

ریبازی قاسملوو

ریبازی حیزی دیموکرات

سمایل شهرهفی

ههردی سهلیمی کردوویه به فارسی

ریبازی قاسملو، ریبازی حیزی دیموکرات

سمایل شہرفی

گه لاویژی ۱۳۹۸

- ناوی کتیب:
 - ریبازی قاسملوو، ریبازی حیزبی دیموکرات
 - بابەت: سیاسی
 - نووسەر: سمایل شەرەفی
 - وەرگیڕان بۆ فارسی: هەردی سەلیمی
 - پینداچوونەو:
 - رەسوول سولتانی و ئاگری ئیسماعیل نژاد
 - دیزاین: ئەیوب شەهەبی راد
 - چاپخانه: چاپخانهی پۆژەهلات
 - سالی چاپ: گەلاویژی ۱۳۹۸ی هەتاوی
 - نووسخە: ۵۰۰ دانە
 - چاپ و بلاوکردنەو:
- ناوەندی راگەیانندی حیزبی دیموکراتی کوردستان

پیشکش به کورد و کوردستان

پێرست

رێبازی قاسملوو، رێبازی حیزبی دیموکرات

۷

شوناسخوازی نه‌ته‌وه‌یی

۱۰

پشت‌به‌ستن به ئێراده‌ی خه‌لکی کوردستان

۱۳

سه‌ربه‌خۆیی سیاسی و سه‌ربه‌خۆیی برباردان

۱۶

هیزی پێشمه‌رگه‌ی کوردستان وه‌ک سه‌رمایه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی

۱۹

رێزگرتن له‌ که‌سه‌یه‌تی فه‌ردیی ئێنسان

۲۲

پشتیوانی له‌ بزووتنه‌وه‌ی گه‌لی کورد له‌ پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان

۲۶

وتووێژ وه‌ک پرنسیپ و شیوه‌یه‌ک له‌ خه‌بات

۳۰

چه‌سه‌پاندنی یه‌کێتی فکری و سیاسی

۳۴

باوه‌رمه‌ند بوون به دیموکراسی، وه‌ک ئامانجیکی به‌رزنی سیاسی

۳۸

دیموکراسی، کلیلی چاره‌سه‌ری درووستی کێشه‌کان

۴۲

به‌ره‌نگاری پێشمه‌رگانه‌ (چه‌کداری)

۴۵

دژایه‌تی له‌ گه‌ل تێرۆریزم

۴۹

به‌رپرسیاریبوون به‌رانبه‌ر به‌ زمان و کلتووری نه‌ته‌وه‌یی

۵۳

هه‌ولدان بو به‌نیونه‌ته‌وه‌ییکردنی مه‌سه‌له‌ی کورد

۵۷

باوه‌رمانه‌ند به‌ مه‌له‌سه‌ی ژنان

۶۱

تیكه‌لكردنی ئه‌خلاق و سیاسه‌ت

۶۴

واقعیینی سیاسی

۶۸

مافی دیاریکردنی چاره‌نووس

۷۲

كه‌لكوه‌رگرتن له‌ ره‌هه‌ند و شیوازه‌كانی خه‌بات

۷۸

یه‌كپیزی و یه‌كگرتویی

۸۲

ژیاندۆستی و هه‌ولدان بو به‌ختیاریی كۆمه‌ل

۸۶

رێكخراو، وه‌ك چه‌كێکی هه‌ره‌ گرینگ

۹۰

پێشخستنی به‌رژه‌وه‌ندیی نه‌ته‌وه‌یی

۹۴

عه‌داله‌تی كۆمه‌لایه‌تی

۹۸

رێزگرتن له‌ بیر و باوه‌رمانه‌كانی كۆمه‌لی كورده‌واری

۱۰۲

فیداكاری، گیانبازی و به‌رده‌وامبوون

۱۰۶

به‌خۆداچوونه‌وه‌ و رێفۆرم

۱۱۰

دوایین وته‌ و كۆتایی

۱۱۴

رێبازی قاسملوو، رێبازی حیزبی دیموکرات

«رێبازی قاسملوو»، دهسته واژهیه که هەر دوای شههیدبوونی دوکتور عهبدولپرهمان قاسملوو، سکرتهیری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان له ۲۲ی پووشپه‌ری ۱۳۶۸ی هه‌تاوی، هاته‌نیو ئه‌دهبیاتی سیاسی حیزبی دیموکراته‌وه و زۆری نه‌خایاند وه‌ک ته‌عبیریکی گشتی به‌لای خه‌لکی رۆژه‌لاتی کوردستان و به‌تایبه‌ت ئه‌ندامان و لایه‌نگرانی ئه‌م حیزبه‌وه بایه‌خ و به‌های خۆی په‌یدا کرد. له‌وکاته‌وه تا ئیستا ئه‌م دهسته‌واژهیه بو‌ حیزبی دیموکرات و ئه‌ندام و لایه‌نگرانی له‌بۆنه و رپۆرهمه‌ تایبه‌ته‌کانی وه‌ک «۲۲ی پووشپه‌ر»، دروشمی سه‌ره‌کییه.

پیش ئه‌وه‌ی بینه‌ سه‌ر ئه‌و باسه‌ که بو‌یه‌که‌مجار که‌ی و کێ ئه‌م دهسته‌واژهیه‌ی خسته‌ سه‌رزاران، جیی خۆیه‌تی ئاماژه‌ به‌ چه‌ند شتی دیکه‌ بکه‌ین که له‌ جی‌دا شی‌اوی باسکردن.

به‌ پێی ناسی‌اوییه‌ک که له‌ بیر و باوه‌ره‌کانی شه‌هید دوکتور قاسملوو مان هه‌یه، له‌وه‌ دنیایین که ئه‌گه‌ر ئه‌م دروشمه‌ له

سه‌ردهمی بوون و مانی خۆیدا درابا، به هیچ شیوهیه‌ک نه قبوولی ده‌بوو، نه قه‌تی ئیزن ده‌دا ته‌نانه‌ت بۆ جارێکیش له‌ حیزبه‌که‌یدا ئاماژه‌ی پێ بکری. چونکی شه‌هید قاسملوو به‌ کرده‌وه‌ دژایه‌تی له‌گه‌ڵ دیارده‌ی «فه‌رپه‌ره‌ستی» ده‌کرد و، راشکاوانه‌ ده‌یگوت؛ «فه‌رپه‌ره‌ستی له‌ هه‌ر شکل و شیوه‌یه‌که‌دا بیته‌، مه‌حکوومه‌». که‌وابوو ئه‌وه‌ دروسته‌ که‌ ئیدیعای بکری، پاشخانی ئه‌م دروشمه‌ راست بۆ دوا‌ی شه‌هیدبوونی دوکتور قاسملوو ده‌گه‌رێته‌وه‌.

«رێبازی قاسملوو»، به‌هیچ شیوه‌یه‌ک به‌ مانای «مه‌کته‌ب» یکی تایبه‌تی فکری و سیاسی نیه‌. چونکی له‌ ئه‌ساسدا نه‌ حیزبی دیموکراتی کوردستان وه‌ک حیزبیکی نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیک که‌ مه‌کووی هه‌موو چین و توێژیکی کۆمه‌لگه‌ی کوردستانه‌، حیزبیکی مه‌کته‌بیه‌ و، نه‌ شه‌هید دوکتور قاسملووش وه‌ک سکرته‌ری ئه‌م حیزبه‌ قه‌ت خۆی به‌ که‌سیکی «مه‌کته‌بی» ده‌زانسی. بۆیه‌ له‌م دروشمه‌دا «رێباز» به‌و مانایه‌ نایه‌ت که‌ مه‌کاتبی ئیدئۆلۆژی پێ پیناسه‌ ده‌که‌ن، وه‌ک مه‌کاتبی دینی، مه‌کاتبی سیاسی و مه‌کاتبی فکری و..... به‌لکوو له‌م پێوه‌ندییه‌دا «رێباز»، راست به‌ مانای «بیر و باوه‌ر» و ئارمانج» دیت.

لێرده‌ا پرسیاریک دیته‌ ئاراوه‌، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌ که‌ بۆچی ئیمه‌؛ ئه‌ندامان و لایه‌نگرانی حیزبی دیموکرات که‌ خۆمان به‌ درێژه‌ده‌ری ریگای شه‌هید قاسملوو و هه‌موو شه‌هیدانی دیکه‌ ده‌زانین، له‌جیی که‌له‌کوهرگرتن له‌ ده‌سته‌واژه‌ی «رێبای حیزبی دیموکرات»، له‌ «رێبازی قاسملوو» که‌لک وه‌رده‌گرین؟! ئه‌م پرسیاره‌ له‌ جیی خۆی دایه‌ و ده‌توانین له‌ ولامدا بلین؛ «رێبازی قاسملوو» شتیک نیه‌ جیا بیته‌ له‌ «رێبازی حیزبی دیموکرات». حیزبی دیموکراتی کوردستان که‌ له‌ سه‌ر ده‌ستی پێشه‌وا‌ی گه‌وره‌مان، شه‌هید قازی محهمه‌د دامه‌زراوه‌ و دواتر کۆماری کوردستانی راگه‌یانده‌وه‌، بناغه‌که‌ی له‌سه‌ر بیر و ئه‌ندیشه‌کانی پێشه‌وا قازی محهمه‌د دانراوه‌، شه‌هید دوکتور قاسملوو ئه‌م رێبازه‌ی بووژاندۆته‌وه‌ و

شههيد دوكتور شهزاده فكه ندى و هه موو ئه وانى دواى ئه و، ئه م رېبازهيان كه «رېبازى حيزبى ديموكرات» ه دريژه پيداوه. تا ئيستائيشى له گه ل بيت، شههيد دوكتور قاسملوو له بووژاندنه وه، نو بكردنه وه و ده و له مه ندردنى ريبازى حيزبى ديموكراتدا، زورترين رول و كاريگه ريبى هه بووه، بويه ده كرى بلين ئه م دهسته واژه ه به م هوكاره وه هاتوو و تا ئيستاش بايه خ و به هاى خوى هه هيه. وهك له كتيبى «قاسملوو له ريبازيدا زيندوو» - له نووسيني كاك قادر وريا - دا هاتوو؛ «داهينه رى ئه م درووشمه، هاوپر و هاوسه نگرى ديرين و خوشه ويستى دوكتور قاسملوو ريبه ر، ماموستا عه بدوللا حه سه نزاده هيه كه بو تراكت و ئافيشى تاييه ت به يه كه مين سالرورژى شههيد بوونى دوكتور قاسملوو (پووشپه رى ۱۳۶۹)، ئه م درووشمه ي له گه ل كومه ليك درووشمى ديكه دا ئاماده كرد.»

له دريژه ي ئه م نووسينه دا هه ول ده درى له چه ند به شيكدا باس له و تيروانين و درووشم و خويندنه وه و سياسه ت و هه لوستانه بكرى كه پيكهينه رى «رېبازى قاسملوو (رېبازى حيزبى ديموكرات)» ن.

شوناسخوازی نه ته وهیی

دامه‌زرانی حیزبی دیموکرات له ۲۵ی گه‌لاویژی ۱۳۲۴ی هه‌تاوی، له میژووی هاوچه‌رخى بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تیی خه‌لكی كوردستاندا ویستگه‌یه‌كه‌ بۆ دیاریکردنی دوو پوختاری «نه‌ریت» ی و «مودێرن» ی بزووتنه‌وه‌ی خه‌لكی كوردستان. ئیدی ئه‌وه‌ نه‌ریتی «خیالیه‌تی» و «بنه‌ماله‌» و «عه‌شیره‌» نیه‌ كه‌ هیژمونی به‌سه‌ر بزووتنه‌وه‌دا هه‌بیت، به‌لكو له‌م رێكه‌وته‌ به‌ولاوه‌ ئه‌وه‌ «بیر» و «هزر» ی نه‌ته‌وه‌یی میله‌تیکی ویل و عه‌ودالی ناسنامه و شوناسه‌ كه‌ رێبه‌رایه‌تیی خه‌باتی شكه‌ت له‌ شكست و سه‌ركوتاری و هیوا به‌ داها‌توویه‌کی گه‌ش ده‌گرێته‌ ئه‌ستۆ. هه‌ر ئه‌م تیگه‌یه‌شتنه‌ له‌ ئه‌قلی سه‌رده‌مه‌ كه‌ له‌ كه‌سایه‌تییه‌کی به‌رزى وه‌ك قازى محه‌مه‌دا خۆی ده‌ده‌لێتی و وه‌ك پێشه‌وايه‌کی بێبه‌رى له‌ خێل و عه‌شیره‌ و بنه‌ماله‌، رێبه‌رایه‌تیی ئه‌م په‌وته‌ نوویی له‌ تیکۆشانی سیاسى - نه‌ته‌وه‌یی ده‌گرێته‌ ئه‌ستۆ.

گه‌ران به‌دوای شوناسی نه‌ته‌وه‌یی و ده‌ركردن به‌ كه‌مایه‌سییه‌ جه‌وه‌هه‌رییه‌كانی خه‌باتی كورد له‌ رابردوو دایه‌ كه‌ حیزبی دیموکرات ناچار به‌ دۆزینه‌وه‌ی كه‌سایه‌تیی ئینسانی كورد ده‌كات و له‌ یه‌كه‌م ده‌رفه‌تی میژوویدا «كۆماری كوردستان» را‌ده‌گه‌یه‌ندری.

دامه‌زرانی كۆماری كوردستان وه‌ك یه‌كه‌م ده‌سه‌لاتی خۆبه‌ریوه‌به‌ری سیاسیی كورد، جیا له‌ وه‌یکه‌ وه‌ك خۆی توانیی كه‌سایه‌تییه‌کی حه‌قی - نه‌ته‌وه‌یی به‌ ئینسانی كورد له‌ هه‌ستیارترین برگه‌ی میژوویدا بیه‌خشی، به‌ پێکهێنانی هه‌زی پێشمه‌رگه‌ی كوردستان، هه‌لكردنی ئالای كوردستان و به‌ په‌سه‌ناسینی زمانی كوردی، هه‌ستی باوه‌ر به‌ خۆبوون و خۆبه‌خواهن ناسنامه‌زانینی له‌ ناخی ئینسانی كورددا بنیات نا.

هه‌رچه‌ند رووخانی كۆماری كوردستان تا را‌ده‌یه‌کی به‌رچاو توانیی به‌شیکى زۆری ئه‌م به‌ها و بایه‌خه‌ شوناسخو‌ازیان له‌ ده‌روونی ئینسانی كورددا لاواز بکات و كوردستان به‌تال بکاته‌وه‌ له‌ وه‌یما و سیمبوله‌ بنیاتنراوانه‌ی كۆماری كوردستان، به‌لام به‌ په‌یدا‌بوونی «قاسملوو»، ئاوێك به‌سه‌ر ئه‌م رێبازه‌ تۆزلی‌نیش‌توانه‌ی حیزبی دیموکراتدا ده‌کری، و، هیوا به‌ گه‌ران به‌دوای ناسنامه و شوناسی نه‌ته‌وه‌یی له‌ ده‌ماره‌کانی بزووتنه‌وه‌ ده‌گه‌ری و ده‌بووژیته‌وه‌.

بووژانه‌وه‌ی حیزبی دیموکرات له‌ سه‌ره‌تا‌کانی ده‌یه‌ی په‌نجای

ههتاویدا به دارشتنی بهرنامهیهکی نوێ له لایهن دوکتور عهبدوولپرهمان قاسملووهوه دهست پێ دهکات و، لهسههر سێ ئهساسی؛ باوهرهمهنبوون به مافی دیاریکرنی چارههنوس، پاراستنی سهربهخۆیی سیاسی و بریاردان و، پشت بهستن به ئیرادهی خهڵکی کوردستان، خهباتی شوناسخوازانهی خۆی سههرلهنوێ دهست پێ دهکاتهوه.

له بهرنامهی حیزبی دیموکراتی کوردستان، پهسهندکراوی کۆنگرهی سپههمدا که له لایهن شههید دوکتور قاسملووهوه نووسراوه، وێرای شانازیکردن به دامهزرانی کۆماری کوردستان، پێداگری لهسههر «دریژهدانی خهبات بۆ وهدهیهاتی ئامانجهکانی کۆماری کوردستان» دهکری. ههر لهم بهرنامهیهدا هاتوووه که، «حیزبی دیموکرات به پشت بهستن به ئیرادهی کۆمهلاهی خهڵکی کوردستان، له پێناوهستهبهرکردنی ئامانجه نهتهوهبیهکانی خۆیدا خهبات دهکات» و وێرای ئاماژهدان به «بێههشبوونی گهلی کورد له مافی دیاریکردنی چارههنوس» ی خۆی، ئهم مافه ئینسانیهی بۆ خهڵکی کوردستان به رهوا دهزانی.

شههید دوکتور قاسملوو به نووسینی کتێبی «کوردستان و کورد» و بهرجهستهکردنهوهی «میژوو» و «جوغرافیا» و «پتانسیله ژینگهیی و ئابوورییهکانی کوردستان»، پێش ههموو شتیکی ئیساسی باوهرهبهخۆبوون و کهسایهتیبوون به ئینسانی کورد دهبهخشیتهوه و، هاوچهشنی پهيامهکانی کۆماری کوردستان به ماهیهتیکی شوناسخوازانهوه پێناسهی «کورد» و «کوردستان» دهکات. دوکتور قاسملوو که بۆ ماوهی نزیک به ۱۸ سال سکرتهیری گشتیی حیزبی دیموکرات بوو، له ههموو نووسین و لێدوانهکانیدا ههولێ داوه به بههێزکردنی لایهنی عیلمی داخووزیه نهتهوهبیهکانی خهڵکی کوردستان که فلسهفههی وجودیی حیزبی دیموکراته، له فۆرمیکی ئهمرۆبیتری بهدوور له چه مکی «ناسیونالیزمی بهرچاوتهنگ» و لهسههر ئهساسی «واقعبینی سیاسی» پێناسهی ناوهڕۆکی شوناسخوازانهی بزووتنهوهی نهتهوهیی خهڵکی کوردستان بکات و لهم پێناوهشدا به باوهر به چارهسههریی ئاشتیانهی پرسى میلیلهتهکهی گیانی بهخت کرد.

پشتبهستن به ئیرادهی خه لکی کوردستان

دهسته واژه گه لی «خه لکی کوردستان»، «کۆمه لانی خه لکی کوردستان»، «گه لی کورد» و «میلله تی کورد»، له ته و او ی نووسین و لیدوانه کانی شه هید دوکتور قاسملوو دا به رده و ام چه ندپاته ده بنه وه و هه ن. خه لکی کوردستان بۆ شه هید قاسملوو وه ک رِببه ری حیزبیک ی نه ته وه یی، سه ره کیتیرین ته وه ری هه موو باس و لیکدانه وه کانی بووه. له یه ک نووسین و لیدوانی ئه م ئینسانه دا وه ک رِببه ری حیزبیک ی نه ته وه یی، هه ست ناکه ی خه لک «غایب» و له بیرکراوه.

بۆ شه هید دوکتور قاسملوو، میلله ته که ی هه موو شتیک بووه. له گه ل ئه وه یکه پیشمه رگه به «باسکی به هیزی گه ل» ناو ده با و راشکاوانه راده گه یه نی که؛ «ته نیا شتیک که زۆری نارحه ت ده کات، شه هیدبوونی پیشمه رگه کانه»، به لام دیسانیش پی ی وایه خه لک له سه رووی هه مووی ئه مانه وه یه. بۆیه زۆر راشکاوانه و به ده نگیک ی به رز و روو به هیزی پیشمه رگه راده گه یه نی که «ئێوه بۆ خزمه ت به خه لک پیک هاتوون».

کاتیک که شه هید قاسملوو روو به هه موو تیکۆشه رانی حیزبه که ی و هیزی پیشمه رگه ی کوردستان ده لی که، «میلله تیک چاوی لیمانه»، ئیدی خو ی و سه رجه م هاوسه نگه رانی له سه ر

ئەو ئەسلە یەکلای دەبنەو، «خەلک» بۆ حزبی دیموکرات لە سەرۆکی هەموو شتیکەو، شەهید قاسملوو پێی وایە؛ ئەو «ئەو» بۆ حزبیکی سیاسی زۆر گرینگە، «هیزی گەل»ە. بۆیە دەلی: «لەپێشدا با بایخ بە هیزی بێ پایانی گەلی کورد بدەین. ئەگەر پشتیوانیی خەلکی خۆمان هەبێ، ئەو کاتە پشتیوانیی دیکەمان زۆر دەبێ و هەلومەرجی سەرکەوتن باشتر ئامادە دەبێ».

دوکتور قاسملوو، کە باس لە هۆکاری سەرکەوتنەکانی حزبی دیموکرات دەکات، «پشتیوانیی کۆمەڵانی خەلکی کوردستان» بە هۆکاری هەرە گرینگ دەزانێ و دەیخاتە سەرۆکی فاکتەرەکانی دیکەو. «لەم پێوەندییدا دەلی: «زۆر جارمان باس لە هۆکاری سەرکەوتنەکانی حزبی خۆمان (حزبی دیموکرات) کردووە. وتومانە کە سیاسەتی ئوسوولی و واقعینانە و بوونی هیزی پیشمەرگەو قارەمانەتی پیشمەرگە، نوقته قووەتی حزبی ئێمە، بەلام لە هەمووی ئەوانە گرینگتر پشتیوانیی کۆمەڵانی خەلکی کوردستان».

دوکتور قاسملوو «پشتیوانیی خەلکی کوردستان»، بە گەرەتترین سەرمايه بۆ حزبی دیموکرات دەزانێ و پێی وایە هەرچی حزبی دیموکرات و هیزی پیشمەرگەیی دەیکات، دەبێ لە پێناو گەرەکردنەو و پاراستنی ئەم «سەرمايه» دا بیت.

هەموو ئەمانە دەریدەخەن کە حزبی دیموکراتی کوردستان کە لە نیو دلی خەلکی کوردستانەو دروست بوو و هەلقولێو، هەر بە پشتیوانیی ئەم خەلکە و هەر لە پێناو ماف و ئازادییەکانی ئەم خەلکە ماوەتەو و درێژە بە خەبات و تیکۆشانی خۆی دەدات.

لە روانگەیی حزبی دیموکراتەو، «خەلک» تەنیا چین و تەبەقەییەکی تایبەتی نیە. بەلکۆ کۆی تەواوی دانیشتوانی کوردستانە کە لە ژێر ناو و شیوازی جۆراوجۆردا دەچەوسینەو. بۆیە لەم پێوەندییدا شەهید دوکتور قاسملوو دەلی: «حزبی دیموکرات بۆ وەدیهێنانی سێ ئامانجی گەرە پێک هاتوو و خەباتیشیان بۆ دەکات. یەکەم لایەری ستمی نەتەوایەتی، دووهم ستمی

چینایه تی یانی چهوسانه وهی ئاده میزاده و سیئه میان سته می سیاسییه.»

ئه م تیگه یشتنه له خهبات بو «خه لک» ی کوردستانه که نازناوی «رِبهری میلی - دیموکراتی خه لکی کوردستان» به حیزبی دیموکرات ده به خشی و تا ئیستایشی له گه لدا بیت، به رزترین جیگه و پیگهی له نیو جه ماوه ری خه لکی کوردستاندا هه یه.

چونیه تی هه ل سوکه وت و رهفتاری تیکۆشه رانی نیو ریزه کانی حیزبی دیموکرات له گه ل خه لک و باوه ره کانی خه لک بو دوکتور قاسملوو وه ک که سی یه که می حیزب، هه میشه سه رنجی تایبه تی دراوه تی. بویه به رده وام وه بیری ده هینایه وه که؛ «پیم خۆشه پیشمه رگه خۆشه ویسته کان ئه وه بزنان و له بیریان بیت که، چونکی تفه نگیان له سه ر شانه، نابی خۆیان له خه لک به زیاتر بزنان. راسته ئیمه ده لئین که پیشمه رگه باسکی به هیزی گه له، به لام هیزی پیشمه رگه بو خزمهت به گه ل پیک هاتوو. هه رچی پیشمه رگه ده یکا ده بی له پیناو خه لک دا بی، ده بی ئاکار و رهفتاری له گه ل خه لکه که ی جوان بیت. حیزبی دیموکرات، حیزبی گه لی کورده، پیشمه رگه یش ده بی له خزمهت میله ته که ی دا بیت. که وابوو هه م بو حیزب و هه م بو هیزی پیشمه رگه، خه لک له سه ره وه ی هه موو شتی که.»

سەربەخۆیی سیاسی و سەربەخۆیی بریاردان

یه کیځ له تایه تمه ندیبه هره بهرز و جیی شانازیبه کانی حیزبی دیموکرات، «سهر به خویی سیاسی» و «سهر به خویی بریاردان» ه. له بریاری راگه یاندنی کوماری کوردستان و چونیه تیی قبولکردنی چاره نووسی ئەم کومار هوه بگره تا چونیه تیی دریزه دان به تیکوشانی سیاسی و بریاری به رهنگاری پیشمه رگانه، که وتنه و توویژ له گه ل تاران، پیه کینانی به ره ی جوراوجوری هاوکاری و په رینه وه بۆ قوناغه جیاواز و جوراوجوره کانی ژیانی پر له که ند و کوسی سیاسی، پیشمه رگانه و دیپلوماسی، سهر به خویی سیاسی و سهر به خویی بریاردان، به شیک له رېبازی چه سپاو و له بیرنه کراوه ی ئەم حیزبه بووه.

هر چه ند پاراستنی ئەم ئەسله له ریباز و تایه تمه ندیبه کانی حیزبی دیموکرات، بۆ ئەم حیزبه و به گشتی بۆ بزوتنه وه ی سیاسی کورد له رۆژه لاتی کوردستان بی تیچوو نه بووه، به لام بۆ حیزب وه ک ریکخراویکی سیاسی که خوی به رانبه ر به چاره نووسی میلیه تیک به به رپرس ده زانی، «میعیار» یکی بنه ره تی بووه.

سهر به خویی سیاسی و سهر به خویی بریاردان بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان هیلی سووره. به و مانایه که حیزب ناماده یه له نیوان دوست و هاوپه یمانه کانی و سهر به خویی سیاسیدا، دووه میان هه لبر ژیریت. ئەم به ها و بایه خه جه وه ریبه بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان، ریشه ی بۆ خه لکیبونی ئەم حیزبه ده گه ریته وه. ئەوه ی که حیزبی دیموکرات ئەم ریبازه له خه بات ده گریته پیش و له هیچ شه رایه تیکدا دهسته مۆ ناکری، هۆکاره که ی ده گه ریته وه بۆ ئەو هیز و پتانسیله پشت-پینه ستووره ی که به ده وام ههستی باوه ربه خۆبوونی تیدا به هیز کردوه. ئەم هیزه شتیک نیه جیا له ئیراده و پشتیوانیی خه لک.

له برگه یه ک له قوناغه هره ئالۆزه کانی ژیانی حیزبی دیموکراتدا - ده یه یه ک دوا ی رووخانی کوماری کوردستان - ئەم میعیاره له حیزبدا تا راده یه ک رهنگی خوی له دهست ده دات و له گریژنه ده رده چی. به لام زۆر ناخایه نی که دوکتور عه بدولر حمان قاسملو ئەم سه روه ریبه بۆ حیزبی دیموکرات و بزوتنه وه ی کورد له رۆژه لاتی کوردستان

دهگه‌پڕینیتهوه و کۆتایی به زهمه‌نیک له پاشکویه‌تی دههینی. دوکتور قاسملوو به پشت‌به‌ستن به ئیراده‌ی له‌برانه‌هاتوی گهل و له‌سه‌ر ئه‌ساسی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خه‌لکی کوردستان به‌م جووره‌سه‌ربه‌خۆیی سیاسی وه‌ک می‌عیاریکی بنه‌رته‌ی بو حیزبی دیموکرات باس ده‌کات؛ «ئیمه به‌خاتری دۆستایه‌تی قه‌ت واز له‌سه‌ربه‌خۆیی و قازانجی می‌لله‌ته‌که‌مان ناهین. به‌لام له‌به‌ر خاتری سه‌ربه‌خۆیی و قازانجی می‌لله‌ته‌که‌مان ئه‌گه‌ر پێویست بو، واز له‌دۆستایه‌تی دههینین. که‌وابوو می‌عیار بو حیزبی ئیمه سه‌ربه‌خۆیی بریاردان و قازانجی می‌لله‌ته‌که‌مانه.» هه‌ر له‌م پێوه‌ندییه‌دا دوکتور قاسملوو ده‌لی: «حیزبی دیموکرات، حیزبێکی سه‌ربه‌خۆیه و سه‌ربه‌خۆیی خۆی له‌هه‌موو شتیکی دیکه به‌لاوه‌ گرینگره. ئه‌وه‌ی به‌قازانجی خۆی و خه‌لکی بزانی جێبه‌جێ ده‌کات و هه‌یج که‌س و لایه‌نیکیش ناتوانی نه‌زهری خۆی به‌سه‌ردا به‌سه‌پینی.»

شه‌هید قاسملوو ره‌چاوکردنی سه‌ربه‌خۆیی سیاسی به‌یه‌کیک له‌ره‌مزه‌کانی به‌رده‌وامبوونی خه‌باتی حیزبی دیموکرات ده‌زانی و ده‌لی: «ناجی له‌بیری بکه‌ین که سه‌ربه‌خۆیی سیاسی و بریاردان بو ئیمه سه‌رمایه‌یه‌کی گه‌وره‌یه. ئه‌و سیاسه‌ته‌ی که خۆمان بریارمان له‌سه‌ر داوه، ئه‌گه‌ر چه‌وت و هه‌له‌ش بووبی، مادام ده‌ستکردی خۆمان بووه، به‌ئه‌رزشه. چونکی پیمان وایه هه‌یج که‌س به‌ئه‌ندازه‌ی خۆمان له‌واقعیاتی کۆمه‌لی کوردستان شاره‌زا نیه. بۆیه هه‌یج که‌س لیوه‌شاوه‌یی بریاردانی له‌جیاتی ئیمه نیه. جا ئه‌وه چ ده‌وله‌تیک بیته چ لایه‌نێکی ته‌نانه‌ت دۆستمان.»

تا ئیستایشی له‌گه‌ڵ بیته حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌سه‌ر رێبازی سه‌ربه‌خۆیی سیاسی و سه‌ربه‌خۆیی بریاردان، پابه‌ند به‌بنه‌ما می‌ژووویه‌کانی خۆی و رینۆینییه‌کانی شه‌هید دوکتور قاسملوو و بو بردنه‌پیشی ئه‌م می‌عیاران له‌سه‌ر ئه‌ساسی باوه‌رپه‌خۆبوون، پشته‌ستوو به‌پشتیوانیی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستانه.

هیزی پِشمه رگه‌ی کوردستان وهك سه‌رمایه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی

شه‌هید دوکتور قاسملوو له نووسینه‌وه‌ی میژووی حیزبی دیموکرات (کتیبی «چل سال خه‌بات») دا به‌م جوړه باس له هیزی پِشمه‌رگه‌ی کوردستان ده‌کات:

«یه‌کیک له ده‌سکه‌وته هه‌ره گه‌وره‌کانی کوماری کوردستان و حیزبی دیموکرات، پیکه‌یتانی «سوپای میلی» بوو که به «هیزی پِشمه‌رگه» ناو نرا. پیکه‌یتانی «سپای میلی» به‌شیک له به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکرات بوو. له به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتدا هاتبوو که هه‌لسوورانی کاروباری کوردستان ده‌بی به‌ده‌ست گه‌لی کورده‌وه بیت. حیزبی دیموکراتی کوردستان پیویست بوو هه‌ر له‌و کاته‌وه له فیکری دواپوژی پاراستنی کوماری کوردستاندا بی. بویه «سپای میلی» ی دامه‌زراند و ناوی لینرا «هیزی پِشمه‌رگه» ی کوردستان.»

پشتبه‌ستن به‌هیزی خومالی و هه‌ولدان بو پاراستنی ده‌سکه‌وته‌کان که له ئه‌ده‌بیاتی حیزبی دیموکراتدا به «مان و مه‌وجودیه‌ت» ناوی هاتوو، جه‌وه‌ری فه‌لسه‌فه‌ی بوونی «هیزی پِشمه‌رگه» یه. به‌مانایه‌کی ساده‌تر، حیزبی دیموکرات پیی وابوو که خه‌لکی

کوردستان و بزووتنهوه رهواکهی، دهبی به دامه‌زرانی هیزی پیشمه‌رگه، که بیگومان هه‌ر له رۆله‌کانی ئەم خاک و خه‌لکه پێک دیت، پشت به ئیراده‌یه‌کی خۆمالی ببه‌ستن و، هاوکات بۆ پاراستنی ده‌سکه‌وته‌کان، چاویان له هیزی که له خۆیان بیت که پارێزگاری له «مان و مه‌وجوودیه‌ت» یان بکات.

خودی دامه‌زرانی هیزی پیشمه‌رگه له چوارچیه‌ی نیزامی‌کی ریک و پێکی وه‌ک «سوپای میلی» «دا که له کۆماری کوردستان و کابینه‌ی وه‌زیراندا، خاوه‌نی وه‌زاره‌تخانه و وه‌زیری تایبه‌ت به‌ خۆی بووه، جیا له‌وه‌یکه شانازییه‌که‌ی بۆ حیزبی دیموکرات ده‌گه‌رێته‌وه له‌ نه‌وعی خۆیشیدا دیارده‌یه‌کی نویی بزووتنه‌وه‌ی سیاسی نه‌ته‌وه‌یی کورده که داهینه‌ره‌که‌ی هه‌ر حیزبی دیموکراته. جیگه‌و پێگه‌ی هیزی پیشمه‌رگه له بزووتنه‌وه‌ی سیاسی خه‌لکی کوردستاندا که زۆری نه‌خایاند پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستانی‌شی گرت‌وه، رۆلێکی به‌رحه‌سته و کاریگه‌ری له‌ ناخ و «که‌سایه‌تی» ی ئینسانی کوردا گێژا. «باوه‌ربه‌خۆبوون» و «دلنیا‌بوون» له «خۆپاراستن»، له‌ که‌سایه‌تی ئینسانی کوردا جێی به‌ بی‌هیوایی و دۆش‌دامان لێژ کرد و له‌ ئاستی نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیدا، «پیشمه‌رگه» بوو به‌ پیناسه‌یه‌کی هه‌رده‌م زیندوو بۆ خه‌باتی خه‌لکی کوردستان له‌ پیناو ده‌سته‌به‌رکردنی ویست و داخوازییه‌کانیدا.

له‌ درێژه‌ی ره‌وتی خه‌بات و تیکۆشانی حیزبی دیموکراتدا، پیشمه‌رگه رۆژ له‌گه‌ڵ رۆژ «بوون» ی وه‌ک زه‌رووره‌تیکی هه‌میشه‌یی پیناسه‌ کرا و بوو به‌ به‌شێکی دانه‌براو له‌ حیزبی دیموکرات. له‌ پوانگه‌ی حیزبی دیموکراته‌وه پیشمه‌رگه چیدیکه «ئهو چه‌کداره کورده نیه که ته‌نیا ئه‌رکی پاراستن له‌ ده‌سکه‌وته‌کان بیت، به‌لکوو بۆخۆی به‌شێکه له‌ بزووتنه‌وه و به‌شێکه له‌ پیناسه‌ی نه‌ته‌وه‌یی». له‌ پوانگه‌ی حیزبی دیموکراته‌وه، «پیشمه‌رگه و خه‌لک ده‌بنه‌ دوو سه‌رمایه‌ی سه‌ره‌کی و لیکجیا‌نه‌کراوه». له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی:

«له گهل ئه وه یکه بو ئیمه وهک حیزبی دیموکرات سه رمایه ی هه ره گه وره مان پشتیوانی گه لی کورده، به لام هیزی پیشمه رگه ش له گهل جیا نیه و جیاش ناکریتته وه. بویه پیشمه رگه و خه لک دوو لاین و من پیم وایه له جیدا قسه کردن له یه کگرتووی خه لک و پیشمه رگه درووست نیه».

حیزبی دیموکراتی کوردستان هه میسه هیزی پیشمه رگه و خه باتی پیشمه رگانه ی به یه کیک له هوکاره کانی سه رکه وتن و مانه وه ی خو ی زانیوه و تا ئیستایشی له گه لدا بیته، له ماوه ی نزیک به هه شت دهیه له خه باتی حیزبی دیموکرات بو ده سته به رکردنی ویست و داخوازه نه ته وه ییه کانی خه لکی کوردستان، «هیزی پیشمه رگه» به رچاوترین رۆل و پرتیچووترین فیداکاری کردوه. بویه ئیستایش و له داها توویشدا له روانگه ی حیزبی دیموکراته وه، «پیشمه رگه باسکی به هیزی گه له».

ریڙگرتن له که سایه تیی فهدیی ئینسان

به شیک له فلهسه فهی وجودیی حیزبی دیموکرات وهک یه که م ریکخراوی کوردی که به دور له پیره ویکردن له نه ریت و خهسله ته باوه کانی تا ئه و کاتی جوولانه وه کانی کورد له سه ر بنه مای به کارهینانی «ئه قلی جه معی» خوی بنیات ناوه، به خشینی که سایه تیی نازاد به تاکی کورد بووه.

حیزبی دیموکرات که ویستوو یه تی به مودیلکی ئه مپرویی و مودیرن و، به دور له خهسله تی خیلایه تی، عه شیره یی، شیخایه تی و بنه ماله و له سه ر بنه مای دیارده یه کی مودیرن به ناوی «حیزب» که به ره می شوپرشیکی فکری و ئینسانته وه ری روژئاواییه، ریبه رایه تیی بزووتنه وه ی مافخوازانه ی کورد بکات، راست به و مانایه یه که ویستوو یه تی ریز له که رامه ت و فه ردییه تی ئینسانی کورد بگریت. هه ر ئه وه یکه حیزبی دیموکرات شان به شانی به رپیره بردنی شوپرشیکی سیاسی نه ته وه یه کی حاشالیکراوی ماف زهوت لیکراو، هه ولی داوه جهخت له سه ر کومه لیک مه فاهیمی مروفته وه رانه ی وهک «دیموکراسی»، «دادپه روه ری کومه لایه تی»، «نازادی»، «مافی دیاریکردنی چاره نووس» و «بریاردان له سه ر هه لویت و پوانینه کان به ریگای هه لبژاردن» و.... بکات، ئامانجی ئه وه بووه که ئینسانی کورد نازاد بار به ئیری و که سایه تیی پی ببه خشی.

له روانگه ی حیزبی دیموکراته وه، ئینسان نه ته نیا موره (که ره سه) نیه، به لکوو ئامانجیکی هه ره پیروژ و سه ره کییه. حیزب خوی به زهرف و که ره سه یه ک ده شو به ئینی که ده توانی وهک ئامرازیکی ولامدهر به قوناغه کانی خه بات، خه باتکاره هاوئاپمانج و هاوبیر و باوه رپه کان له دهوری خوی کو بکاته وه بو خزمهت به ویست و داخوازه کانی کومه لگه یه کی ئینسانی که ئایدیا و ویستی وهک یه کیان هه یه به ناوی میله تیک.

کوماری دیموکراتی کوردستان وهک یه که م ده سه لاتی سیاسی - حقوقی کورد له ماوه ی یازده مانگ ده سه لات و خزمه تی به کورد و کوردستان، به رچاوترین رولی له به خشینی که سایه تی

به تاکی کورد و کۆمه‌لگه‌ی کوردستان بینهوه. وه‌جوله‌خستنی جومگه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی ئه‌و کاتی کۆمه‌لگه‌ی کوردستان و له‌ هه‌مووی گرینگتر خۆئه‌رکدارکردن و ئه‌رکوه‌خۆگرتن بۆ پاراستنی ئاسایشی ژیا‌نی خه‌لک، راست به‌مانای باوه‌رمه‌ندبوون به‌ په‌رهدان به‌ گه‌شه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و ریزگرتن له‌ که‌رامه‌تی دانیش‌توانی ژیر ده‌سه‌لاتی کۆماری کوردستان بووه. ئه‌وج و ئه‌وپه‌رێ ریزگرتن له‌ پیگه‌ی ئینسانی و که‌سایه‌تی به‌خشین به‌ ئینسانی کورد له‌ کۆماری کوردستاندا، ئه‌وکاته‌یه‌ که‌ پیشه‌وای حیزبی دیموکراتی کوردستان و سه‌رکۆماری کوردستان، شه‌هید قازی محهمه‌د، چاره‌نووسی خۆی به‌ خه‌لکه‌که‌یه‌وه‌ گری‌ دهدات و بۆ پاراستنی ئه‌وان، خۆی به‌ ده‌سته‌وه‌ دهدات و هه‌ر له‌م پیناوه‌دا له‌ سێداره‌ دهری.

ئهم لایه‌نه‌ له‌ روانین و خۆیندنه‌وه‌کانی حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌ په‌یدا‌بوونی که‌سایه‌تییه‌ک به‌ ناوی عه‌بدولپه‌حمان قاسملوو ده‌بیته‌ به‌رنامه‌ و باوه‌رپێکی چه‌سپاو و تا ئیستاش حیزبی دیموکرات خۆی له‌ به‌رانبه‌ریاندا به‌ خاوه‌ن و به‌رپرسیار ده‌زانی. له‌ حیزبی دیموکراتدا، تاک، هاوکات له‌ گه‌ل پیناسه‌کردنی ئه‌رکه‌کانی، مافه‌کانیشی به‌ روونی ده‌ستنیشان کراون.

له‌ روانگه‌ و خۆیندنه‌وه‌کانی حیزبی دیموکراتدا، «تاک» له‌ گه‌ل مه‌فه‌وومی «ئازادی» ناوی هاتوو. له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو روو به‌ ئه‌ندامانی حیزبه‌که‌ی و پیشمه‌رگه‌کان، راشکاوانه‌ ده‌لی: «هیچ نیعمه‌تیک له‌ جیهاندا له‌ «ئازادی» به‌نرختر نیه‌. ئازادی که‌رامه‌ت و شه‌خسیه‌ت ده‌دا به‌ ئینسان. ئازادییه‌ که‌ رێگه‌ نادات ئینسان بکریت به‌ مۆره. ئینسان ده‌بی له‌ حاله‌تی مۆره‌ بیته‌ دهر و بیته‌ شه‌خسیه‌ت و بیته‌ «فهرد» یکی زیندوو و چالاکی نیو کۆمه‌ل».

له‌ سه‌ر ئه‌ساسی ئهم تی‌فکرینه‌ بۆ پیگه‌ی «فهرد» له‌ حیزبی دیموکراتدا، دهربرینی بیروبو‌چوون - ته‌نانه‌ت بیر و بو‌چوونی مخالفی هه‌لۆیست و سیاسه‌تی ره‌سمیی حیزبی دیموکراتیش - رێگه‌

پێدراو و ئازاده. ئەم تێروانینانه له حیزبی دیموکراتدا که بنه‌مایه‌کی مروّفته‌وه‌رانه‌یان هه‌یه تا دی چه‌سپاو‌تر ده‌بن. بۆیه له قو‌ناغه‌کانی دو‌اتری ئەم حیزبه‌دا و دو‌ای نه‌مانی شه‌هید دو‌کتور قاسملو‌وش، مافی ئازادی راده‌برینی تاک، پاراستنی مافی که‌مایه‌تی فکری و سیاسی و... له حیزبی دیموکراتدا چه‌سپاوه و برپاری له سه‌ر دراوه.

هه‌روهک له سه‌ره‌تاوه ئاماژه‌ی پێ کرا حیزبی دیموکرات، ده‌سه‌لاتی کۆماری کوردستان و پێشه‌وای شه‌هید له بنیاتانه‌وه‌ی که‌سایه‌تی تاکي کورددا رۆلێکی جه‌وه‌ه‌ری و سه‌ره‌کیان گێراوه. به‌لام ئەو که‌سه‌ی ئەم رێبازه‌ی تیکه‌ل به‌ کۆمه‌لیک مه‌فاهیمی دیکه‌ی وه‌ک ئۆمانیزم کرد و له به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتدا چه‌سپان‌دی و کردی به‌ ده‌ستووریکی یاسایی حاشالینه‌کراو، شه‌هید دو‌کتور عه‌بدولپه‌حمان قاسملوو بوو.

پشتیوانی له بزووتنهوهی گه‌لی کورد له پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان

پشتیوانییکردن له خهباتی نهته‌وایه‌تیی گه‌لی کورد له پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان له حیزبی دیموکراتی کوردستاندا وه‌ک ئوسوول و پرنسیپییکی نه‌گۆر چه‌سپاوه. بۆیه له سه‌ر ئەم خۆیندنه‌وه گشتی و بنه‌رته‌تییه‌که، گه‌لی کورد له هه‌موو به‌شه‌کانی کوردستان و کورد له هه‌ر شوینیکی بیت، ئەندامی یه‌ک نه‌ته‌وه‌ن»، حیزبی دیموکرات له خهباتی ره‌وای نه‌ته‌وه‌ی کورد له به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستان بۆ دابینکردنی ماف و ئازادییه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانی پشتیوانی ده‌کات». باوه‌ری حیزبی دیموکرات به‌ پشتیوانی له بزووتنه‌وه‌ی گه‌لی کورد له پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان، ته‌نیا ئیدیعایه‌کی رووتی سیاسی نه‌بووه و نیه، به‌لکوو له‌گه‌ڵ ئەوه‌یکه وه‌ک پرنسیپ له به‌رنامه‌ی حیزبدا تۆمار و سه‌بت کراوه، به‌ کرده‌وه ئەم باوه‌ره سه‌لمیندراوه. «هه‌ر چه‌ند مانگ دوا‌ی دامه‌زرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و پیش ئەوه‌ی کۆماری کوردستان رابگه‌یه‌ندری، بارزانییه‌کان له باشووری کوردستانه‌وه به‌ به‌رپۆه‌به‌ری سیاسی مه‌لا مسته‌فا بارزانی و به‌رپۆه‌به‌ری ئایینی شیخ ئەحمه‌دی بارزانی له ده‌ست زوڵم و زۆری رێژی می‌کۆنه‌په‌ره‌ستی نووری سه‌عید، خۆیان ده‌رباز کرد و خۆیان گه‌یاند هه‌ر رۆژه‌لاتی کوردستان و، پیشه‌وای حیزبی دیموکرات، شه‌هید قازی محه‌مه‌د و به‌رپۆه‌به‌ری حیزب ب‌ریاری هاوکاری و له‌خۆگرتنی بۆ ده‌رکردن». له‌م پۆه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو له نووسینه‌وه‌ی میژووی حیزب (چ‌ل سا‌ل خه‌بات) دا ده‌لی:

«به‌ پێی ئوسوول و سیاسه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستان، زۆر به‌ گه‌رمی پیشوازی له بارزانییه‌کان کرا و به‌ پێی ئیمکاناتی ئەه‌وکاته له هیندیک ناوچه‌ بوون به‌ پیشمه‌رگه له سوپای میلی‌دا. مه‌لا مسته‌فا ده‌ره‌جه‌ی ژنرالی درایه و کرایه فه‌رمانده‌ری هیزی پیشمه‌رگه‌ی کوردستان.»

پشتیوانی له خهباتی نه‌ته‌وایه‌تیی گه‌لی کورد له پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستان له هیندیک برگه‌ی میژوویدا هینده پ‌رپه‌نگ و

دهروهستانه خۆی له رهفتار و سیاسهتی حیزبی دیموکراتدا دهنوێنی که، کهسی یهکهمی ئەم حیزبه بهکرده دهبیته بهشیکی ئەساسی له ههولێ چارهسهری له نیوان بزوتنهوهی کوردی بهشیکی دیکهی کوردستان لهگهڵ دهولهتی ناوهندی. له شهستهکانی ههتاوی و ههشتاکانی زاینیدا، ئەوه شههید دوکتور عهبدولرحمان قاسملوو، سکرتهیری گشتیی حیزبی دیموکرات بوو که یهکهم ههنگاوهکانی له پێوهندی لهگهڵ وتووێژی رێبهرانی کوردی باشووری کوردستان لهگهڵ دهولهتی عێراق ههڵبناوه و له چهند دانیشتنی نیوان ههیهتهکانی نوینهرایهتیی یهکیتیی نیشتمانیی کوردستان و دهولهتی ئەوکاتی عێراقدا، پۆلی نیوژیوانی گێرا.

دانپێدانان و چهند جار باسکردنی دۆسته بیانیهکانی کورد له بهشهکانی دیکهی کوردستان، سهلمینهری ئەو راستیهیه که شههید دوکتور قاسملوو و حیزبی دیموکرات له پێوهندییه دیپلۆماسیهکانیادا هههمیشه سهرنجی حیزب و دهولهت و کهسایهتیه بیانیهکانیان بۆ لای پرسای کورد له ههموو بهشهکانی کوردستان راکێشاوه و داوای پشتگیری و پشتیوانیان بۆ لێ دهکردن. بهشداریی و بوونی بهشیکی زۆر له حیزب و لایهنه سیاسیهکانی ههرحوارپارچهی کوردستان له یهکیک له گهوره ریکخراوه جیهانییهکانی وهک ئەترناسیونال سۆسیالیست وهک ئەندام و چاودێر، شانازییهکهی بۆ شههید دوکتور قاسملوو و حیزبی دیموکرات دهگهڕێتهوه.

ئەم رێبازه بۆ حیزبی دیموکرات - که بناغهکهی شههید دوکتور قاسملوو دایمهزراندوو - شانازییهکی گهوره و گرانه که ئەساسی پێوهندی حیزبی دیموکرات لهگهڵ ئەو دهولهتانهی که کوردستانیان بهسهردا دابهش کراوه، نهتهنیا له سهرحیسابی خهڵک و بزوتنهوهی ئەو بهشانهی کوردستان نهبووه، بهلکوو راست له سهر ئەساسی ههولدان له پێناو پاراستنی بهرژوههندی و «قسهی خیر» کردن بۆ بزوتنهوهی کورد به گشتی بووه.

پشتیوانیی بیئهملاوهولای سیاسی حیزبی دیموکرات

له بزووتنهوهی کورد له باکووری کوردستان و پاراستنی بهرژهوهندییهکانی حکومهتی ههریمی کوردستان له باشوور که بو بزووتنهوهی کورد له رۆژههلاتی کوردستان بی لیکهوته و تیچوو نهبووه، بهشیکه له باوهر و پرنسیپهکانی ئەم حیزبه. خو به ئهركدار زانینی حیزبی دیموکرات بهرانبهر به پشتیوانی له بزووتنهوهی مافخوازانهی گهلی کورد له بهشهکانی دیکهی کوردستان، له باوهری قوولی نهتهوهیی ئەم حیزبهوه سهراچاوه دهگرئ که له دوورهدیمهنی روانین و ئامانجی درێڤخایه نیدا رهنگی داوتهوه و پیی وایه؛ «کوردستان یهک ولاته و کورد یهک نهتهوهیه».

وتووئڙ وهك پرنسپ و شیوهیهك له خهبات

هەر له سه‌رده‌می کۆماری کوردستاندا، پێشه‌وای حیزبی دیموکرات و سه‌رۆکۆماری کوردستان، شه‌هید قازی محهمه‌د دووجار سه‌ردانی تارانێ کرد و له‌گه‌ڵ نوینه‌رانی رێژیمی پاشایه‌تی محهمه‌دره‌زا شا وتووێژی کرد. بۆیه له حیزبی دیموکراتدا به‌ حوکمی ماهیه‌تی ئاشتیخوازانه‌بوونی، باوه‌ر به «وتووێژ» وه‌ک «پرنسیپ» و «شیوازیک له‌ خه‌بات» چه‌سپاوه.

له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ هاتنه‌سه‌رکاری رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران و چۆنیه‌تی چاره‌سه‌رکردنی پرسێ کورد له‌ ئێران له‌ رێگای وتووێژی ئاشتیخوازانه‌وه، پێش ئه‌وه‌ی خومه‌ینی بگه‌رێته‌وه ئێران، ده‌سته‌یه‌کی نوینه‌رایه‌تی حیزبی دیموکرات خۆیان گه‌یاند ه‌ه‌ڵبژێری دانیشتنی ناوبراو له‌ نه‌جه‌ف و داوای چاوپێکه‌وتنیان لێ کرد، به‌لام خومه‌ینی ئه‌و داوایه‌ی قبوول نه‌کرد. کاتیکیش خومه‌ینی له «نۆفل لۆشاتۆ»ی پاریس ده‌ژیا، دوکتور قاسملوو وه‌ک سکرته‌یری گشتی حیزبی دیموکرات چووه‌ سه‌ردانی و هه‌ولی دا قسه‌ی له‌گه‌ڵ بکات. دواتریش له‌ سه‌له‌کانی سه‌ره‌تای شوێرشێ ۱۳۵۷ی هه‌تاویدا حیزبی دیموکرات و شه‌هید قاسملوو و، دواتر هه‌یه‌ته‌ی نوینه‌رایه‌تی خه‌لکی کوردستان له‌ چه‌ند قۆناغی جیاوازدا له‌گه‌ڵ ده‌وله‌ت و رێژیمی تازه‌به‌ده‌سه‌لاتگه‌شته‌وی کۆماری ئیسلامی که‌وتنه‌ وتووێژه‌وه که به‌داخه‌وه ده‌رکه‌وت، رێژیم باوه‌ری به‌ چاره‌سه‌ری ئاشتیانه‌ی «پرس»ی کورد نیه‌.

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌یکه حیزبی دیموکرات و بزووتنه‌وه‌ی سیاسی خه‌لکی کوردستان و له‌ هه‌مووان زیاتر دوکتور عه‌بدولپه‌حمان قاسملوو هه‌یچ گومانیکیان له‌ ماهیه‌تی شه‌رخوازانه‌ و دژی‌گه‌لیانه‌ی کۆماری ئیسلامی ئێران نه‌بوو، به‌لام دیسانیش «وتووێژ» وه‌ک پرنسیپیکی سه‌رده‌میانه‌ی خه‌بات سه‌یری ده‌کرا و له‌ پوانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه، «وتووێژ به‌ شیوه‌یه‌ک له‌ خه‌بات» خۆیندنه‌وه‌ی بۆ ده‌کرا. بۆیه له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی:

«له‌ چوارچێوه‌ی کۆماری ئیسلامیدا هه‌یچکام له‌ داخوازییه‌

بهره‌تیبیه‌کانی ئیمه ده‌سته‌بهر نابن. به‌لام حیزبی دیموکرات وه‌ک نوینه‌ری زۆربه‌ی خه‌لکی کوردستان هر کات به پیویستی بزانی، حه‌قی خۆیه‌تی له پیناوی گه‌یشتن به‌داخواییه‌کانی گه‌لی کورد له‌گه‌ل ئەم ریژیم یا ئەو ریژیمدا وتووێژ بکات. چونکی وه‌ک بته‌مايه‌ک ئیمه وتووێژ به شیوه‌یه‌ک له خه‌بات ده‌زانين.»

پیداگری له سهر ئەسلی «وتووێژ» له حیزبی دیموکراتی کوردستاندا که ههر وه‌ک له راپۆرتی کۆمیته‌ی ناوه‌ندی بو کۆنگره‌ی شازده‌دا به دروستی ئاماژه‌ی پی کراوه - «له نیو کۆمه‌لگه‌ی سیاسی پوژه‌هلای کوردستان و له نیو ریزه‌کانی حیزبی ئیمه‌شدا بیروپای جیاوازی له‌سه‌ره» - به‌لام به‌ستراوه‌یه‌کی ماهه‌وی به پیناسه‌ی «ئاشتیخووانه» بوونی خه‌باتی نه‌ته‌وايه‌تی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌وه هه‌یه. له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه و لایه‌کی لۆژیکی و سیاسی بزووتنه‌وه‌ی خه‌لکی کوردستانه به خویندنه‌وه‌ی پر له «غهره‌ز»ی ده‌سه‌لاته ناوه‌ندگه‌راکانی تاران له خه‌باتی مافخووانه‌ی کوردستان. ریژیمه‌کانی دوژمن به ماف و ئازادییه‌کانی خه‌لکی کوردستان هه‌میشه هه‌ولیان داوه له ژیر هه‌ژموونی «پوانینی ئەمنیه‌تی»ی خۆیان بو «کورد و کوردستان»، ماهیه‌تی خه‌باتی ره‌وای نه‌ته‌وايه‌تی کورد به شه‌پاژۆ، تیرۆریستی و دژه‌شۆرش و... ناوزه‌د بکه‌ن. بۆیه هه‌لکردنی ئالای «وتووێژ» له لایه‌ن حیزبی دیموکراته‌وه به‌رانبه‌ر به ئەقلیه‌ت و تیفکرینه‌ دژیه‌گه‌لییه‌کانی تاران، نه‌ته‌نیا به مانای «سازش» له‌سه‌ر داخواییه‌کانی خه‌لکی کوردستان و «دابه‌زاندنی» ئاستی داخواییه‌کان و «ته‌سلیم‌ته‌له‌بی» نییه، به‌لکو هه‌لوێسته‌کردنیکی سیاسییه به‌رانبه‌ر به گوتاری «شه‌ره‌خواری» و تیفکرینی دژی‌گه‌لیانه.

هه‌رچه‌ند باوه‌رمنده‌بوون و پیداگری له سهر ئەم «ریڤاز»ه بو حیزبی دیموکراتی کوردستان و بزووتنه‌وه‌ی سیاسی کورد قورسترین و قه‌ره‌به‌وونه‌کراوه‌ترین تیچووی لی که‌وتۆته‌وه و، لیهاتووترین ریه‌ر، شه‌هید دوکتور قاسملوو مان ههر له‌م پیناوه و

هەر له م رَّبَّیازه و هەر له سه ر مِیژی «وتووئژ» له دهست دا، به لام دیسانیش حیزبی دیموکرات له و باوه ردهایه که، «ده گه ل ئه وهی حاشای لی ناکرئ که رِیژیم پیش هه موو شتیک - له پیوهندی له گه ل داوای و تووئژ له گه ل ئیمه - به دوای زه بروه شاندن له حیزب و کیشه نانه وه له نیو حیزبه کانی رِوژه لات و ئه و جو ره ئامانجه دژی گه لیانه دا ده گه رئ، وه ک پرنسیپ و شیواژیک له خه بات، نابئ و تووئژ و دانوستان ره ت بکهینه وه و هەر له و کاته دا ده بی وشیاری نه خشه و پیلانه کانی کوماری ئیسلامی بین».

چه سپاندنی یه کیه تی فکری و سیاسی

نه‌بوونی «یه‌کیتی فکری و سیاسی» به یه‌کیک له هۆکاره هه‌ره به‌رچاوه‌کانی تیکشکان و سه‌رنه‌که‌وتنه‌کانی بزووتنه‌وه‌کانی کورد دیته ئه‌ژمار. هه‌رچهند حیزبی دیموکراتی کوردستان له میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورددا بو‌یه‌که‌مجار وه‌ک حیزبیکه‌ی پیشکه‌وتوو و خاوه‌ن به‌رنامه‌ی سیاسی پیک هاتبوو، به‌لام خه‌لته‌یه‌ک له‌م خه‌سله‌ته‌ کۆمه‌لایه‌تی و کلتوو‌ره‌ میژوو‌یه‌ی هه‌ر تیدا به‌دی ده‌کرا و زۆری کیشا تا له‌ ریزه‌کانی حیزبی دیموکراتدا له‌ سه‌ر ئه‌ساسی ئه‌و باوه‌ره‌ نه‌ته‌وه‌یی و دیموکراتیکه‌ی که‌ بو‌ی دامه‌زرابوو، ئه‌م که‌مایه‌سییه‌ چاره‌سه‌ر بکری و وه‌ک ریکخراویکی بته‌و و ساغبوو‌وه، «یه‌کیتی فکری و سیاسی» ی خۆی بچه‌سپینی.

دوکتور عه‌بدولرهمان قاسملوو، له‌ سه‌رده‌می سکرته‌ری خۆی له‌ حیزبی دیموکرات و ته‌نانه‌ت پشتریشدا له‌وانه‌یه‌یه‌که‌م که‌س بو‌ویت که‌ هه‌ستی به‌م که‌مایه‌سییه‌ فکری و ته‌شکیلاتیه‌یه‌ له‌ حیزبدا کردب. بو‌یه‌ به‌ نووسینه‌وه‌ی به‌رنامه‌ بو‌ حیزب له‌ سه‌ره‌تا‌کانی ده‌یه‌ی په‌نجای هه‌تاوی و، دژایه‌تیکردنی له‌گه‌ل پرش و بلاوی فکری له‌ ریزه‌کانی حیزبدا، هه‌موو هه‌ولیکه‌ داوه‌ که‌ «یه‌کیتی فکری و سیاسی» له‌ حیزب دا ده‌سته‌به‌ر و چه‌سپاو بیت.

بو‌یه‌که‌مجار که‌ بو‌ کۆنگره‌ی سیه‌ه‌می حیزب له‌ ره‌زه‌ری ۱۳۵۲ی هه‌تاویدا، «به‌رنامه‌ و پیره‌وی نیوخۆی حیزبی دیموکراتی کوردستان (ئێران) ده‌نووسیته‌وه‌ و له‌ کۆنگره‌دا په‌سه‌ند ده‌کری، دوکتور قاسملوو به‌ نووسینه‌وه‌ی رێبازیکی فکری و ته‌شکیلاتیه‌ی پوون، کار له‌ سه‌ر هه‌ولدان بو‌ چه‌سپاندنی «یه‌کیتی فکری و سیاسی» له‌ حیزبدا ده‌کات. هه‌ر له‌م پێوه‌ندییه‌دا له‌ به‌شی «پیره‌وه‌ی نیوخۆی حیزبی دیموکراتی کوردستان، په‌سه‌ندکراوی کۆنگره‌ی سیه‌ه‌م» به‌ روونی له‌ یه‌کیک له‌ خاله‌کانی به‌ندی سیه‌ه‌م که‌ تایبه‌ته‌ به‌ ئه‌رکه‌کانی ئه‌ندامی حیزبدا هاتوو؛ «ئه‌ندامی حیزب به‌ هه‌موو هیز و توانایه‌وه‌ «یه‌کیتی ته‌شکیلاتی و فکری» ی حیزب بپاریزی». ئه‌م ئه‌سله‌ له‌ کاری حیزبی و ریکخراوه‌یی که‌ نه‌بوونی ده‌توانی

خالیکی هه‌ره لاوازی بزوتنه‌وه بیته، بۆ حزبی دیموکرات و دوکتور قاسملوو گرینگییه‌کی تایبه‌تی په‌یدا ده‌کات. بۆیه له قوناغه جۆراوجۆره‌کانی خه‌باتی حیزدا بی‌پسانه‌وه هه‌ول بۆ چاره‌سه‌رکردنی ده‌دری. له‌م پێوه‌ندییه‌دا دوکتور قاسملوو، به‌هیچ شێوه‌یه‌ک سازشی له‌گه‌ڵ ناكری و له‌چه‌سپاندنی ئەم ئەسڵه‌(یه‌کیتی فکری و ته‌شکیلاتی)دا سه‌رسه‌ختانه پێداگری ده‌کات و ئاماده‌یه هه‌موو تیچوویه‌کی ته‌شکیلاتیش قبول‌ بکات. بۆیه له‌ نووسینه‌وه‌ی میژووی حزبی دیموکرات(چل سال‌ خه‌بات)دا راشکاوانه ده‌لی: « نوقته زه‌عفیکی گه‌وره‌ی حزبی دیموکراتی کوردستان و به‌تایبه‌ت به‌رێوه‌به‌رییه‌که‌ی ئەوه بووه، که‌ یه‌کیتی فکری و سیاسی تیدا نه‌چه‌سپابوو.»

هه‌ول‌دان بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی «یه‌کیتی فکری و سیاسی» له‌ نیو ریزه‌کانی حزبی دیموکراتدا، قوناغی جۆراوجۆری بریوه. هه‌ر به‌م بۆنه‌وه حزبی دیموکرات له‌ چه‌ند بره‌گه‌یه‌کی میژوویدا توشی لیک‌دابران و کێشه‌ی نیوخۆی بووه. دوکتور قاسملوو که‌ بۆ ماوه‌ی نزیک به‌ هه‌ژده‌ سال‌ که‌سی یه‌که‌می ئەم حیزبه‌ بووه، زۆرت‌رین پۆل و به‌رکه‌وتنی له‌م نیوه‌دا هه‌بووه. ناوبراو هه‌ر له‌ راوه‌ستان به‌رانبه‌ر به‌ بیر و باوه‌ری «ناسیونالیستی به‌رچاوته‌نگ» و «سنووربه‌ندی نیوان جۆره‌کانی خۆیندنه‌وه بۆ ئامانجی دوا‌پوژی حیزب، به‌ نووسینه‌وه‌ی «کورت‌ه‌بایک له‌ سه‌ر سۆسیالیزم» و چه‌سپاندنی «سۆسیالیزمی دیموکراتیک»، هه‌موو هه‌ولێکی خۆی دا که‌ له‌ حیزدا «یه‌کیتی فکری و سیاسی» بچه‌سپینێ.

«یه‌کیتی فکری و سیاسی» له‌ حزبی دیموکراتدا به‌هیچ شێوه‌یه‌ به‌ مانای «یه‌که‌ده‌ستکردن»ی ریزه‌کانی حیزب نیه. به‌ واتایه‌کی پ‌وون و ساده‌تر؛ بوونی یه‌کیتی فکری و سیاسی له‌ حزبی دیموکراتدا به‌و مانایه‌ نییه که‌ هه‌موو ئەندامانی حیزب وه‌ک یه‌ک له‌ سه‌ر پرسه‌ سیاسیه‌کان بیر بکه‌نه‌وه و ته‌به‌عییه‌ت له‌ خۆیندنه‌وه‌یه‌کی تایبه‌تی سیاسی بکه‌ن. چونکی ئەوه نه‌ته‌نیا بۆ هیچ

رَبّیخراویکی سیاسی دیموکرات دهست نادات، به لکوو له بنه رَه ترا نادرورسته و نه گهر و ابوو، نه وه جیا له دیکتاتورری و ملراکیشان بو دیکتاتورری، ناتوانی شتیکی دیکه بیّت. له م پیوه ندییهدا شه هید دوکتور قاسملوو به روونی دهلی: «

»بته وکردنی «یه کیتی سیاسی و فکری»، نه رکیکی بنه رَه تییه، که ده که ویته سه رشانای هه موو رِبّیخراوه حیزبییه کان. دیاره هه موو نه ندامانی حیزب له باره ی مه سه له سیاسییه کان وه ک یه ک بیر ناکه نه وه. ئامانجیش نه وه نیه که وه ک یه ک بیر بکه نه وه. چونکی نه وه نه مومکینه و نه به قازانجی تیکوشانی حیزبییه. مه به ست له و یه کیتییه، نه ستاندنه وه ی داهیتانی فکری له نه ندامانی حیزبی نییه. بیر و باوه ری جیاوازی دیموکراتیکی نه وان، کللی چاره سه ریی درووستی گیروگرفته کانی حیزب بو به ره و پیشچوونیه تی. به لام ناکری نه ندامی حیزبی دیموکرات بین و پی ره وی له زه مینه ی فکریی حیزب و سازمانیکی دیکه بکه ین.»

باوه رپمهند بوون به دیموکراسی، وهك ئامانجیكى به رزی سیاسی

«بزووتنهوهی کورد له پهوتی خووی دا هه‌میشه نه‌بوونی دیموکراسی به هۆکارێکی گرینگی چاره‌سه‌رنه‌کرانی مه‌سه‌له‌ی کورد داناوه». به‌سه‌رنجدان به‌ماهییه‌ت و تیروانی نادیموکراتانه‌ی رێژیمه‌کانی زال به‌سه‌ر کوردستاندا، حیزبی دیموکرات له‌و باوه‌ردا بوو که پێویسته‌ سه‌ره‌تا به‌ستینێکی دیموکراتیک بۆ دابینبوونی داخواییه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانی خه‌لکی کوردستان ئاماده‌ بیت. ئه‌م به‌ستینه‌ دیموکراتیکه‌یه‌ که ده‌توانی زامنی ویست و داخواییه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خه‌لکی کوردستان بیت. «بۆیه‌ درووشمی هه‌ره‌ ئه‌ساسیی حیزبی دیموکرات، «دیموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان» بوو. هه‌ر وه‌ک شه‌هید دوکتور قاسملوو باسی له‌ سه‌ر ده‌کات، «ئهم درووشمه‌ به‌ ریکه‌وت یان به‌ ته‌سادوف هه‌له‌بژێردراوه‌. ئه‌و درووشمه‌ پاش لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی دووردیژ هه‌لبژێردراوه‌. ئه‌و داخوایانه‌ی حیزبی دیموکرات و بزووتنه‌وه‌ی کورد خه‌باتی بۆ ده‌کات، پێویستی به‌ زه‌مانه‌تیکی ئیجرائی هه‌یه‌، که له‌ روانگه‌ی ئیمه‌وه «دیموکراسی» ده‌توانی پشتیوانه‌یه‌کی به‌هێز بیت بۆ دابینبوونی داخواییه‌کانمان».

له‌ روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه «دیموکراسی» ته‌نیا درووشمیکی ئه‌بزاری و پوه‌له‌تی نه‌یه‌، به‌لکوو ئامانجه‌. چونکی ئه‌وه‌ ته‌نیا بوونی دیموکراسییه‌ که ده‌توانی پارێزگاری له‌ ده‌سکه‌وت و نیزامی خۆبه‌ریوه‌به‌ری له‌ کوردستان بکات. پێشخستنی «دیموکراسی بۆ ئێران» له‌ درووشمی بنه‌ره‌تی حیزبدا، به‌ مانای رێخۆشکردن و ئاماده‌سازی بۆ دابینبوونی داخواییه‌کانی خه‌لکی کوردستان له‌ چوارچێوه‌ی «خودموختاری یان فیدرالی» دایه‌.

له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی: «دیموکراسیمان بۆیه‌ ده‌وی، چونکی هه‌م خودموختارییه‌که‌مان (ئامانجده‌که‌مان) ده‌پارێزی هه‌م خۆمان حیزبێکی دیموکراتین و ئیمانیکێ قوولمان به‌ دیموکراسی هه‌یه‌، بۆیه‌ دیموکراسی بۆ ئیمه‌ وه‌ک حیزبێکی دیموکرات، هه‌ده‌فه‌».

له قۆناغی ئێستادا که درووشمی حزبی دیموکرات و به‌شیکێ زۆر له حیزبه‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستان «فیدرالیزم»ه، مه‌سه‌له‌که‌هر وه‌ک خۆیه‌تی و له نیوه‌رۆکدا گۆرانیکی ئه‌وتوی تێدا پێک نه‌هاتوه. له «وه‌دییه‌نانی مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانی خه‌لکی کوردستان له چوارچۆیه‌ی ئێرانیکێ دیموکراتیکێ فیدرال»دا، که درووشمی ئێستراتیژی حیزبی دیموکراته، چه‌سپاندنی دیموکراسی له ئێران – ئه‌و به‌سته‌ر و زه‌مینه‌ سیاسیه‌ی که ئێمه‌ وه‌ک کورد داوای مافه‌کانمانی تێدا ده‌که‌ین – ئامانجه. چونکی ده‌سه‌لاتیک که نه‌توانی دیموکرات بێت و له سه‌ر ئه‌ساسی دیموکراسی دانه‌مه‌زراپی، ناتوانی دان به‌ مافه‌ ره‌وا و دیموکراتیه‌که‌کانی خه‌لکی کوردستاندا بنیت و ئه‌گه‌ریش به‌ ناچاری دانی پێدا بنیت، مادام باوه‌ری به‌ دیموکراسی نه‌بیت، هه‌میشه‌ هه‌ره‌شه‌یه‌ و هه‌یچ زه‌مانه‌تیک بۆ پاراستنی مافه‌ وه‌ده‌سته‌هاتوه‌کان، له‌گۆرێدا نابیت.

به‌ نیه‌به‌ت ده‌سه‌لاتی ناوه‌ندگه‌رای ئێرانی و زالبوونی بی‌ری ناسیۆنالیزمی ئێرانی له‌ ده‌ره‌وه‌ی ده‌سه‌لات و ته‌نانه‌ت له‌لایه‌ن به‌شیک له‌ ئۆپۆزیسیونێ سه‌رانسه‌ری و رووناکبیرانی ئێرانیشه‌وه‌ که‌ به‌رده‌وام حاشا له‌ مافی نه‌ته‌وه‌کانی ئێران و یه‌ک له‌وان کورد ده‌که‌ن، پێداگری له‌ سه‌ر دیموکراتیکبوونی ده‌سه‌لاتی داها‌تووی ئێران پێویست و حه‌یاتیه‌.

هه‌ر به‌ هۆی ئه‌و روانگه‌ ته‌واویه‌ته‌خوازانیه‌ی توێژی ده‌سه‌لاتداره‌وه‌یه‌ که‌ ته‌نانه‌ت باسی دیموکراسیه‌ی له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ پرسێ نه‌ته‌وایه‌تی له‌ ئێراندا، راقه‌یه‌کی چه‌واشه‌کارانه‌ ده‌کری. بۆیه‌ حیزبی دیموکراتی کوردستان هه‌میشه‌ پێی وایه‌: «بزووتنه‌وه‌ی کورد له‌ ره‌وتی خۆی دا هه‌میشه‌ نه‌بوونی دیموکراسی به‌ هۆکاریکی گرینگی چاره‌سه‌رنه‌کرانی مه‌سه‌له‌ی کورد داناوه‌. ئه‌زموونه‌کانی رابردوو ده‌ری ده‌خن که‌ نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رده‌وام خوازیاری چاره‌سه‌ری دیموکراتیه‌یه‌یه‌ مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌ رۆژه‌لاتی کوردستاندا بووه‌ و ئێستاش هه‌ر له‌و باوه‌ره‌دایه‌».

پوانین و سیاسهتی دیموکراتیکی حیزبی دیموکرات به رانه‌ر به داها‌تووی ئێران و خه‌بات بۆ چاره‌سه‌ری دیموکراتیکی پرسی نه‌ته‌وه‌یی له کوردستان، که به گشتی له باوه‌ری به «دیموکراسی» دا کۆ بۆته‌وه، ئه‌سلیکی دانه‌براو له ناو و نیوه‌روکی ئه‌م حیزبه‌یه. دیموکراسی له روانگه‌ی حیزبی دیموکراته‌وه ته‌نیا ره‌هه‌ندیکی ده‌ره‌وه‌ی حیزبی نییه که ته‌نیا تایبه‌ت بی‌ت به شیوه‌ی پوانینی بۆ چوارچۆیه‌ی ده‌سه‌لاتی سیاسی له ناوه‌ندیان ده‌سه‌لاتی خودمختار یان فیدرال له کوردستان، به‌لکوو ره‌هه‌ندیکی قوولی ئه‌م تی‌فکرینه، تایبه‌ته به نيزام و قه‌واره‌ی نیوخۆیی ئه‌م حیزبه‌ش و له‌م پێوه‌ندییه‌دا حیزبی دیموکرات تا ئیستایشی له‌گه‌دا بی‌ت، یه‌که‌م ریکخراو و حیزبی سیاسی کورد و ئێرانییه که له رێبازیکی راسته‌قینه‌ی دیموکراتیکدا ریه‌رایه‌تی بزووتنه‌وه‌ی میلی دیموکراتیکی خه‌لکی کوردستان ده‌کات.

دیمو کراسی، کیلی چاره سهری درووستی کیشه کان

یه کێک له هۆکاره بـهـرـهـتـیهـکانی پیکهینانی حیزبی دیموکرات، «دیموکراسی» یه. حیزبی دیموکرات که مودیلێکی دیکه و ئەمڕۆژیانە تر له بزوتنەوهکانی رابردووی کوردە، له سەر ئەساسی کۆمه‌لیک مه‌فاهیم، نۆرم، ئەرزش، تیراوانین و کلتووری سیاسی نوێ، خۆی پیناسه کردوه. هه‌موو ئەمانه‌ ته‌نیا «ئیدیعای» و خۆرانان نه‌بوون، به‌لکوو دامه‌زرانی کۆماری کوردستان و جۆری به‌رپۆه‌به‌ریی کۆمار و ده‌سکه‌وت و خزمه‌ته‌کانی ئەم کۆماره‌ که راسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن پێشه‌وای حیزبی دیموکراته‌وه‌ سه‌رۆکایه‌تی ده‌کراو به‌رپۆه‌به‌رانی حیزب به‌رپۆه‌یان ده‌برد، سه‌لمینه‌ری ئەو راستیه‌ن که حیزبی دیموکرات هەر چه‌ند مانگ دوا‌ی دامه‌زرانی، سه‌لماندی که وه‌ک ئیدیعای ده‌کات، جیاواز و مودیرنه‌.

له‌ ماوه‌ی ۱۱ مانگی ده‌سه‌لاتی کۆماری کوردستاندا نه‌ته‌نیا یه‌ک که‌سه‌ش له‌ لایه‌ن هیزه‌ ئەمنیه‌تییه‌کانه‌وه‌ به‌ هۆی ده‌ربڕینی بیروبو‌چوونی جیاوازه‌وه‌ ده‌سته‌به‌سه‌ر و لێپێچینه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ نه‌کرا، به‌لکوو شه‌خسی قازی محه‌مه‌د وه‌ک سه‌رۆکۆماری کوردستان قه‌تی ئیزن نه‌دا هیچ بێرێزییه‌ک به‌و شاعیر و نووسه‌رانه‌ بکری، که تانه‌ و ته‌شه‌ریان لێ ده‌دا و بو‌ختانیان پێ ده‌کرد.

تیگه‌یشتنی حیزبی دیموکرات بو‌ دیموکراسی به‌ پله‌ی یه‌که‌م تیکه‌ل به‌ تیگه‌یشتن له‌ قازانج و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خه‌لک و کۆمه‌لگه‌ و له‌ پله‌ی دووه‌مه‌دا تیکه‌ل به‌ تیگه‌یشتن به‌ چۆنیه‌تی به‌ره‌پێشچوونی ره‌وتی خه‌بات له‌ حیزبدا کراوه‌. گومان له‌وه‌دا نیه‌ که له‌ هه‌موو حیزب و رێکخراویکی سیاسیدا کێشه‌ی فکری، ته‌شکیلاتی و راه‌بوردی که هەر هه‌موویان به‌ره‌می تیگه‌یشتن و بیروبو‌چوونی جیاوازی ئەندامان و پیکهینه‌رانی ئەو حیزب و سازمانه‌ن، هه‌یه‌ و ده‌بێ. حیزبی دیموکراتیش وه‌ک هه‌موو رێکخراویکی سیاسی، کێشه‌ی جۆراوجۆری فکری، ته‌شکیلاتی و راه‌بوردی هه‌بووه‌ که راست به‌ پێچه‌وانه‌ی رێکخراوه‌ ئیدئۆلۆگ و دوگمه‌کان، پێره‌ویکردن له‌ دیموکراسی وه‌ک «کلیلی چاره‌سه‌ری کێشه‌کان»، توانیویه‌تی له‌ قه‌یرانی چاوه‌روانه‌کراو بپارێزی. بۆیه‌ له‌ حیزبی دیموکراتدا بوونی جۆراوجۆری بێرکردنه‌وه‌ و تیراوانین بو‌ پرسه‌ سیاسی و فکرییه‌کان راست به‌ قازانجی به‌ره‌پێشچوونی حیزب خۆیندنه‌وه‌ی

بؤ کراوه. شهيد دوکتور قاسملو له م پيوهندييه دا دهلی: «بوونی بیروبوچوونی جياواز له نیو ریزه کانی حیزبدا نه ته نیا به خراب نازانین، به لکوو به کلیلی چاره سرکردنی دروستی گروگرفته کانی ده زانین که ده بیته هوئی به ره پیشچوونی حیزب». حیزبی دیموکرات که «دیموکراسی» به یه کیک له هوکاره بنه په تیه کانی پیکینانی خوئی ده زانی، چ له بهرنامه ی سیاسی خویدا بؤ چونیته ده سته بهرکردنی مافه نه ته وایه تیه کانی خه لکی کوردستان له ئیران که باوه ری وایه ئه و ئیرانه پیش هه موشنیک ده بی «دیموکراتیک» بیت، چ له مناسبات و پیوهندیی دهر وون ته شکیلاتی خویدا پیداگری له سهر ده کات و به شیکه له ماهیه تی سیاسی و ریکخراوه یی ئه م حیزبه. بویه له هیچ حاله تیکدا حیزبی دیموکرات ئاماده نیه واز له خه بات بؤ دیموکراسی و خه باتی دیموکراتیک له پیناو ویست و داخواریه نه ته وایه تیه کانی خه لکی کوردستان بهینئی و، له میژه راشکاوانه له لایهن شهید دوکتور قاسملو، رښه ری ئه م حیزبه وه راگه یاندراره که؛

«هه رگیز خه بات بؤ دیموکراسی نابی بجیته ژیر سیبه ری خه بات بؤ مافی نه ته وایه تی یان خه باتی چینایه تی. چونکه ئه وه هوئی بنه په تی پیکه اتی حیزبی دیموکراته و تا حیزبی دیموکرات ماوه، دیموکراسی مه به ست و ئامانجیه تی».

حیزبی دیموکرات که وه ک پرهنسیپ و ئوسوول دهر وانیته دیموکراسی، نه ته نیا بؤ له حزه یه ک له م رښبازه غافل نه بووه، به لکوو قوناغ به قوناغ له ژیانی رورژانه ی خویدا کاری له سهر به کلتورکردنی دیموکراسی کردوه و، له بهر زترین ئورگانی خویدا هه ولی داوه ئه م ئه سله له ره فتاری تاکی حیزبی دا به زیندووی رابگری و بیکاته به شیک له که سایه تی ئه ندامانی ئه م بنه ماله یه. بویه پیداگرانه له سهر ئه م و ته یه ی شهید دوکتور قاسملو جه خت ده که یه وه که؛

«ئیمه دیموکراتین و ده بی تا سهر دیموکرات بین. نابی له بیرمان بچی که ئه گه ر هه نگاویک به ره و له ژیرپینانی دیموکراتی بروین، تازه به ره و دیکتاتوری رویشتووین و گه رانه وه دژواره».

بهره‌نگاری پێشمه‌رگانه (چه‌کداری)

حیزبی دیموکراتی کوردستان که له «شار» دهمه‌زراو و «له مه‌ودایه‌کی که‌مدا توانی لکی خۆی له شاره‌کانی کوردستانی ئێراندا بکاته‌وه» و به‌په‌یامی «ناشتیخوازانه»، بوونی خۆی رابگه‌یه‌نی و له‌ماوه‌ی که‌متر له‌چه‌ند مانگدا «کۆماری دیموکراتی کوردستان» ی رابگه‌یاند، دیاربوو که‌ دامه‌زرانی «سپای میلیی کوردستان» (هیزی پێشمه‌رگه‌) ی ته‌نیا بو «پاراستن» ه و هیچی دیکه. له‌قوناغه‌کانی دواتری خه‌باتیشدا، چه‌ک و بوونی هیزی پێشمه‌رگه‌ ته‌نیا بو «دیفاع له‌مان و مه‌وجوودیه‌ت» ی خاک و خه‌لکی کوردستان بووه.

هه‌لگرتن و به‌کاره‌ینانی چه‌ک له‌حیزبی دیموکراتدا ته‌نیا «دژکرده‌وه‌یه‌کی ئیجباری» بووه و له‌برگه‌ و زه‌مه‌نی جیاوازا و به‌ناچاری، چه‌ک و «به‌ره‌هه‌ستکاری چه‌کدارانه» ته‌نیا ریگای مومکین بووه. به‌تایبه‌ت دوا‌ی هاتنه‌سه‌رکاری رێژی می کۆماری ئیسلامی ئێران که‌ نه‌ته‌نیا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ئاماده‌ نه‌بوو گوئی بیستی ویست و داخوازییه‌ ره‌واکانی خه‌لکی کوردستان و حیزبی دیموکرات

له رێگای ئاشتیخوازنهوه بی، به لکوو به ده رکردنی فه رمانی «جیهاد» و لآمی دانهوه، راگه یاندنی «به ره نگاری پێشمه رگانه» له لایه ن حیزبی دیموکرا ته وه، و لآمیکی لوژیکی و شو ر شگێرا نه بوو. له م پێوه ندییهدا دوکتور قاسملوو له ۲ی پووشپه ری سا لی ۱۳۵۹ی هه تاوی له میتینگی شاری مه باددا رووبه خه لکی کوردستان را ده گه یه نی؛

«ئیمه زور جارمان هه ر لیره وه راگه یاندوو ه که لایه نگری ئاشتیخوازنه ی چاره سه رکردنی مه سه له ی کوردین. زور جار وتوو مانه که میله ته ی کورد شه رخواز نییه، میله ته ی کورد شه ری ناوی، به لآم میله ته ی کورد داوای هه قی مه شرووعی خو ی ده کات. زور جار هه ر له م مه یدانه وه را مانگه یاندوو ه که حیزبی دیموکرا تی کوردستان هه موو وه ختیکی ئاماده بووه و ئاماده یه بو ئه وه ی له رێگای ئاشتیبه وه میله ته ی کورد به ئاوا تی خو ی بگه یینیت و وه زعیکی وا پیک بینی که میله ته که مان پاش وه رگرتنی خودموختاری خو ی بتوانی ژیا نیکی به ختیار بو خو ی درووست بکا. ئه وه ئیمه نه بووین، پێشمه رگه قاره مانه کان نه بوون که ئه و شه ره مان ده ست پیکرد. شه ر له لایه ن ئه و که سانه وه ده ست پیکرا که به فانتۆم، هلیکۆپتیر، توپ و تانگ و لآمی په یامی ئاشتیخوازنه ی ئیمه یان دایه وه. بو یه ئه وه شه رپیکه که به سه ر خه لکی کوردستان و حیزبی دیموکرا تا سه پاوه».

به ره نگاری چه کدارانه ی بزووتنه وه ی مافخوازنه ی خه لکی کوردستان به رانه به ر به سیاسه تی دژی گه لیانه ی ده سه لآتی ناوه ندگه رای کو ماری ئیسلامی له لایه ن حیزبی دیموکرا تی کوردستانه وه، له سه ر بنه مای «گه یشتن به چاره سه ری ئاشتیخوازنه» ی پرسی کورد بنیات نرا. حیزبی دیموکرا ت له پیناسه ی خه با تی پێشمه رگانه دا که له لایه ن شه هید دوکتور قاسملوو، سکر تیری حیزبه وه کرا، زور به روونی و راشکاوانه نیوه روک و ئامانجی ئه م خه با ته ی بو خه لک روون کردو ته وه. له م

پێوهندییه‌دا، له راپۆرتی کۆمیتەی ناوهندی حیزب بۆ کۆنگره‌ی پینچ‌دا که ۱۵ سهرماوه‌زی ۱۳۶۰ به‌ستراوه، هاتوو:

«پیش هه‌موو شتی‌ک ده‌بی نیوه‌رۆک و ئامانجی ئه‌و شه‌ره‌ که پیشمه‌گه‌ی کوردستان ده‌یکات، دیاری بکری. نابێ له‌بیرمان بچی که پیشمه‌رگه‌ له‌ پیتاوه‌ ده‌سته‌هینانی ئه‌و ئامانجانه‌ی گه‌لی کوردا خه‌بات ده‌کات که دوژمنانی ئازادی حازر نه‌بوون به‌ ناشتی قبوولیان بکه‌ن و بۆ سه‌رکو‌تکردنی داخو‌ازییه‌کانی گه‌لی کورد په‌لاماریان هیناوه‌ و شه‌ریان به‌سه‌ر خه‌لکی کوردستاندا سه‌پاندوه. که‌وابوو شه‌ری پیشمه‌رگه‌، شه‌ره‌ بۆ دیفاع له‌ ئازادی، شه‌ره‌ له‌ پیتاوه‌ مافیکی ره‌وادا و له‌ ئاکامدا شه‌ره‌ بۆ گه‌یشتن به‌ ناشتییه‌کی سه‌ربه‌رزانه‌ و عادلانه‌».

ئه‌م شیوه‌ خه‌باته‌ له‌ بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی خه‌لکی کوردستاندا که لی‌کدانه‌وه‌ی جو‌راو‌جو‌ر و جیا‌وازی بۆ کراوه، له‌ روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه‌ به‌ شیوازیکی ره‌وا و به‌رحه‌ق له‌ خه‌بات دیته‌ ئه‌ژمار و خه‌باتی چه‌کداری له‌ میژووی تیکۆشانی خۆیدا به‌ «لاپه‌ریه‌کی زی‌رین» له‌ تیکۆشان بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ماف و ئازادییه‌کانی خه‌لکی کوردستان ده‌زانی. له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی:

«کاتی‌ک له‌ ولاتی‌کدا سه‌ره‌رپۆیی ده‌سه‌لاتدار بی، ئازادییه‌کان پیشیل بکری‌ن و مافه‌ ئینسانیه‌کان بایه‌خیان بۆ دانه‌نری، خه‌لکی ئه‌وینداری رزگاری و عه‌داله‌ت، ریگایه‌کی دیکه‌یان بیجگه‌ له‌ په‌نابردن بۆ چه‌ک نامینیته‌وه. مادام ریژیمی خومه‌ینی ده‌ره‌تانی خه‌باتی سیاسی له‌ نیوخۆی ولات بۆ نه‌هیشتووینه‌وه‌ و شیوه‌ی ئه‌سلیی خه‌باتمان چه‌کدارییه‌، زۆر به‌ جییه‌ که به‌شی هه‌ره‌ زۆری تیکۆشانی ئیمه‌ بۆ ریکوپیککردن و به‌هیزیکردنی چه‌ند و چۆنی پیشمه‌رگه‌کانمان ته‌رخان بکه‌ین و زۆربه‌ی ئیمکاناتی حیزبیش له‌ خزمه‌تی هی‌زی پیشمه‌رگه‌دا بی‌ت».

به‌ پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌یکه‌ دوژمن هه‌میشه‌ هه‌ولی داوه‌ که روخسار

و نیوه‌پوکی خه‌باتی هیژی پیشمه‌رگه‌ی کوردستان ناشیرین و خه‌وشدار نیشان بدات و له‌خانه‌ی «شه‌راره‌ت» و «تیرۆریزم»!! دا پیناسه‌ی بکات، به‌لام زۆری نه‌خایاند که پیشمه‌رگه که قورسای «به‌رهنگاری چه‌کدارانه»ی له‌سه‌ر شان بوو، له‌لایه‌ن کومه‌لانی خه‌لکی کوردستانه‌وه وهک هیمایه‌ک بۆ سه‌روه‌ریی خاک و نیشتمان و «پرزگاریده‌ر» سه‌یری کرا و ئەم یادگاره‌ی سه‌رده‌می کۆماری کوردستان بۆ جاریکی دیکه بوویه‌وه به «به‌ها»یه‌کی به‌رزی بزوتنه‌وه‌ی مافخوازانه‌ی خه‌لکی کوردستان.

حیزبی دیموکرات به‌ده‌رک به‌زه‌رووره‌تی بوونی هیژی پیشمه‌رگه‌ی کوردستان و پیگه‌ی به‌رزی ئەم هیزه «پرزگاریده‌ر»ه، هه‌ر زوو هاته‌سه‌ر ئەو باوه‌په‌ی که، «پیشمه‌رگه‌ گلینه‌ی چاوی کورد و جیگه‌ی هیوا و هومیدی حیزبی دیموکراته، هه‌ر بۆیه‌ زۆر شتیکی سرووشتییه که خه‌لکی کوردستان هه‌موو ئیمکاناتی خۆیان له‌خزمه‌تی پیشمه‌رگه‌ داناوه و حیزبی دیموکراتیش به‌لانی که‌مه‌وه سه‌دی هه‌شتای ئیمکاناتی مالیی خۆی بۆ ریکوپیتکردنی کاروباری پیشمه‌رگه‌ وه‌کار خستوه».

حیزبی دیموکرات که تا چه‌سپاندنی راسته‌قینه‌ی «دیموکراسی» له‌ئێران، بوونی هیژی پیشمه‌رگه‌ به‌زانی پاراستنی ده‌سکه‌وته‌کانی کوردستان ده‌زانی و «به‌رهنگاری پیشمه‌رگانه» به‌یه‌کیک له‌شیوه‌ دروسته‌کانی خه‌بات ده‌زانی، پیشمه‌رگه‌ به‌یه‌کیک له‌به‌نرخترین سه‌رمایه‌کانی خۆی و بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی خه‌لکی کوردستان ده‌زانی.

دژایه تی له گه‌ل تیرۆریزم

حیزب یان هەر رێکخراویکی سیاسی دیموکرات که له سه‌ر ئێراده‌ی مافخوازان‌ه‌ی میله‌تیک ده‌مه‌زرا‌یی و مانا و جوو‌دییه‌که‌ی له سه‌ر ئه‌ساسی «هه‌ول‌دان بۆ داخو‌ازییه‌ ره‌وا و دیموکراتیکه‌کانی خه‌لک و پشت ئه‌ستوور به ئێراده‌ی ئه‌و خه‌لکه‌ بیته‌ که له پیناویدا تینده‌کو‌وشی»، هیچ گومان له‌وه‌دا نیه‌ که قه‌ت په‌نا ناباته‌ به‌ر کرده‌وه‌ی نائه‌خلاق‌ی و دژه‌ ئینسانی. حیزبی دیموکراتیش که له قوولایی باوه‌ره‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خه‌لکی کوردستان و بۆ به‌دواداچوونی ماف و ئازادییه‌ ره‌وا ئینسانییه‌کانی ئه‌و خه‌لکه‌ درووست بووه‌ و له هه‌مووی گرینگتر هه‌میشه‌ و به‌دریژایی میژووی تیکۆشانی خۆی، خه‌لکی کوردستانی به‌ پشتیوانی خۆی زانیوه‌، نه‌ته‌نیا هیچ کات په‌نای بۆ تیرۆر نه‌بردوه‌، به‌لکوو تیرۆریزمی له هه‌موو شکه‌ل و شیوه‌یه‌که‌دا مه‌حکووم کردوه‌.

له‌ روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه‌، «به‌ پێی ئوسوولی ئه‌خلاق‌ی و ئینسانی و ته‌نانه‌ت سیاسی، کرده‌وه‌ی تیرۆریستی

کاریکی قیزهون و مهحکومه. چونکه کاریکی غهیره قانونییه و غهیره ئاساییه که ئهساسهکهی له سهر زور و داسهپاندنی نهزهریکی تایبتهتی دانراوه و گیانی ئهفراد و زور جار گیانی خهلکی مهدهنی و بی‌دیفاع دهخاته مهترسییهوه».

حیزبی دیموکرات که خوئی گهورهترین قوربانیی دهستی تیرۆریزمی دهوله‌تی کۆماری ئیسلامی ئیرانه، نه ته‌نیا خوئی وهک ریکخراویکی سیاسی چه‌کدار - که خویناویتیرین خهباتی به‌رانبه‌ر به‌م رژیومه به‌ریوه برده - قه‌تی په‌نا بو کرده‌وهی تیرۆریستی نه‌برده‌وه، به‌لکوو ئه‌م کرده‌وه‌یهی له ههر شوینیکی ئه‌م دونیایه و له ههر شکل و شیوازی‌کدا بووبی، ره‌ت کردوته‌وه و راشکاوانه مه‌حکومی کرده. کاتیک که ده‌له‌تی ئامریکا هیرشی کرده سهر ولاتی لیبی و به‌دهیان و سه‌دان خه‌لکی بی‌دیفاع گیانیان له ده‌ست دا، حیزبی دیموکراتی کوردستان راشکاوانه رایگه‌یاند که؛ « ئامریکاییه‌کان که زیاتر له هه‌موو که‌س باس له ره‌تکردنه‌وهی تیرۆر ده‌که‌ن، ده‌بی له خویان بپرسن که، ئایا هیرشی ئه‌م ولاته بو سهر لیبی که ژن و مندالی بی‌تاوانی تیدا بوونه قوربانی، ئه‌گه‌ر تیرۆر نیه، چیه؟! ههر له‌م پیوه‌ندییه‌دا چه‌ندین جار هیرشی ده‌وله‌تی ئیسرایلی بو سهر فه‌له‌ستینییه‌کانی به‌نا‌ره‌وا له قه‌له‌م داوه و هیرشی ده‌وله‌تی تورکیه بو سهر بزووتنه‌وهی کورد له باکووری کوردستانی به‌توندی مه‌حکوم کرده.

دژایه‌تی حیزبی دیموکرات له‌گه‌ل تیرۆریزم له باوه‌ریکی قوول و ئوسولییه‌وه سه‌رچاوه ده‌گری که پیوه‌ندیی راسته‌وخوئی به پرسی «ره‌وای»ی و «مه‌شرووعییته»ی ویست و داخواییه سیاسییه‌کانه‌وه هه‌یه. حیزبی دیموکرات له‌و باوه‌ره‌ دایه که ئه‌و بزووتنه‌وانه‌ی که پشتیان به ئیراده‌ی میله‌ته‌تی خویان ئه‌ستوره و خه‌لک له سیاسه‌ت و تی‌فکرینه‌کانیان پشتیوانی ده‌که‌ن، هیچ پیوستییه‌کیان به په‌نا‌برده‌به‌ر تیرۆریزم و ره‌شه‌کوژی نیه و، به

دلنځاييه وه ئهوانه ي په نا ده به نه به هم کرده وه ناهه خلاقيه، خويان بيه ري له پشتيواني گهله د بېنن. له م پيوهندييه دا شهيد دوکتور قاسملو، دهلي:

«نه و بزوتنه وانه ي به ريگاي ديموکراتي دا دهرون و لايه نگرې و پشتيواني خه لکيان له گهله، پيوستيه کيان به پانابردن بو تيروريزم نيه. له گهله وه ي خومه يني چهندين جار دژي نيمه له شيوه کاني تيروريسي که لکي وهرگرتووه، به لام حيزبي نيمه قهت په ناي بو وها کارهايک نه بر دووه. نيمه ته نيا حيزبي نيران بووين که به بارمته گرتتمان له سه فاره تي نامريکا (سالي ۱۹۷۹) مه حکووم کرد. نيمه هميشه ته ياره رپانندن و بومب دانانه وه مان مه حکووم کرده. تيروريزم سياسي ره سمی کوماري ئيسلامييه، نه وه ش نيشانه ي نه وه يه که هم ريژيمه به رانبر به داواي رهواي خه لک هيچ ولا ميکي پي نيه جيا له سه رکوت».

حيزبي ديموکرات له پيوهندي له گهله ديارده ي تيروريزم له روژه لاتي نيوه راسه ت و چونه تي کوتاييه تان به م ديارده يه تيروانيکي به ر فراوان و ميژووي بو رهوتي پروداوه کان له م ناوچه يه دا هه يه. بويه شهيد دوکتور قاسملو له م پيوهندييه دا دهلي:

«نه گه ر روژه لات به سه رچاوه ي تيروريزم ده ژميردي، له بهر نه وه يه که زياتر له هر ناوچه يه کي ديکه، ناوهندي ناکوکي و پيکدانانې ئيستراتيکي، سياسي، نابووري، ئاييني و نه ته وايه تيبه. تا هم ناکوکيانه له بهر نه چن، تيروريزم ري شه کيش ناکري. تا نه و کات خه بات دژي تيروريزم له ناستي نيوده وله تيدا نه ته نيا له گهله دهسته و تاقم، به لکوو زياتر له گهله نه وه دهوله تانه ي که هانان ددهن ده بي بکري. هيچ گومان له وه دا نيه که ريژيمي خومه يني له سه ره وه ي نه وه دهوله تانه دايه».

حيزبي ديموکرات پي وايه؛ «مه رجي سه رکه وتني خه بات دژ به

تیرۆریزم به ستر او ته وه به یه کگرتوویی هه موو گه لانی تینوو و
ئه وینداری ئازادی له سه رانسهری دنیا دا به تایبته گه لانی جیهانی
سه ههم و جوولانه وهی رزگار یخو ازانه ی ره سه ن و دیموکرات».

به‌رپرسیاربوون به‌رانبه‌ر به زمان و کلتووری نه‌ته‌وه‌یی

ماهییه‌ت و نیوه‌رۆکی خه‌باتی حیزبی دیموکرات، له‌سه‌ر ئه‌ساس و بنه‌مای «نه‌ته‌وه‌یی» یه. بۆیه ئه‌م حیزبه به‌رانبه‌ر به‌ته‌واوی تایبه‌تمه‌ندییه نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خه‌لکی کوردستان و هه‌ولدان بۆ پێشخستن و گه‌شه‌پێدانیان خۆی به‌ ئه‌رکدار و به‌رپرسیار زانیوه. ناکرێ حیزبیک خۆی به‌ رێبه‌ری بزوتنه‌وه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی و شوناسخو‌ازانه بزانی، به‌لام به‌رانبه‌ر به‌ زمان، کلتوور و په‌روه‌رده و، هه‌ولدان بۆ پاراستن و گه‌شه‌پێدانی ئه‌م به‌شه له‌ ناسنامه، که‌مه‌رخه‌م بێت. بۆیه «سیاسه‌تی فه‌ره‌ه‌نگی حیزبی دیموکرات» به‌شیک هه‌ره‌گرینگ و به‌رده‌وامی «به‌رنامه» ی فکری و سیاسی ئه‌م حیزبه بووه و هه‌یه.

له‌ پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ جو‌ری روانین و به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ بواری فه‌ره‌ه‌نگ و زمانی کوردی، ته‌نیا ئه‌وه به‌سه‌که سه‌یریکێ کارنامه و ده‌سکه‌وته‌کانی ۱۱ مانگی ده‌سه‌لاتی کۆماری کوردستان بکه‌ین؛

«بۆیه که‌م‌جار له‌ میژوودا زمانی کوردی کرا به‌ زمانی په‌رسی، گه‌لێک رۆژنامه و گو‌قار به‌ زمانی کوردی بلا‌وکرا‌نه‌وه، یه‌که‌م ژماره‌ی رۆژنامه‌ی «کوردستان»، (بلا‌وکه‌ره‌وه‌ی بی‌ری حیزبی

دیموکراتی کوردستان) له رۆژی ۲۰ بهفرانباری ۱۳۲۴دا ده‌رچوو. گوڤاری «کوردستان» که بلاوکراویه‌کی سیاسی، ئه‌ده‌بی و گشتی بوو، بلاو ده‌کرایه‌وه. «هاواری کورد» و «هاواری نیشتمان» بلاو ده‌کرانه‌وه که یه‌که‌میان گوڤاریکی سیاسی و ئه‌ویتریان یه‌کیتی لاوانی دیموکراتی کوردستان بلاوی ده‌کردوه. گوڤاری «هه‌لاله» که بلاوکراویه‌کی ئه‌ده‌بی بوو، له بۆکان ده‌رده‌چوو. گوڤاری «گروگالی مندالانی کورد»یش که تایبتهت بوو به مندالان بلاو ده‌کرایه‌وه». هه‌روه‌ها به مه‌به‌ستی پێشخستنی فه‌ره‌ه‌نگی کورد، بۆ یه‌که‌مجار تیاتری کوردیش پێک هات که به‌رچاوترینیان، تیاتری کوردیی «دایکی نیشتمان» بوو.

له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی: «به‌راستی کار و تیکۆشانی ئه‌م ۱۱ مانگه، له باری پێشخستنی زمانی کوردی و به‌ره‌وپێشبردنی فه‌ره‌ه‌نگی کورده‌وه، شو‌رشیک بوو». له به‌شی «سیاسه‌تی فه‌ره‌ه‌نگی»ی به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتدا که بۆ یه‌که‌مجار له لایه‌ن شه‌هید دوکتور قاسملوووه‌وه نووسراوه و له کۆنگره‌ی سیپه‌می حیزب له ر‌ه‌زه‌ری ۱۳۵۲ی هه‌تاویدا په‌سه‌ند کراوه، هاتوو:

«- هه‌موو مندالانی کوردستان، کچ و کور تا ۱۵ سالی به ئیجباری ده‌بی بخوینن و حکومه‌تی میلیی خودموختاری کوردستان به گورجی خه‌ریکی له‌نیو‌بردنی نه‌خوینده‌واری ده‌بی.

- حکومه‌تی خودموختار بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی پایه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی گه‌ل و دامه‌زراندنی بنکه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی و زانستی تیده‌کۆشی.

- رووناکییرانی کوردستان به پپی لئوه‌شاوه‌ییان کاریان پپی ده‌دری. حکومه‌تی میلیی خودموختاری کوردستان سیاسه‌تیکی ئه‌وتۆ به‌رانبه‌ر به رووناکییران ده‌گریته پپیش که ولاتی خویان به‌جی نه‌هیلن و خزمه‌تی نیشتمانی خویان بکن».

له قۆناغه‌کانی دواتری تیکۆشانی حیزبی دیموکرات به‌تایبتهت له یه‌که‌م ساله‌کانی دوا‌ی شو‌رشی ۱۳۵۷ی هه‌تاویدا، ئه‌م حیزبه که

له ههستیاریترین قوناغی خهباتی خۆیدا بوو، به هیچ شیوهیهک له ئهرك و بهرپرسیاریتی خۆی بهرانبهر به کاروباری کۆمه لایهتی، ههولدان بو له چاپدانی کتیبی کوردی بو قوتابیان و بهرپوهبردنی قوتابخانهکانی کوردستان و گرینگیدان به زمانی کوردی، نهتهنیا غافل نهبوو، به لکوو وهک «دهولهت» یک کاری کردوه.

گرینگیی ئهم ههولانهی حیزبی دیموکرات ئهو کاته زیاتر له ههمیشه دهردهکهوی که دواي به جیهیشتنی شارهکان و جیگیربوونی له سنورهکان و دیوی باشووری کوردستان، ئهم حیزبه له وپه پری بئیمکاناتی و شان به شانی بهرپوهبردنی خهباتیکی خویناوی دژ به رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران، به سهدانی قوتابخانهی بو خویندنی مندالانی کوردستان به زمانی کوردی پیک هیناو و له رینگهی «رادیو دهنگی کوردستان» و رۆژنامهی «کوردستان» دهوه، گه ورهترین خزمهتی به گهشهی زمان و بهرزکردنهوهی پایهی فرههنگی کۆمه ل کرد.

به تایبته له روهی خزمهت به زمانی کوردی و پاراستنی له پیلانی دهسه لاته دژی گه لیهکان، حیزبی دیموکراتی کوردستان به حوکمی ئهوهی [رێبهران]ی هه موو کهسانی شارهزا به زمانی کوردی، نووسهر، وه رگێر و خاوهن به رهه می تایبته تی بوون، به ئادره سیکی متمانه پیکراو، بو پاراستنی ره سه نایه تی زمان و گه شه پیدانی ده ناسراو و سه یر ده کری.

گرینگیدان به فرههنگ و کلتووری کوردی، وهک رێبازیکی دهوله مند به پاشخانیکی پر له دهسکهوت نهتهنیا له قوناغهکانی دواتری خهبات و تیکۆشانی حیزبی دیموکراتدا کهم نه بوویه وه، به لکوو ئورگان و کۆمیسییۆنی تایبته تی بو پیک هات، که تا ئیستا چه ندين کارنه قال، فستیقال، کیپرکی و ریزلیانی ئه ده بی، شانۆ، هه لپه رکی، رۆژنامه نووسی گه وره یان بهرپوه برده و به هه زاران کهس به شدارییان تیدا کردوه.

له م سالانهی دوا ییدا که له نیوخوی ولات و له شارهکانی

کوردستان جموجۆلی ئەدهبی، فرههنگی و فیڕکاریی زمانی کوردی له لایهن چالاکانی دهروهست به ناسنامهی نهتهوهییهوه هاتوونه ئاراوه، حیزبی دیموکراتی کوردستان راشکاوانه پشتیوانی لێ کردوون و ئەم چالاکیانهی به بهشیکی دانهبراو له بزووتنهوهی نهتهوهیی کوردستان پیناسه کردوه.

به گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێی وایه؛ «ژیانی فرههنگی خهڵکی کوردستان له حالی پیشکەوتن و بووژانهوهدايه. پیشکەوتن و پیشکەوتنی فرههنگ، جوولانهوهی رزگاربخوایی ئیمه بههیز دهکات و ئهویش له بهرامبهردا شوین دادهنیته سهر بووژانهوهی فرههنگ. تهنانت ئەگەر بلین شوینهواری ئەم دوو دیاردهیه له سهر یهکتر شوینهواری راستهوخۆیه، ههچ موبالغهیهکمان نهکردوه. بۆ سهلماندنی ئەم ئیدیعیایه دوو بهلگه له دهستدایه؛ یهکهه ئهوهیکه خهباتی ئیمه خهباتیکی نهتهوهییه، خهڵکی ژیر ستهمی ئیمه که بۆ دیفاع له مانهوهی خۆی شهڕیکی چهکارانهی دهست پیکردوه، ههر له و کاتهشدا ئهڕکی سهرشانیهتی که فرههنگی نهتهوهیی خۆی بپاریزی و ببووژینیتهوه. دووههم، ئهوهیه که ئەمڕۆ ئیمه له کوردستاندا لهگهڵ رێژیمیکی یهکجار زۆر دواکهوتوو، رێژیمی ئایهتوللاکان که له تاریکایی چهرخهکانی نیوهراستهوه هاتوون، رووبهرووین. شهڕی ئیمه له دژی رێژیمی نهزانی و خوڕافات پهڕهستی درێژهی ههیه، هههه له بهرهی شهڕدا و ههه له مهیدانی فرههنگ و پهروهرده و هزرین و بیرکردنهوهدا. ئەم دوو دیاردهیه پیکهوه گری دراون. دیاردهی یهکهه به بی دووههم سهڕکهوتوو نابێ، دووههمیش به بی یهکهه ناتوانی وجودی ههبی».

هه‌وڵدان بۆ به‌نیونه‌ته‌وه‌ییکردنی مه‌سه‌له‌ی کورد

حیزبی دیموکرات که به‌روانگه‌یه‌کی دیکه و به‌هه‌لگرتنی کۆمه‌لیک ئوسوول و پرنسیپی مودیرن و جیهانپه‌سه‌ند، ئالای رێبه‌رییکردنی بزووتنه‌وه‌ی مافخوازنه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی خه‌لکی کوردستانی به‌ده‌سته‌وه‌ گرت، سه‌رنجی کۆر و کۆمه‌له‌ بیانییه‌کانی بۆ لای خۆی ڕاکیشا. هه‌رچه‌ند هه‌لومه‌رج و خه‌باتی حیزبی دیموکرات له‌ قۆناغه‌کانی سه‌ره‌تای دامه‌زران و تیکۆشانیه‌وه‌ مه‌جالی ئه‌وه‌ی به‌م حیزبه‌ نه‌دا که په‌یامی خۆی و بزووتنه‌وه‌ی مافخوازنه‌ی دیموکراتیکی خه‌لکی کوردستان له‌ به‌ستینی دیپلۆماسیدا وه‌ک پێویست به‌ گویی هه‌موولایه‌ک بگه‌یه‌نی، به‌لام به‌ په‌یدا بوونی دوکتور عه‌بدولپه‌حمان قاسملوو له‌ قۆناغه‌کانی دیکه‌ خه‌باتی حیزبدا، ئه‌م که‌مایه‌سییه‌ زۆر که‌مه‌رنگ ده‌بیته‌وه‌.

له‌ راستیدا خه‌باتی حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌ به‌ستینی دیپلۆماسی و پێوه‌ندییه‌کانی ئه‌م حیزبه‌ به‌ رووی دنیای دهره‌وه‌دا،

مه دیونی شههید دوکتور قاسملوویه. روانینی دوکتور قاسملوو بۆ «زات»ی بزووتنه وهی نه ته وایه تیی گهلی کورد و پیوه ندیییه شه خسییه کانی له گه ل حیزب و که سایه تیییه بیانیه کان، له درووستبوونی پیوه ندیییه کانی حیزبی دیموکرات به دنیای دهره وه، دوو هوکاری هه ره ئه ساسی بوون.

پیش هه موو شتییک دوکتور قاسملوو باوه ری وابوو که، «مه سه له ی کورد، مه سه له یه کی نیوخوی نیه». ئه م روانین و خویندنه وه یه ش له تیروانینی شههید دوکتور قاسملوو بۆ «زات» و «نیوه رۆک»ی بزووتنه وه ی کورده وه سه رچاوه ی ده گرت. ئه و پیی وابوو، مادام ویست و داخواییه کانی بزووتنه وه ی کورد «ره و»ان و له «به یاننامه ی جیهانی مافی ئاده میزاد» دا دانی پیدا نراوه، که وایه ئیمه مافی خو مانه به دوا ی پشتیوانی نیونه ته وه ییدا بگه رپیین و دوست بۆ حیزبه که مان و بزووتنه وه که مان په ییدا بکه ن.

له م پیوه ندیییه دا شههید دوکتور قاسملوو ده لی:

«مه سه له ی کورد له هه موو ئه بعا دی خویدا به و شیوه یه که هه یه. له واقعیدا کی شه ی چه ندین میلیون کورده که ده بی مه تره ح بکری. ویسته کانمان ره و، ئینسانی و درووستن. پی م وایه ئه گه ر به م شیوه یه له مه سه له که بروانین و بچینه پیشی، سه رکه و تنمان زیاتر ده بی. موهیمیش ئه وه یه که په یامه کانی خو مان که ر و ا و دیموکراتیکن له دهره وه به باشی وه ربگیردری. ده بی به هه موو ئه و که سانه که گو ییان له قسه کانی ئیمه یه، بلیین که داوا ی کورد زور ساده و ره وایه. کورد مافی نه ته وه یی خو ی ده و ی که له به یاننامه ی جیهانی مافی ئاده میزادا هاتوو و شتیکی زیادی نیه. بۆیه داوا ی مافی دیاریکردنی چاره نووس، مه سه له یه کی نیوخوی نیه. زور ده وله تان وه ک ده وله تی ئیران که باسی کورد ده کری، ده لین؛ ئه وه مه سه له یه کی نیوخوییه و که س حه قی نیه دهستی تیوه ر بدات. که وابوو ئیستا که ئیمه داوا ی خودموختاری ده که یین، مه سه له یه کی

نیوخۆیی نییه و به‌شیکه له مافی ئاده‌میزاد. بۆیه‌ش ئه‌و ده‌وله‌ت و رێکخراو و شه‌خسییه‌تانه که خۆیان به لایه‌نگری مافی ئینسان ده‌زانن، پێویسته له داوا ره‌واکانی کورد پشتیوانی بکه‌ن».

دوکتور قاسملوو به‌م تیفکرینه‌وه له مه‌سه‌له‌ی میله‌ته‌که‌ی و به‌ که‌لکوه‌رگرتن له پێوه‌ندییه شه‌خسییه‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ حیزب و رێکخراو و که‌سایه‌تییه بیانیه‌کان، له ماوه‌یه‌کی زۆر که‌مدا توانیی سه‌رنجی زۆریک له رێکخراوه سیاسییه‌کان، که‌سایه‌تییه‌کان، ده‌وله‌تان و کۆر و کۆمه‌لی نیوده‌وله‌تی بۆلای بزووتنه‌وه‌ی مافخوازانه‌ی خه‌لکی کوردستان و حیزبه‌که‌ی رابکێشی. هه‌رچه‌ند دوکتور قاسملوو وه‌ک سه‌کرته‌یری حیزبی دیموکرات و که‌سی یه‌که‌می ئه‌م حیزبه له به‌شیکه کوردستان له دنیا‌ی ده‌ره‌وه ده‌رده‌که‌وت و وه‌رده‌گیرا، به‌لام به ئیعترافی زۆریک له‌وانه‌ی که دوکتور قاسملوو پێوه‌ندی پێوه‌گرتبوون و ته‌نانه‌ت به ئیعترافی کوردی به‌شه‌کانی دیکه‌ی کوردستانیش، هه‌موو هه‌ولێ حیزبی دیموکرات و دوکتور قاسملوو له‌گه‌ڵ په‌یداکردنی پشتیوانی و دۆست بۆ بزووتنه‌وه‌ی کورد له ئێران، ئه‌وه بوو که «مه‌سه‌له‌ی کورد» له ئاستیکی گشتیدا پیناسه‌یه‌کی نیونه‌ته‌وه‌یی بۆ بکری و وه‌ک میله‌ته‌یکی زولم‌لیکراو پشتیوانیی لێ بکری.

پێگه و شوینی کورد له دووه‌م رێکخراوی جیهانی ئه‌نترناسیونال سۆسیالیست که سالانه کۆبوونه‌وه‌ی خۆی له ئاستیکی به‌رینی جیهاندا به‌رپێوه‌ ده‌بات و تریبوونیکی پرگۆیگره بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی ده‌نگی کورد، شانازییه‌که‌ی بۆ دوکتور قاسملوو و حیزبی دیموکرات ده‌گه‌رپێته‌وه.

ره‌وابوونی داخوازییه‌کانی کورد و درووستبوونی سیاسه‌ت و هه‌لوێسته‌کانی حیزبی دیموکرات و تیکۆشان له پێناو ئه‌و داخوازییه ره‌وايانه‌ی که تیکه‌ل به مه‌نشووره جیهانییه‌کانی مافی مرۆڤن، پێگه‌ی حیزبی دیموکراتیان له کۆر و کۆمه‌له نیونه‌ته‌وه‌یه‌کاندا هه‌روا به‌رز

پراگرتوو. هه‌رچه‌ند به پێی ره‌وت و هه‌لومه‌رجه سیاسییه‌کان و پرپرهنگتر بوونه‌وه‌ی لایه‌نی به‌رژه‌وه‌ندی له‌حه‌وزه‌ی پێوه‌ندییه‌کاندا، جاروبار ده‌نگی کورد وه‌ک گه‌وره‌ترین نه‌ته‌وه‌ی بی‌ده‌وله‌ت وه‌ک پێویسته‌ گویێ نادریتی، به‌لام حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌هه‌مان تیفکرینی میژوویی خۆی بو‌ نیوه‌روکی بزوتنه‌وه‌ی مافخو‌ازانه‌ی خه‌لکی کوردستان که ره‌وا و ئینسانین، له‌ پیناو به‌نیونه‌ته‌وه‌ییکردنی مه‌سه‌له‌ی کورددا هه‌نگاو ده‌نی.

باوەرمەند بە مەلەسە ی ژنان

بۆ یەكەمجار لە میژووی بزووتنەوهی نەتەوایه‌تی گەلی كورد و لە كۆماری كوردستاندا، ژنی كورد بە شیۆه‌ی رەسمی و لە چوارچیۆه‌ی رێكخراویكی تایبەتدا ئیعتراف بە ماف و ئازادییه‌كانی كرا. پیشه‌وای حیزبی دیموکرات و سەرۆكۆماری كوردستان، شه‌هید قازی محەممەد لە پێوه‌ندی له‌گەڵ گرینگیدان بە حزووری ژنان لە كاروباری كۆمار و هاندانیان بە مەبەستی چالاکبوون و دەرخواستنی تواناكانیان رۆلی بنه‌رەتی و سەرەکی گیراوه. «بۆ راکێشانی سەرنجی زیاتری ژنان پیشه‌وا قازی ژن و كچی خۆی هان دەدان لە ژبانی سیاسی و كۆمه‌لایه‌تیدا بەشداری بکەن و بین بە نموونه‌ی بۆ ژبانی دیکه».

گرینگیدان بە ژنان لە روانگە‌ی حیزبی دیموکراتی كوردستانه‌وه‌ پێوه‌ندی راسته‌وخۆی بە پیشكه‌وتن و گەشه‌ی ئازادییه‌ كۆمه‌لایه‌تییه‌كانه‌وه‌ هه‌یه. هه‌ولدان بۆ پیشكه‌وتنی كۆمه‌ل و ده‌سته‌به‌رکردنی ئازادییه‌ كۆمه‌لایه‌تییه‌كان كه‌ به‌شێك له‌ به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراته‌، به‌ بی ئاوردانه‌وه‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی ژنان و پیاوه‌کردنی مافه‌كان ده‌كرا ته‌نیا ئیدیعیایه‌ك بیته‌ و هه‌چی دیکه‌، بۆیه‌ حیزبی دیموکراتی كوردستان به‌ كرده‌وه‌ش دژی ته‌واوی ئه‌و داب و نه‌ریته‌ كۆنه‌ره‌ستانه‌ی كه‌ زیان به‌ ماف و ئازادییه‌كانی

ژنان دهگهیهنن، وهستاوتهوه و ههولێ له نیوبردنی داوون. حزبی دیموکرات ویپرای رێزگرتن له بیروباوهێ و کلتووری کۆمه‌لگه‌ی کوردستان، به‌رانبه‌ر به‌ دیارده‌ باوه‌ دواکه‌وتوووه‌کانی دژه‌ ژنی وه‌ک: «ژن به‌ ژنه‌»، «گه‌وره‌ به‌ چووکه‌»، «بایه‌خوین» و «به‌زۆر به‌ شوودان» هه‌لوێستی روونی هه‌بووه‌ و هه‌ولێ داوه‌ ژنی کورد به‌ بیانووی جو‌راوجووری بی‌بنه‌ما مافی زه‌وت نه‌کری. له‌م پێوه‌ندییه‌دا حزبی دیموکرات ته‌نانه‌ت زۆر پێش له‌ دانانی یاسا پێشکه‌وتوووه‌کانی ولاتانی ئورووپایی، به‌ کردوه‌ و به‌ ده‌رکردنی یاسا و بریار، «مافی وه‌ک یه‌ک» ی له‌گه‌ل پیاوان بو‌ ژنان په‌سه‌ند کردوه‌ که‌ ده‌کری ئاماژه‌ به‌ مافی هه‌لبژاردن و هه‌لبژێران بکه‌ین. حزبی دیموکراتی کوردستان له‌ سه‌رده‌میکدا به‌ ره‌سمی له‌ ئامانجه‌ گشتیه‌یه‌کانی خویدا باوه‌ر به‌وه‌ ده‌هینی که‌، «ژن و پیاو له‌ هه‌لبژاردن و هه‌لبژێرداندا مافیان وه‌ک یه‌که‌» که‌، له‌ به‌شیکی زۆری ولاتانی ئورووپایی، بو‌ نمونه‌ له‌ ولاتانی فه‌راسنه‌ و ئالمان ژنان مافی ده‌نگدانیان پێ ره‌وا نه‌زانراوه‌.

حزبی دیموکرات دژ به‌ تیفکرینی ئه‌بزاری بو‌ ژنان، له‌ سو‌نگه‌ی پرسه‌ پێشکه‌وتنی کۆمه‌لگه‌ی کوردستان و ئازادیه‌ دیموکراتیکه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کانه‌وه‌، تیفکرینیکی دادپه‌روه‌رانه‌ی بو‌ ماف و ئازادیه‌یه‌کانی ژنان هه‌یه‌. له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی:

«له‌ تیکۆشانی حزبی و سیاسیه‌ی ئێمه‌دا، ده‌بی جیگایه‌کی تایبه‌تی بدری به‌ ژنان. وه‌ک ده‌زانن حزبی ئێمه‌ مافی به‌راهه‌ری ته‌واو له‌گه‌ل پیاوان بو‌ ژنان داده‌نی. به‌لام دانانی ماف له‌گه‌ل پیاوه‌کردنی ئه‌و مافه‌ له‌ کۆمه‌لدا مه‌ودایه‌کی زۆریان له‌ به‌یندا هه‌یه‌. ده‌بی ئه‌و مه‌ودایه‌ به‌ره‌به‌ره‌ له‌به‌ین بچێ. به‌ بیروپرای حزبی ئێمه‌ هه‌رچی ژنان له‌ کاره‌ کۆمه‌لایه‌تی و سیاسیه‌یه‌کاندا به‌شدار بن، کۆمه‌ل پێشکه‌وتووتره‌ و بزووتنه‌وه‌که‌ پێشکه‌وتووتره‌ و شانسی سه‌رکه‌وتن نزیکتره‌». هه‌روه‌ها شه‌هید دوکتور قاسملوو له‌م باره‌وه‌

دهلێ؛ «هه‌رچی ژنان له بزووتنه‌وه‌ی کوردستاندا زیاتر و چالاکتر به‌شداربن، ئه‌وه‌نده بزووتنه‌وه‌ی کوردستان سه‌رکه‌وتووتره».

به‌ستنه‌وه‌ی «به‌شداریی ژنان» له ژيانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی له‌گه‌ڵ «سه‌رکه‌وتنی بزووتنه‌وه» له لایه‌ن حیزبی دیموکراته‌وه، ده‌رخه‌ری ئه‌و راستیه‌یه که ئه‌م حیزبه باوه‌ریکی قوولی به پێشکه‌وتنی ژنان له بواره‌کانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تیدا هه‌یه.

ئێستا که به‌خۆشییه‌وه ژنان چ له نیو کۆمه‌ل و چ له نیو ریزه‌کانی حیزبی دیموکراتدا له ئاستیکی دیکه له حزوور و تیکۆشان و به‌شداری له بواره‌جۆراوجۆره‌که‌دا هه‌ن و توانا‌کانی خۆیان زیاتر له رابردوو سه‌لماندوه و خه‌باتی ژنی کورد به‌گشتی له ئاستیکی به‌رزی هوشیاری دایه، حیزبی دیموکرات بۆ زیاتر گرینگیدان به ژنان و هینانه‌پیشه‌وه‌ی زیاتریان له ژيانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تیدا، هه‌نگاوی دیکه‌ی هه‌لیناونه‌وه. له به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان، په‌سه‌ندکراوی کۆنگره‌ی شازده‌هه‌مدا هاتوه‌ که:

«حکومه‌تی کۆماری کوردستان به‌له‌به‌رچاوگرته‌ی به‌نده‌کانی په‌یمانی نیونه‌ته‌وه‌یی بۆ نه‌هه‌یشتنی هه‌ر جۆره هه‌لاواردنیک به‌دژی ژنان، دابینکردنی یه‌کسانی نیوان ژن و پیاو له‌نیو خه‌زان و له کۆمه‌لدا و، له مه‌یدانی کار و ده‌سه‌لات و به‌گشتی له هه‌موو بواره‌کانی ژيانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌هنگی و ئابووری‌دا، به‌ئه‌رکیکی گرینگی خۆی داده‌نی و به‌رنامه‌ی چروپه‌ر له‌و پێوه‌ندی‌یه‌دا داده‌ریژێ و به‌ریوه‌ی ده‌با. که‌لک وهرگرتن له می‌کانیزمه‌کانی ته‌بعیزی موسبه‌ت وه‌ک سیستمی کۆتا له هه‌لبژاردنی پارلماندا و دیاریکردنی رێژه‌یه‌کی گونجاو له پۆسته به‌ریوه‌به‌رییه‌کاندا بۆ ژنان یه‌کیک له ریگا‌کانی گه‌یشتن به‌و ئامانجه‌ ده‌بی».

تیکه لکردنی ئە خلاق و سیاست

بایه خدان به ئیدئاله ئینسانییه کان و هه ولدان بو بنیاتنانی شیوازیکی دیکه له کاری سیاسی که دور بیت له تیروانینی «په واییدان به به کارهینانی ئامرازی ناپه سه ند له پیناو ئامانجه کاندان»، رێبازیکی پر له شانازی حیزبی دیموکراته. ئەم حیزبه که دواى شه‌رى جیهانی دووه‌م و سه‌ره‌لانی رووداوه شه‌رمه‌ینه‌ره‌کانی وه‌ک هۆلۆکاست له‌ دلی ئوروپا و قه‌لاچۆی نه‌ته‌وه به‌شخوراوه‌کان به‌ ده‌ستی باوه‌ره ئیمپراتۆرخوازه‌کانی عوسمانی و سه‌فه‌وی و له‌ سه‌رده‌می سه‌رینه‌وه‌ی جو‌راوجۆرییه جوانه ئینسانییه‌کان له سه‌رده‌می سیاسه‌تی ئاسمیلاسیونیه‌ته‌وه‌یی ره‌زاخاندان خۆی راگه‌یاند، بایه‌خدان به «ئه‌خلاق» و «مه‌عریفه‌»ی کرده‌بمه‌ی کار و تیکۆشانی خۆی.

بناغه‌داریزه‌رانی ئەم حیزبه که سویندیای خواردبوو خیانه‌ت له‌یه‌کتر و گه‌له‌که‌یان نه‌که‌ن، له‌ سه‌ر ئەزموون و تیگه‌یشتن له‌ پاشخانی میژوویی بزووتنه‌وه‌کانی کوردستان، ریزه‌وه‌یکی ئەخلاق و درووستیان له‌ تیکۆشانی سیاسی بنیات نا. ئەم کلتووره له‌ کاری سیاسی و ریکخراوه‌یی به‌پیشه‌وایه‌تی شه‌هید قازی محهمه‌د که خۆی که‌سایه‌تییه‌کی خاوه‌ن شه‌خسییه‌ت بوو، له‌ کۆماری کوردستاندا به‌ته‌واوه‌تی ده‌بیته‌ پیناسه‌یه‌کی هه‌تایی بو حیزبی دیموکرات. راوه‌ستان له‌ په‌نای خه‌لک و خۆقوربانیکردن له‌ پیناو پاراستنی گه‌له‌که‌یدا، په‌فتاریکی به‌رزی ئەخلاق و نه‌ته‌وه‌یی بو که ته‌نیا له‌پیشه‌وا‌ی حیزبی دیموکرات ده‌وه‌شایه‌وه.

حیزبی دیموکراتی کوردستان به‌م پاشخانه‌به‌رزه له‌ ئەخلاق و نه‌ته‌وه‌یییه که پی ده‌نیته‌ قوناغه پر له‌ هه‌وراز و نشیوه‌کانی دیکه‌ی خه‌بات و تیکۆشه‌رانی له‌ به‌ندیخانه‌کانی ریزیمی دژ به‌کوردی تاراندا ئاماده‌ن به‌ ده‌یان سال له‌ ته‌مه‌نی خویان له‌ چاله‌په‌شه‌کاندا تپه‌ر بکه‌ن و ببنه‌ قوربانی، به‌لام شکۆی خه‌لک و بزووتنه‌وه‌ی په‌وای گه‌له‌که‌یان خه‌وشدار نه‌که‌ن.

له‌ قوناغه‌کانی دواتری خه‌باتی دا که ریزیمیکی به‌دغه‌ری وه‌ک

کوماری ئیسلامی ئیران له هیچ جهنایهت و دزیوکارییهک بو له نیوبردنی دریغی ناکات، ئەم حیزبه «ئەخلاق»ی له تیفکرین و سیاسهت و کردهوهکاندا بو دەبیتته پرنسیپیکی ئینسانی نهگور و به هیچ شیوهیهک ئاماده نیه لای لا بدات. حیزبی دیموکرات که پشتی به گهلهکهی و ئەقلییهتی دیموکراتیکی خوی قایم بو، هیچ کات ولامی سیاسهت و پروانینه پر له درو و دوور له ئەخلاقیهکانی ریژیم و نهیارانی به بی پرنسیپی نه دایهوه. بویه شههید دوکتور قاسملو به رانبهر به هه موو ئەو جنیو و بوختان و قسه سووکانه ی به خوی و حیزبی دیموکرات و خه لکی کوردستان ده کران، قورس و قایم و به باوه ربه خو بوونیکی ته واوه ده لی:

«ئیمه بی ئوسوولی و جنیو فرۆشی له سیاسهتدا رت ده کهینه وه، بو جیگرکردنی ئەخلاق له سیاسهتدا تیده کوشین و یه کهم حیزبی ئیرانی بوین که ئەخلاقمان واریدی سیاسهت کردوه».

دژایهتی له گه ل تیرۆریزم، رەفتاری ئینسانی له گه ل دیلهکانی شه ر، دژایهتکردن له گه ل به بارمه گرتن، رەتکردنه وه ی رەفتاری توندوتیژ له گه ل زیندانی، درۆنه کردن له گه ل خه لک، ئەو نمونانان که رەفتار و سیاسهتی ئەخلاقمه دارانه ی حیزبی دیموکراتی کوردستانیان پی پیناسه ده کری. گرینگی پابه ندبوون به م پرنسیپه ئەخلاقانه ئەو کاته درده که وێ که هاوکات شاهیدی جینایهتکارانهترین رەفتاری ریژیمهکانی تاران دهرحوق به ئەم حیزبه و گه له که ی بوین. هه ر ئەو کاتانه ی که هیزه دلره شهههکانی کوماری ئیسلامی ئیران ته رمی بی گیانی پینشمه رگه شههیدهکانیان له پشتی ماشین و به نیو خه لکا راده کیشا، حیزبی دیموکرات داوای له هیزی پینشمه رگه ده کرد که به ئەخلاقه وه رەفتار له گه ل دیلهکانی شه ر بکه ن. هه ر ئەو کاتانه ی که جه لادانی ریژیم له زیندانهکاندا دهسته دهسته لاوانی کورد تیرباران ده که ن و له سیدارهیان ده دن، له گرتوو خانه ی حیزبدا رەفتاری ئینسانی له گه ل گیراوانی ریژیم ده کری. هه ر ئەو کاتانه ی که حیزبی دیموکرات دژایهتی خوی له گه ل تیرۆریزم راده گه یه نی و

تیرۆریزم رَهت دهکاتهوه، ئهوان له ژوورهکانی بنیاتیانی کردهوهی تیرۆریستییدا پیلان بۆ تیرۆری ریبهرانی دادهرپژین و تیرۆریان دهکهن.

پێبه ندبوونی حیزبی دیموکرات به بنهما ئه خلاقیه کانهوه له خهبات و تیکۆشانی سیاسی خۆیدا، یه کینک له وهۆکاره ههره بنه رَهتی و جهوه ههریانه یه که ئهمرۆ دواى نزیك به ههشت دهیه له خهباتیدا وهک متمانه پیکراوترین هیزی کوردی له هه موو ئاسته کاندای سهیری دهکری و له نیو دلی کۆمه لانی خه لکی کوردستاندا وهک هه میشه جیی تایبه تی و له نیو کۆر و کۆمه له جیهانییه کاندای ئیعتبارییکی به رزی سیاسی هه یه. بۆیه که سیکى بیانیی وهک «مارک کراویتیز»، سالی ۱۹۸۹ له وتاریکیدا له رۆژنامه ی لیبراسیۆن دا نووسیوی:

« یه کینک له شانازییه هه یه گه وره کانی دوکتور عه بدولرهمان قاسملوو که قهت له دووپاتکردنه وهی ماندوو نه ده بوو ئه وه بوو که ده یگوت؛ ئه وهنده ی ده گونجی ده بی بایه خ و ئیده ئاله ئینسانیه کان له تیکۆشان و کاروباری پۆژانه ی بزووتنه وه دا ره نگدانه وه یان هه بی. حیزبی دیموکرات هیچ کات له گه ل زیندانی یه کان به خرابی ره فتاری نه کردوه. له پێوهندی و هه لسووکه وت له گه ل خه لکدا په نای بۆ فشاری زۆره ملی نه برده وه. قهت بارمته ی نه گرتوون، هیچ کات فرۆکه ی نه رفاندوه یان له شوینی گشتیدا بۆمی بۆ دوژمن دانه ناوه ته وه و شه ری نه کردوه.»

واقعینیی سیاسی

یه کێک له و تایبهتمه‌ندیانه‌ی که حیزبی دیموکرات له هه‌موو بزووتنه‌وه سیاسیه‌کانی پیش خۆی له کوردستان جیا ده‌کاته‌وه، ئە‌وه‌یه که ئە‌م حیزبه له روانگه‌یه‌کی «واقعبینانه» وه پوانیویه‌ته «سیاسه‌ت». به مانایه‌کی زۆر ساده هه‌ر وه‌ک له قسه‌ی رێبه‌رانی ئە‌م حیزبه‌دا هاتوو، «شوعاری خۆرای» نه‌داوه و «به‌پرسیارانه» هه‌لۆیستی گرتوو. که ده‌گوتری شوعاری خۆرای نه‌داوه، راست به‌و مانایه‌ دیت که هه‌موو شتیک به‌حساب و وردبینیه‌وه بیرى لى کراوه‌ته‌وه و، که ده‌لین «به‌پرسیارانه» هه‌لۆیستی گرتوو راست به‌ مانای گرینگیدان به‌ خه‌لک دیت.

کاتیک که «کۆمه‌له‌ی ژیان‌وه‌ی کوردستان» ده‌گۆردری به «حیزبی دیموکراتی کوردستان»، رێبه‌ری حیزب، به‌ تایبه‌ت پیشه‌وا قازی محهمه‌د روانگه و تیفکرینیکی واقعبینانه‌تر پێره‌و ده‌که‌ن و به‌ سه‌رنجدان به‌ دۆخی سیاسیه‌ی ئە‌و کاتی ئێران، ناوچه‌که و زه‌رفیه‌ته‌ سیاسیه‌ی، کۆمه‌لایه‌تی و ئابوورییه‌کانی کۆمه‌لگه‌ی ئە‌و کاتی کوردستان هه‌نگاو ده‌نین.

هه‌رچه‌ند دووره‌ دیمه‌نی روانین و تیفکرینه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کانی حیزبی دیموکرات له‌ سه‌ر ئە‌ساسی باوه‌رمه‌ندبوون به «مافی دیاریکردنی چاره‌نووس» و سه‌روه‌ری نه‌ته‌وه‌یه‌ی و نیشتمانی «کورد و کوردستان» هه‌روا له‌ جی‌ی خۆی دایه، به‌لام سیاسه‌ت وه‌ک «بگۆر» یکی پوژانه له‌ کرده‌وه‌یه‌کی به‌ر‌فراوانی عیلمیدا پیناسه‌ی «هونه‌ری مومیکین» ی بو کراوه.

له‌ قوناغه‌کانی دواتری خه‌باتی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا که چه‌ند جاریک «لاری» بوونی تیدا رووی داوه، گه‌رانه‌وه بو پێره‌وی درووستی خۆی له‌ جۆری سیاسه‌تکردن و تیفکرین له‌ چۆنیه‌تی هه‌نگاوانان به‌ره‌و گه‌یشتن به‌ ئامانجه‌کان، هه‌میشه وه‌ک زه‌رووره‌تیکه‌ی سیاسیه‌ی سه‌یر کراوه. بو ئە‌م مه‌به‌سه‌ته هه‌ول دراوه به‌ روانین و خویندنه‌وه‌یه‌کی «بویرانه» له‌ سه‌ر میژووی بزووتنه‌وه‌کانی کورد و جۆری سیاسه‌تکردن و لیکدانه‌وه‌ی

ټاکامه کان، بهردهوام وهبیر بهیتریته وه که سیاست عیلم و زانسته. له م پیوه نندییه دا شهید دوکتور قاسملوو روو به قوتابیانی له زانکوی حیزبی دیموکراتدا دهلی: «با ئیعتراف بکهین که له تاریخی میلله ته که ماندا کورد سیاسته که ی ئه وه بووه، یا هه موو شتیک یا هیچ شتیک، نه نتیجه که ی بوته چی؟! بوته «هیچ». له سیاستدا زور جار هه یه دوو ههنگاو دهچییه پیش، شتیک وهردهگری، له پاشان دیسان خه بات ده که ی بو شتیک دیکه، ئه وه سیاسته. ناویان ناوه هونه ری مومکین. سیاست هونه ری مومکینه. له سیاستدا رهش و سپی نیه! هه موو شتیک و هیچ شتیک، هه رکه س ئاوا سیاست بکا سه رناکه وئی!».

له حیزبی دیموکراتدا، سیاست پیوه نندییه کی راسته و خوئی به مهفهوومی «به رپرسیاریتی» یه وه هه یه، به رپرسیاریوون به رانبه ر به چاره نووسی نه ته وه یی و نیشتمانی میلله تیک. که وابوو تیگه یشتن له م به رپرسیاریه تییه یه که ریبه ری حیزبی دیموکراتی ناچار به وه کردوه که دروست سیاست بکات و خوئی دوور بگریت له وه ی که پی دهگوتری «خه یال و ئاره زوو». بویه کاتیک له شهید دوکتور قاسملوو ده پرسن، چونه حیزبی دیموکرات که دروشمی رووخانی ریژی می خومه یی ده دات، باس له وتویژ دهکات؟! له ولامدا دهلی: «ئیمه وهک حیزبی دیموکرات خو مان به رانبه ر به گه له که مان به مه سئول ده زانین. سیاستی ئیمه سیاستی کی دروست و واقعینانه یه و ئیمه شو عاری خو راییمان نه داوه و شو عاری کمان نه داوه که بو مان جیبه جی نه کریت. ئیمه مه سئولانه چووینه ته پیش. وهختی ناشتی ویستوو مانه وتویژ بکهین و وهختی شهر شهرمان کردوه».

«واقعینی سیاسی» له حیزبی دیموکراتی کورستاندا به ره می دوو ئه سللی «لیهاتووی له ته حلیل» و «نازیه تی له بریاردان» ه. ریبه ری ئه م حیزبه به پیروه ویکردن له «ئه قلی به کومل» و خو به به رپرس زانین به رانبه ر به چاره نووسی بزووتته وه ی

نەتەواوەتی خەڵکی کوردستان، لێهاتوانە هەولی تیگەیشتن لە رووداو و گۆرانکارییه دوور و نزیکەکان و، کاریگەرییان لە سەر بزووتنەوهی کورد داوه. لە مەرحەلەیهکی دیکە لە خۆ به بەرپرس زانین بەرانبەر به خەڵک و بزووتنەوه و گرتنە پێشی سیاسەتیکی درووستی واقعینانە، ئازایانە بریاریان داوه و ئەوهی به درووست و قازانجی خەڵکیان زانیوه، رایانگەیانداوه. لەوانەیه زۆر جار بریار و هەلۆیستیکیش به دلی خەڵک نەبووبی، بەلام حیزبی دیموکرات که خۆی بەرانبەر به پرسیکی گشتی نەتەوهیی وهک بزووتنەوهی نەتەواوەتی خەڵکی کوردستان به «بەرپرسیار» زانیوه، به پێی لیکدانەوهی که پێی وابوووه درووسته ئازایانە بۆچوونی خۆی دەربریوه و بەرپرسیاریتی سیاسی گرتۆته ئەستۆ.

مافی دیاریکردنی چاره‌نووس

«دابینبونی ماف و ئازادییهکانی خه‌لکی پوژیه‌ه‌لاتی کوردستان له چوارچێوه‌ی و‌لاتی ئێران» دا، تا ئێستاش دروشمی سه‌ره‌کی و میژوویی حیزبی دیموکراته. ئه‌وه له حالیکه دایه که ئه‌م حیزبه هه‌ر دوای چه‌ند مانگ له دامه‌زرانی، قه‌واره‌یه‌کی سیاسی و خۆبه‌رپۆه‌به‌ری به‌ ناوی «کۆماری کوردستان» داده‌مه‌زرینی و به‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی «ئالای کوردستان» و پیکه‌ینه‌ی «سپای میلی»، به‌ کردوه‌ په‌یامی سه‌روه‌ری نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانی بلاو ده‌کاته‌وه. تیگه‌یشتن له‌م به‌ پو‌اله‌ت پارادۆکسه له تیفکرین و رێچاره‌ی پرسه‌ی نه‌ته‌وه‌یی گه‌لی کورد، ناتوانی ئاسان بیت. دامه‌زراندنی کۆماریکی نه‌ته‌وه‌یی له و‌لاتیکدا که له‌وانه‌یه به‌ نیشتمانی سیاسی زۆر جیاوازتر به‌رپۆه‌ بچیت، فورموولیکی تا راده‌یه‌ک ئالۆز دیته‌ به‌رچاو. «دامه‌زراندنی کۆماری کوردستان له چوارچێوه‌ی ئێرانیکی دیموکراتیکی فیدرال» که دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دیموکراتی کوردستانه، یه‌کیک له‌و فورمووله‌ سیاسی و ئیداره‌یه‌یه که لیکدانه‌وه‌ی پێویستی به‌ تیگه‌یشتنیکی قوول له‌ جۆری پوانینی ئه‌م حیزبه‌یه به‌ مه‌فه‌ومی «مافی دیاریکردنی چاره‌نووس».

به‌ پێچه‌وانه‌ی ئه‌و تیگه‌شتنه‌ پو‌اله‌تییه‌ی که له‌ پرسه‌ سه‌ربه‌خۆیی (استقلال) ده‌کرێ، «مافی دیاریکردنی چاره‌نووس» له‌ پوانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه ئه‌وه‌یه که کورد «به‌راستی مافی دانانی چاره‌نوسی خۆی به‌ده‌سته‌وه‌ بی». بۆیه ئه‌مه هه‌یچ به‌و مانایه‌ نیه که داوای جیاپو‌ونه‌وه له و‌لاتیکی وه‌ک ئێران بکات. هه‌رچه‌ند حیزبی دیموکرات حه‌قی سه‌ربه‌خۆیی نه‌ته‌نیا بۆ کورد، به‌لکوو بۆ هه‌موو میله‌تیکی زولمیکراو به‌ ره‌وا ده‌زانێ. حیزبی دیموکرات له‌ ده‌لاقه‌ و مه‌فه‌ومی «سه‌روه‌ری نه‌ته‌وه‌یی» یه‌وه پێناسه‌ی «مافی دیاریکردنی چاره‌نووس» ده‌کات. به‌و مانایه که هه‌ر شکیک له ئیداره‌ی سیاسی، چ خودم‌وختاری بیت چ فیدرالی یان هه‌ر شیوازیکی دیکه، بتوانی مافی دانانی چاره‌نووس بۆ کورد دابین بکات، ئه‌و به‌ باشی ده‌زانێ و ئه‌م

«خودموختار» بوونهی پێ جوړیک له سهروهیری نهتهوهیه. ئەم تیفکرینه له «ماف» و «خۆسهروهربوون» هه وهندهی گرینگی به نیوهروک دهدات، کهمتر خولیاى فۆرم و پوآلهته. به واتایهکی رووتتر؛ به پێی ئەم پوانگهیه، بوونی ههریمیکى راستهقینهی خودموختار که دانیشتوانی بتوانن ئازادانه بریار له سهه چارهنووسی خۆیان بدهن، زۆر باشتره له قهوارهیهکی «سههههخۆ» که دانیشتوانی هیچ ههست بهوه نهکهن که مافی بریاردان له سهه چارهنووسی خۆیان ههیه.

له پێوهندی لهگهڵ ئەم پوانینهی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ «مافی دیاریکردنی چارهنووس»، شههید دوکتور قاسملوو له شیکردنهوهی درووشمی بنهههتیی ئەو کاتی حیزب، (دیموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان) دا دهلی:

«ئهگهه خودموختارییهکی راستهقینهمان دهست کهوت به مانهیهیه که «مافی چارهنووس»، جیههه جی کراوه. مهسه له ئەوه نیه که ئیمه نوینهه ریکمان له ریکخراوی نهتهوه یه کهگرتوه کانداهه بێ و ئالای تایبهتی و دراوی خۆمان ههه بێ. ههه ئیستا زۆر میللهت ئهوانه یان ههیه – به تایبهت له ئافریقا که پیشتر داگیرکرا بون و ئیستا ئازاد کراون – به لآم هیچ ههست بهوه ناکه مافی دانانی چارهنووسیان ههیه. مه به ستم ئەوهیه که بوونی شکلی پوآلهتیی سههههخۆیی یان ئیستقلال، مانای ئەوه نیه که میللهته که مافی دانانی چارهنووسی دهست کهوتبێ. عهه کسی ئەوهش ههه راسته.»

به گشتی له پوانگهی حیزبی دیموکراتی کوردستانهوه، مافی دیاریکردنی چارهنووس ئەوهیه که «خههک ههست بهوه بکات که حاکمه به سهه چارهنووسی خۆی دا».

ئهمه تا ئیره به شیک له پوانگه و تیفکرینی حیزبی دیموکرات بۆ مافی دیاریکردنی چارهنووسه که پێوهندی راستههخۆی به «جیههه جیبوونی ئەو ئیدئالانهوه ههیه که حیزبی دیموکرات له شیوازی خودموختاری یان فیدرالیدا گهه لآلهی کردوون و وهه

به‌رنامه‌ی سیاسیی ئهم حیزبه فورمووله کراون. به‌شیکێ دیکه‌ی ئهم تیفکرینه باوه‌ر به «رهبابوونی جیابوونه‌وه‌ی میله‌تانی زولمیکراو» ه‌له‌و ولاتانه‌ی که مافه‌کانیان تیندا زه‌وت ده‌کری. حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌م پێوه‌ندییه‌دا جیابوونه‌وه‌ به‌ بریاریکێ ره‌وا و مه‌شرووع ده‌زانێ. به‌لام که ده‌گاته‌ سه‌ر پرسێ «جیابوونه‌وه‌» ی به‌شه‌کانی کوردستان له‌و ده‌وله‌تانه‌ی که به‌سه‌ریاندا دابه‌ش کراون، پێی وایه ئیتر «جیابوونه‌وه‌» هیچ مه‌فه‌وومیکێ نامینێ و راشکاوانه‌ باس له‌وه‌ ده‌کری که ئهمه «یه‌کگرتنه‌وه‌» یه. له‌ روانگه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانیشه‌وه؛ «مافی یه‌کگرتنه‌وه‌ له‌ مافی جیابوونه‌وه‌ زیاتره‌». ئهم تیگه‌یشتنه‌ که تیفکرینیکێ بنه‌ره‌تیی حیزبی دیموکرات بۆ پرسێ نه‌ته‌وایه‌تیی کورده‌، له‌وه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گری که له‌ میژه‌ پێی وایه؛ «کورستان یه‌ک ولاته‌ و کورد یه‌ک نه‌ته‌وه‌یه‌». شه‌هید دوکتور قاسملوو له‌م پێوه‌ندییه‌دا ده‌لێ؛ «مافی دانانی چاره‌نووس بۆ نه‌ته‌وه‌ی کورد، یانی هه‌موو کوردستان نه‌ له‌یه‌ک جو‌دابوونه‌وه‌یه‌، به‌لکوو به‌ پێچه‌وانه‌، یه‌کگرتنه‌وه‌یه‌. پێکه‌وه‌ یه‌کگرتن مافی جیابوونه‌وه‌ نیه‌، مافی یه‌کگرتنه‌وه‌یه‌، جو‌دابوونه‌وه‌ له‌ میله‌ته‌کانی دیکه‌یه‌. له‌ واقع‌دا حه‌قی یه‌کگرتنه‌وه‌ ته‌نانه‌ت له‌ حه‌قی جو‌دابوونه‌وه‌ زیاتره‌. که‌وابوو ئیمه‌ وه‌ک نه‌ته‌وه‌ی کورد ئه‌و حه‌قه‌مان هه‌یه‌ که رۆژیک یه‌ک بگرینه‌وه‌، چونکه‌ دابه‌شبوونی کوردستان، دابه‌شبوونیکێ ده‌سکرده‌».

که لکوه رگرتن له رههه نده و شیوازه کانی خه بات

بزووتنه وهی نه ته وایه تیی کورد، یه کییک له بی دهره تانترین جوولانه وه کانی میژووی هاوچه رخی جیهان بووه که کومه له هوکار و فاکته رگه لیکی دهره کی و نیوخوی له ئافراندنی ئەم دوخه دا پوّل و کاریگه ریبیان هه بووه. له ریزی هوکاره نیوخوییه کاند، ئەقلییه تی ریبه ریی بزووتنه وه کان له سهر جووری سیاسه تکردن و هه لېژاردنی ریکار و شیوازه کانی خه بات و شیوهی هه ولدان بو دسته به رکردنی ئامانجه کان و رهفتار له گه ل «دوژمن»، کاریگه ریی راسته وخوی له سهر ئەم «بی دهره تانیه» داناوه.

به هاتنه مهیدانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و خویندنه وهی بو جووری سیاسهت و تیکووشان له سهر بنه مای واقعبینی سیاسی و تیگه یشتن له هاوکیشه سیاسییه کان، بزووتنه وهی نه ته وایه تیی کورد هه ول دهدات درگا مومکینه کانی سیاسهت له خوی بکاته وه. حیزبی دیموکرات نه ته نیا له خویدا سیاسه تی سهرقال و مژوول به مهفهوومی «دوژمنکاری» نه کرد و تویکلکی سهخت و سفتی داخراوی به بهردا نه کرد، به لکوو زور واقعبینانه سیاسه تی له پانتایی ماهییه تی جه وهه ریی خویدا که تیکووشان و گه پان بهدوای ماف و ئازادیه کانی گه لی کورده، له چوارچیوهیه کی به رینتردا پیناسه کرد. ههر دوای رووخانی کوماری کوردستان و له سیداره دانی پیشه وای حیزبی دیموکرات و سه روکوماری کوردستان، قازی محهممه د، تیکوشه رانی ئەم حیزبه هاوکات له گه ل هه وله کانیا ن بو بووژانه وهی حیزبی دیموکرات، به شداری له ریفراندومی سالی ۱۳۳۲ بو هه لوه شان وهی پارلمانی ئیران و هه لېژاردنه کانی خولی حه قده هه می ئەم پارلمانه دهکن که بو ئەو سه رده می ژیانی حیزبی دیموکرات دهره تیکی گونجاو و باش بوو.

له برگه یه کی دیکه ی ژیانی حیزبی دیموکراتدا که دوکتور قاسملوو ئەم حیزبه چ له رووی سیاسی چ له رووی ته شکیلاتییه وه ده بووژینیته وه، تیفکرینی که لکوهرتن له شیواز و به ستینه جوړاو جوړه کانی خه بات، به شیوهی ره می دیته نیو ئەده بیات

و به‌رنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه. شه‌هید قاسملوو به تیفکرین له درێژخایه‌نبوونی هاتنه‌ دیی ئامانجی گشتیی حیزب، پێی وایه پێره‌ویکردن له شیوازه‌کانی دیکه‌ی خه‌بات به مه‌رجیک که ره‌وا بن، درووست و به‌جێیه. له‌م پێوه‌ندییه‌دا و له «به‌رنامه و پێره‌وی نیوخۆیی حیزبی دیموکراتی کوردستان(ئێران)» دا که له لایه‌ن دوکتور قاسملوووه‌وه نووسراوه له ره‌زبه‌ری ۱۳۵۲ی هه‌تاوی له کۆنگره‌ی سیه‌هه‌مدا په‌سه‌ند کراوه، هاتوه‌:

«خه‌بات بۆ پیکه‌ینانی حکومه‌تیکی خودموختار له کوردستان که داخوایکی درێژخایه‌نه، ده‌گه‌ل خه‌بات بۆ جێبه‌جێکردنی هیندیک داخواز له چوارچیوه‌ی رێژیمی ئیستای ئێراندا ناته‌بایی نیه. حیزبی دیموکراتی کوردستان له‌و بروایه‌ دایه که به خه‌باتی شیلگیر ئیمکانی هه‌یه رێژیم مه‌جبوور بکری پاشه‌کشه‌ بکا. جا له‌به‌ر ئه‌وه حیزبی ئیمه هه‌ر ئیستاش بۆ هینانه‌دی و به په‌سه‌می ناساندنی زمانی کورد و... خه‌بات ده‌کا و پێی وایه که به خه‌باتی ریک و پیک ده‌توانی ئه‌و داخوازانه به‌سه‌ر رێژیمدا به‌سه‌پینی».

ئه‌م جووره له تیفکرینی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ که‌لک وه‌رگرتن له شیوازه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی خه‌بات، له قوناغه جیا‌جیا‌کانی خه‌بات و تیکۆشانیدا، رابردوویه‌کی پر له نموونه‌ی هه‌یه. هه‌ر له ماوه‌ی چوارده‌یه ده‌سه‌لاتداریی رێژیمی کۆماری ئیسلامیدا که ولامی داخوازییه نه‌ته‌وه‌یی و ئاشتیخوازانه‌کانی خه‌لکی کوردستان و حیزبی دیموکرات به «فه‌رمانی جیهاد» دایه‌وه، حیزبی دیموکرات، شان به‌شانی به‌پێوه‌بردنی خه‌باتیکی پر له قاره‌مانیتی و ئازایانه‌ی پێشمه‌رگانه، به شیوه و شیوازی جو‌راو جو‌ری وه‌ک وتوێژ له‌گه‌ل رێژیم، به‌شداری له هه‌لبژاردنه‌ جو‌راو جو‌ره‌کان له شیوه‌ی بایکۆت، به‌شداری و هاندانی خه‌لک، هه‌ولێ داوه له هه‌موو به‌ستینه‌کاندا به قازانجی پرسه‌ گه‌وره نه‌ته‌وه‌یه‌که که‌لک وه‌رگریت. ته‌نانه‌ت له‌م پێوه‌ندییه‌دا هه‌ولێ داوه له ناکوکییه‌کانی نیو باله‌کانی رێژیمیش به قازانجی ویست و داخوازییه‌کانی خه‌لکی کوردستان که‌لک

وهربگریت. بۆ نموونه له سهردهمی ناكوکییهکانی نیوان یهکهه سهركۆماری رێژییمی کۆماری ئیسلامی ئێران، بنی سهدر و خومهینی ریبهری رێژییدا، شههید دوکتور قاسملوو دهلی؛ حیزبی ئیمه لهگهڵ ئەوهدا تا ئیستا قسهی خووشمان له هیچ لایهیان نهبیستوو، بهلام به لیکدانهوهی خوومان و به لیکۆلینهوهی حیزبهکامان هاتووینه سهر ئەو باوههره که لهو ئیختلافهدا که له بهینی ئاغای بنی سهدر و هیندی لهوانهی مورتهجعن درووست بووه، ئیمه ئامادهین ئەگهر داخوازهکانمان قبول بکهن، پشتیوانی له بنی سهدر بکهین.»

ئهگهر بمانههوی بنهمایهک بۆ ئەم پوانگه و تیفکرینهی حیزبی دیموکراتی کوردستان له بهرچاو بگرین، جیا له «ههولدان بۆ دهسته بهرکردنی ویست و داخواییهکانی خهڵکی کوردستان»، ناتوانی هیچ شتیکی دیکه بیت. تهوهری ههموو ئەم ریبازه له تیفکرینی حیزبی دیموکرات، «داخواییهکانی خهڵکی کوردستان» ه. بۆیه شههید دوکتور قاسملوو له پێوهندی لهگهڵ وتویژ لهگهڵ کۆماری ئیسلامی ئێران - وهک شیوازیکی له خهبات - زۆر راشکاوانه دهلی: «ئهگهر رێژیم داوای موزاکره مان لی بکات، ئیمه ناتوانین رهتی بکهینهوه، وهک تا ئیستا چهند جاریکمان پی وتوون، ئەوان دهزانن ئیمه داواکارییهکانی گهلی کوردیان لهگهڵ باس دهکهن، جا ئەگهر وتیان له سهر ئەوه قسه ناکهن، ئەو کات ئیمه ئەوه به موزاکره نازانین.»

له قوناغهکانی دواتری خهباتی حیزبی دیموکراتدا که شیوازهکانی حزووری راستهوخوی پێشمه رگه و خهباتی پێشمه رگانه کهم رهنگ دهبیتهوه و له نیوخوی ولات کۆمه لیک جموجۆلی مهدهنی له لایهن چالاکانی نیوخوی ولاتهوه سهر هه لدهدن، ئەم حیزبه به گرتنه پیشی گوتار و پروانینیکی نوی له خهبات و زهر فییه تهکانی کۆمه لگهی کوردستان، پشتیوانی خوی لهم جموجۆلانه رادهگه یه نی و به به شیک له خهباتی نه ته وایه تییان پیناسه دهکات. کاکل و تهوهری

سه‌ره‌کیی ئهم تێروانین و گوتاره نوێیه‌ی حیزبی دیموکرات، هه‌مدیسان «هینانه به‌ر باسی ویست و داخواییه نه‌ته‌وه‌یه‌کانی خه‌لکی کوردستان»ه، به‌و جیاوازییه‌وه که له‌م قوناغه‌دا حیزب به‌ پێی شه‌رایه‌تی خه‌بات ده‌یه‌ه‌وی قورسایی رووبه‌روونه‌وه له‌گه‌ڵ رێژیمی تاران، نیوخوی ولات بیت.

تێفکیرینی حیزبی دیموکرات بو‌ شیوازه‌کانی خه‌بات له‌ چوارچێوه‌ی فره‌ره‌هه‌ندبوونی بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی خه‌لکی کوردستاندا، له‌ روویه‌کی دیکه‌وه‌ شیواوی سه‌رنج‌دان و قسه‌ لێ-کردنه. ده‌سه‌لاته‌کانی ناوه‌ندگه‌رای ئێرانی له‌ تاران هه‌میشه‌ هه‌ولیان داوه له‌ روانگه‌ی ئه‌منیه‌تییه‌وه به‌رخورد به‌ پرسی کورد بکه‌ن. بۆیه هه‌میشه هه‌ولیانداوه پرسه‌که ته‌نیا له‌ چوارچێوه‌ی حیزبه‌کان و هیزێ پێشمه‌رگه و به‌ده‌ر له‌ خه‌لک پیناسه‌ بکه‌ن. بۆیه ئهم تێفکیرین و روانگه‌یه‌ی حیزب که خه‌لکی زیاتر له‌ کۆمه‌لگه‌ی کوردستان رۆژانه‌ روویان له‌ ده‌سه‌لات بیت، ولامیکی مه‌نتقی و زه‌روورییه به‌م روانگه‌یه‌ی رێژیم.

له‌ قوناغی ئێستادا که به‌ خۆشیه‌وه پانتایی خه‌بات زۆر به‌ر به‌رنتر له‌ رابردوویه و قورساییه‌که‌ی له‌ نیوخوی ولاته، حیزبی دیموکرات له‌ سه‌ر ئه‌ساسی باوه‌ر مه‌ندبوون به‌ خه‌باتی فره‌ره‌هه‌ند، هه‌موو ئه‌و جموجۆلانه‌ی نیوخوی ولات به‌ به‌شیکێ دانه‌ب‌راو له‌ پرسه‌ گه‌وره نه‌ته‌وه‌یه‌که ده‌زانێ و وه‌ک رێبه‌ری بزووتنه‌وه‌ی شوناسخووانه‌ی کورد له‌ رۆژه‌لاتی کوردستان، خوی به‌ پشتیوانی خه‌باتی مه‌ده‌نی و کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی و چالاکانی ئهم بواره ده‌زانێ.

پشتیوانیی حیزبی دیموکرات له‌ تیکۆشانی مه‌ده‌نی له‌ نیوخوی ولات له‌ قوناغی ئێستادا له‌ رووی روانگه و تێفکیرینه‌وه پاشخانیکێ ده‌وله‌مه‌ندی به‌ ئه‌ندیشه‌کانی شه‌هید دوکتور قاسملوو وه هه‌یه. زیاتر له‌ ۳۰ سال پێش ئێستا که شیوازی «خه‌باتی مه‌ده‌نی» نه به‌و ناوه و نه به‌و پانتایه‌ی ئێستا له‌ کوردستاندا له‌ ئارادا بوو، شه‌هید قاسملوو به‌ «هینانه» و «مه‌نفی» نیوهینای ئهم شیوازه

له خهبات دهلی:

«حِیزبی ئیمه دهبی له نیوان خهباتی پیشمه رگانه و «خهباتی هیمنانه» ی نیو شارهکاندا هه ماههنگی پیک بینی. ئەوانه ی مخالفی رِبیژمین و بههر شیوازیک له پیناو داخوازییهکانی خه لکدا خهبات دهکهن، تهنانهت به شیوازی «خهباتی مهنفی»، وهک ئەوهی گاندی خهباتی پی دهکرد، لای ئیمه قابیلی قبول و جیی ئیحترامن. ئیمه وا بیر ناکهینهوه که ههرکهس مخالفی رِبیژیم بوو دهبی حهتمه ن چهک ههلبگریت. ئیمه پیشوازی له هه موو شیوه خهباتیک؛ له خهباتی چهکاریههوه بگره تا خهباتی فرههنگی دهکهین».

ئهم بۆچوونهی حِیزبی دیموکرات به نیهبتهت شیوازهکانی خهبات، رهگی له جوری تیفکرینی حِیزب بۆ هونهری سیاست و عیلمی سیاستهوه ههیه. له روانگهی شههید قاسملوو و حِیزبی دیموکراتهوه؛ سیاست به ئەقلیهتی پیرهویکردن له لۆژیکی «سفر و سهت» و «پهش و سپی»، ناتوانی مهفهوومیکی کراوه و زیندوو ههبی، به لکوو تیگهیشتن له تهواوی رهقهمهکانی دیکه و پهنگه جیاوازهکانه به مهرجیک بتوانری له سهه ئەساسی بهرژهوهندیی گشتی و نهتهوهیی خه لکدا کاریان له سهه بکری. به گشتی له حِیزبی دیموکراتدا مهزههبیانه تهعبیر له سیاست ناکری و به بهرینایی هونهر، بیر له ریگا مومکینهکان دهکریتهوه و مادام ئەساسی هه موو ئەم تیفکرینه له بهرچاوگرتنی بهرژهوهندیی نهتهوهیی و ویست و داخوازییهکانی خه لکی کوردستانه، گومان له رهوایی ئەم رِبیازه ناکری.

یه کرپیڙی و یه کگر تووی

حيزبى ديموكرات كه ئامانچ له خهبات و تيكوشانى، دهسته بهر كردنى ماف و ئازادىيەكانى خەلكى كوردستان له ئيرانيكى ديموكراتدايه، له بهرنامهى خویدا پرسى يه كيتى و يه كگرتوويى له دوو بهستينى «كوردستانى» و «ئيرانى» دا دينيته بهر باس. له كومارى كوردستاندا هه موو هه ولى پيشه ووا قازى محهمهد ئه وه بوو كه له ئاستى كوردستانى و له نيو داموده زگاي بهر پروه به رى كومار و كومەلى ئه و كاتى كورده وارىدا كه پيكهاته يه كى خيله كى و عه شيره يى هه بوو، يه كگرتووييه كى كومەلايه تى و سياسى دروست بكات. له سهر ئاستى ئيرانىش توانرا ليكنزيكبوونه وه يه ك له نيوان شه ش لايه نى سياسيدا پيك بيت.

له قوناغه كانى ديكه خهباتى حيزبى ديموكرات دژ به دهسه لاتى پاشايه تى و كومارى ئيسلامى ئيران، ئه م حيزبه «يه كيتى و خهباتى شيلگيرانه ي پيكه وه» ي خهلكى كوردستان و دواتر بزوتنه وه ي كورد له گه ل گه لانى ديكه ي ئيران له بهرنامه ي خویدا ده گونجيني و پيى وايه ته نيا له ريگاي ئه م يه كگرتوويى و يه كيتيه وه يه كه ده توان به سه ر نيزامى دهسه لاتداردا زال بن.

له م پروه ندييه دا له بهرنامه ي حيزبى ديموكرات په سه ندكراوى كونگره ي سيه همداهاتووه كه؛ «حيزبى ديموكراتى كوردستان بهرنامه ي خوى دهخاته بهرچاوى گه لى كورد و گشت دانىشتوانى كوردستان، كرپكاران، جوتياران، پروناكبيران، بازارپيان و عه شيره ته نيشتمانپه روه ركان و له هه موو روله به شه ره فه كانى كوردستان ده گيرپيته وه كه بو وه ديهينانى ئه م بهرنامه يه تيبكوشن. حيزبى ديموكرات دلنياه كه يه كيتى و خهباتى شيلگيرانه ي گه لى كورد «پيكه وه» ده گه ل گه لانى ديكه ي ئيران ده توانى و ده بى رپيژيمى سهر به ئيمپرياليزمى شا برووخيني».

چ له سه رده مى پاشايه تى و چ دواتر له سه رده مى كومارى ئيسلاميدا، حيزبى ديموكرات هه ميشه باوه رى وا بووه كه «خالى بههيزى ئه م رپيژيمانه، نه بوونى يه كيتى و يه كگرتوويى نيوان هيز و

لایه‌نه‌کانی دژبه‌ری ئه‌م ریڙیمانیه». بویه وپرای قامکدانان له‌سه‌ر که‌مایه‌سییه‌کان، راشکاوانه رایگه‌یاندووه که بۆ‌هاوکاری و کاری هاوبه‌ش له‌گه‌ل هیزه دیموکرات و پیشکه‌وتنخوازه‌کان، ئاماده‌یه.

حیزبی دیموکرات که‌یه‌که‌م حیزب بوو له‌ئاستی ئیراندا ده‌رکی به‌نادیموکراتبوون و دژی‌گه‌لییبوونی ریڙیمی تازه‌به‌ده‌سه‌لات گه‌یشتووی کۆماری ئیسلامی ئیران کرد، هه‌ر له‌سه‌ره‌تای ساله‌کانی هاتنه‌سه‌رکاری ئه‌م ریڙیمه‌وه بانگه‌وازی یه‌گرتوویی و یه‌کیتی له‌گه‌ل لایه‌نه‌سیاسیه‌کانی دیکه‌ی ئیران دژ به‌م ریڙیمه‌ده‌رکرد. له‌یه‌کێک له‌کۆبوونه‌وه‌کانی حیزبدا، شه‌هید دوکتور قاسملوو وپرای ئاماژهدان به‌دۆخی شپرزهی ئابووری و سیاسی ئیران و به‌رته‌سکردنه‌وه‌ی ئازادییه‌دیموکراتیکه‌کان له‌لایه‌ن ریڙیمه‌وه، رپوو له‌ته‌واوی «هیزه‌شۆرشگیره‌کان» ده‌کات و داوایان له‌ده‌کات؛ «ئه‌گه‌ر ده‌مانه‌وه‌ی چاره‌سه‌ر بۆ‌هه‌موو ئه‌م گیروگرفتانه‌بدۆزینه‌وه و ئه‌گه‌ر ده‌مانه‌وه‌ی به‌جیدی دژی ئه‌م ریڙیمه‌موبارزه‌بکه‌ین، یه‌ک ریگا‌هه‌یه، ئه‌ویش یه‌گرتنی هه‌موو هیزه‌کانی دیموکرات و ئه‌سیل و شۆرشگیره».

له‌پێوه‌ندی له‌گه‌ل یه‌کیتی و یه‌گرتوویی له‌به‌ستینی کوردستانی‌دا، حیزبی دیموکرات له‌سه‌ر ئه‌ساسی ریڙگرتن له‌بۆ‌چوونه‌سیاسیه‌جیاوازه‌کان، هه‌ر دوای شۆرشێ ۱۳۵۷ی هه‌تاوی رۆلیکی به‌رچاوی له‌پیکهاتنی ده‌سته‌ی نوینه‌رایه‌تی گه‌لی کورد بۆ‌موزاکره‌له‌گه‌ل ده‌وله‌تی ناوه‌ندی گیرا. له‌قوناغه‌کانی دواتری ژبانی خۆیدا حیزبی دیموکرات بۆ‌پیکهاتنی یه‌کپیزی و یه‌گرتوویی نیوان هیزه‌کوردستانییه‌کانی کوردستان و کۆتایی هاتن به‌گرژی و ناکوکییه‌کان زیاتر له‌هه‌موو لایه‌ک مایه‌ی له‌خۆ‌داناوه. حیزب له‌م پێوه‌ندییه‌دا ره‌خنه‌ی جیدی له‌رابدووی ناکوکییه‌کانی نیوان هیزه‌کوردستانییه‌کان گرتووه و وه‌ک حیزبێکی به‌رپرسیار، به‌شی خۆی له‌م که‌مایه‌سیانه‌قبوول کردوه و به‌تیگه‌یشتن له‌زه‌روره‌تی ئه‌م مه‌سه‌له‌هه‌ره‌گرینگ و هه‌ستیاره، له‌م

ساله‌نی دواییدا زیاتر له هه‌میشه خۆی به‌م پرسه‌وه ماندوو کردوه که به خۆشییه‌وه به‌ره‌وپێشچوونی به‌رچاوی تیدا ده‌بیندری. له‌سه‌ر ئاستی هیزه ئێرانییه‌کانیش، حیزبی دیموکرات نه‌ته‌نیا رۆلی به‌رچاوی گیراوه، به‌لکوو زۆر جار رۆلی ته‌وه‌ر و کۆکه‌ره‌وه‌ی له‌ نیو هیزه ئێرانییه‌کاندا گیراوه که ئه‌مه‌ پێوه‌ندیی به‌ رۆل و پێگه‌ی ئه‌م حیزبه‌ له‌ کوردستان و له‌ هه‌مووی گرینگتر، له‌ مه‌یداندا‌بوونی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان له‌ خه‌بات و تیکۆشان دایه.

ئه‌ساس و بنه‌رته‌ی ئه‌م رێبازه‌ی حیزبی دیموکرات پێش هه‌موو شتی‌ک له‌ سه‌ر پاراستنی قازانج و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی خه‌لکی کوردستان بووه. به‌ واتایه‌کی ر‌ووتتر زۆری بۆ گرینگ بووه که ئه‌و هیزه و لایه‌نانه‌ی که ده‌یه‌ه‌وئێ یه‌کیتی و یه‌کگرتوویی له‌گه‌ڵیان پێک بینی، چۆن ده‌رواننه‌ پرسێ کورد و له‌م پێناوه‌دا به‌ چ شیوه‌یه‌ک پێناسه‌ی بزووتنه‌وه‌ی مافخو‌ازانه‌ی خه‌لکی کوردستان ده‌که‌ن. بۆیه ئه‌ساسی‌ترین پێشمه‌رجی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ ئه‌و لایه‌نانه‌ی که ده‌یه‌ه‌وئێ له‌گه‌ڵیان له‌ یه‌کگرتوویی و یه‌کریزیدا بیته‌، به‌ره‌سمی ناسینی ویست و داخو‌ازییه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خه‌لکی کوردستانه. هه‌ر بۆیه حیزبی دیموکرات هه‌میشه وتوویه‌تی؛ «ئاماده‌یه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌و هیزه و لایه‌نه‌ دیموکرات و پێشکه‌وتنخو‌ازانه‌ی که باوه‌ریان به‌ مافه‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌کانی گه‌لی کورد هه‌یه و سه‌ر به‌خۆی سیاسیی بۆ حیزبی دیموکرات به‌ ره‌سمی ده‌ناسن، کاری هاوبه‌ش بکات».

ژياندۆستى و ههولدان بۆ بهختيارى كۆمهل

له روانگهی حیزبی دیموکراتهوه، «ئازادی» پیش ئهوهی مهفهومیکی سیاسی بیت، تهعبیریکی بهرینی ئینسانیه که قهت له تیکۆشانی سیاسیدا به هیچ پاساوێک نابێ ههولێ بهرتهسکردنهوهی بدرئ. خهباتی حیزبی دیموکرات که مانایهکی سیاسی -نهتهوهیی به خۆوه گرتوه، جیا له ههولدان بۆ چهسپاندنی بهختیاری له کۆمهڵی کوردهواریدا ناتوانی هیچ مانایهکی دیکه بدات. بهو مانایه که ئینسانی کورد که مافی باشژیان و بهختیاربوونی لێ زهوت کراوه، دهیههوی بۆ وهدهستهێنانی ئەم مافه ئینسانیه خهبات بکات و به ژیانیکی شیاوی خۆی بگات و ئەم خهباته ناتوانی بهتال بیت له مهفهومی ژياندۆستی. بۆیه حیزبی دیموکراتی کوردستان ههر له سههرهتاوه زۆر راسکاوانه له بهرنامه خۆی دا رادهگهیهنی که؛ «بهرزکردنهوهی پایهی ژيانی گهلی کورد، ناوهروکی ئەساسیی بهرنامهی حیزبی دیموکراته».

له حیزبی دیموکراتدا به پێچهوانهی ئەو روانینه باوانهی نیو بزووتنهوه سیاسیهکان که پێیان وایه له قوناغی تیکۆشانداندا پێویسته رهفتاره کۆمهڵایهتییهکان سنوردا بکری، ژياندۆستی تیکهڵ به رهوتی تیکۆشان دهکری و خهبات له پیناوی ژياندۆستی و بهختیاربوونی کۆمهڵدا پیناسه وهردهگری. بۆیه دروشمی «ژیان و خهبات» دهبیته نوینگهی فهلسهفهی تیروانینی ئەم حیزبه بۆ کۆی تیکۆشانی خهباتکارانه.

بهرزکردنهوهی پایهکانی ژيانی ئینسانی کورد و ههولدا بۆ بهختیاری کۆمهڵی کوردهواری، ئامانجی ئەساسیی تیکۆشانی حیزبی دیموکراته. لهم پێوهندییهدا شههید دوکتور قاسملوو دهلی: «ههموو ههولێ ئیمه ئهوهیه که گهلهکهمان خوش بژیت و کۆمهڵیکی بهختیارمان ههبیت». له ماوهی تیکۆشانی پر له دژواری و رۆژه سهختهکاندا هیچکات ئەم روانینه ئینسانیه، به پاساوی جۆراوجۆری وهک بیدههتانی، شهپ، ئاوارهیی و بیئیمکاناتی و کارهساتی جۆراوجۆر، نهتهنیا له بیر نهکراوه، بهلکوو کهمرهنگیش

نه‌بۆته‌وه.

هه‌رکات حیزبی دیموکرات زانیبێتی که ژیان و گوزهرانی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان به‌ هۆی هه‌لۆیست و سیاسه‌تیکی ئه‌وه‌وه، ده‌که‌وینته‌ مه‌ترسییه‌وه، ده‌ستبه‌جێ پاشه‌کشه‌ی لی کردوه. دوا‌ی هه‌یڤشی هه‌یزه‌ سه‌رکو‌تکه‌ره‌کانی رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ سه‌ر شه‌اره‌کانی کوردستان له‌ هاوینی ۱۳۵۹ی هه‌تاوی، زۆر که‌س و لایه‌ن پێیان وابوو که‌ ده‌بوا هه‌یزی پێشمه‌رگه‌ له‌ شه‌اره‌کاندا مقاومه‌تی کردبا و شه‌ری له‌ نیۆ شه‌اره‌کاندا درێژه‌ پێ دابا. به‌لام حیزبی دیموکرات به‌ هه‌یچ شیوه‌یه‌ک ئه‌مه‌ به‌ دروست نازانی و به‌ هۆکاری پاراستنی «ژیانی خه‌لک» شه‌ر له‌ شه‌اره‌کان ده‌باته‌ ده‌ری و به‌ شیوه‌ی پارتیزانی درێژه‌ به‌ به‌ره‌نگاریی چه‌کدارانه‌ی خۆی ده‌دات. له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی: «شه‌ر له‌ نیۆ شه‌اره‌کاندا به‌ قازانجی دوژمن و زه‌ره‌ری خه‌لکه‌که‌مانه، ئێمه‌ به‌ هه‌یچ شیوه‌یه‌ک نامانه‌وه‌ی خه‌لک ژیا‌نی لی بشیوی و ئاواره‌ بن و شه‌اره‌کانمان وێران بکړین». ئه‌مه‌ جیا له‌ خۆ به‌ به‌رپرسیار زانی‌ن به‌رانبه‌ر به‌ ژیان و به‌ختیاریی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان، ده‌کرێ چ ناویکی له‌سه‌ر دابندری؟!‌

له‌ ریزه‌کانی خه‌بات و تیکۆشانی ئه‌م حیزبه‌دا هه‌میشه‌ روانگه‌یه‌کی ئینسانی به‌سه‌ر جو‌ری تیفکرینی حیزب بۆ سه‌ر ژیان و ره‌فتاری تیکۆشه‌رانیدا زال بووه. له‌م حیزبه‌دا هاوکات له‌گه‌ڵ خه‌بات و تیکۆشان و گیانفیدایی بۆ ئارمانجه‌ به‌رزه‌ سیاسی و نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خه‌لکی کوردستان، ژيان‌دۆستی به‌ مانا گشتی و کۆمه‌لایه‌تییه‌که‌ی خۆی، که‌ بریتی بێت له‌ خۆشه‌ویستی، پیکه‌ینانی ژیا‌نی هاوبه‌ش و بوونی مندا‌ل، هه‌له‌په‌ریکی و خۆشییه‌کانی دیکه‌ی ژیان هه‌روا به‌رده‌وام بووه. له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو یه‌کیک له‌ هانده‌رانی ژيان‌دۆستی له‌نیۆ ریزه‌کانی حیزبی دیموکراتدا بووه، هه‌میشه‌ پێشمه‌رگه‌کانی هان داوه‌ که‌ جوانییه‌کانی ژیا‌نیان خۆش بو‌ی. پێی وتوون؛ نابێ ره‌نگی ره‌ش بپۆشن، نابێ ریشتان زۆر

بیت. هه‌میشه به پیکه‌نین و ده‌ربرینی خۆشحالیه‌وه له زه‌ماوه‌ندی پێشمه‌رگه‌کاندا به‌شداریی کردوه و هانی داوێ که به‌خته‌وه‌رانه بژین.

ئه‌م تیروانینه به‌رزه ئینسانیه هه‌رچه‌ند له زۆر قۆناغدا باری ئه‌م حیزبه‌ی له‌ پووی هه‌وانه‌وه و پێراگه‌یشتنه‌وه زۆر قورس و دژوار کردوه، به‌لام وه‌ک باقی پرنسیپه سیاسی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی دیکه، خه‌سله‌تیکی نه‌گۆره و وه‌ک رێبازیکی فکری- کۆمه‌لایه‌تی به‌شیکه له‌ شانازییه‌کانی حیزبی دیموکرات.

له‌ گه‌ڵ ئه‌وه‌یکه یه‌کیک له‌ وته هه‌ره پڕمانا و زیندوو‌ه‌کانی شه‌هید دوکتور قاسملوو ئه‌وه‌یه که؛ «گه‌لیک ئازادیی بوێ ده‌بی نرخێ ئه‌و ئازادییه‌ش بدات»، به‌لام «ژیانی پێشمه‌رگه‌یه‌ک» بو‌ دوکتور قاسملوو «له‌ هه‌موو شتیک ئه‌زیزتر» بوو. بو‌یه حیزبی دیموکرات به‌ بایه‌خه‌وه ده‌روانیه‌ ژیا‌نی ئینسانی کورد و ته‌نیا وه‌ده‌سته‌پێتانی ئازادییه که ده‌توانی بایی ئه‌م نرخه دیاری بکات.

ریڙخراو، وهك چه کیکی هه ره گرینگ

کلتوروى به رېکخراوکردنى بزووتنه وهى کورد به شيوهى رېسمى و ئورگانيزه کراو له حيزبى ديموکراته وه دهست پي دهکات. حيزبى ديموکرات که به شيوازيکى موديرن و به دوور له دهسه لاتی عه شيره، شيخ و ئاغا بزووتنه وهيه کى نويى نه ته وهى و ديموکراتى بنیات دهنى، بۇ ئه وهى ئورگانيزمىکى زيندوو و چالاک به بزووتنه وه ببه خشى و خوى له کوټ و به ندى خوټه ستنه وه به تاکه سه روکيک رزگار بکات، گرینگی به رېکخراو بوونى بزووتنه وه ده دات. له م پيوه ندييه دا دوکتورعه بدولرپه حمان قاسملو و که باوه رېکى قولی به زيندوو راگرتنى بزووتنه وه و حيزب له ريگای رېکخراوه وه بوو، ده لى:

«ئه گهر چاويک به ميژووى بزووتنه وهى رزگار يخوازي کوردا بخشينين، ده بينين زوربهى بزووتنه وه کان شېخک، مه لايه ک، ئاغا يه ک يان سه روک عه شيره تیک سه رکرايه تى کردوون. نه تيجهى ئه م وه زعه ئه وه بووه که هه روهخت سه روکى بزووتنه وه که کوژراوه، مردوه، فريودراوه، يان خيانه تى کردوه، بزووتنه وه که ش مه حکوم به پاشه کشه بووه. چونکى هه موو کاره کان به وجودى ته نيا يه ک که سه وه به ستراره ته وه. بۇ دهر بازبوون له م دوخه ده بى بزووتنه وه که به رېکخراو بکرى و له چنگى سه رکرايه تى تاکه که سى رزگارى بيت».

که و ابو له روانگه و تيفکرينى حيزبى ديموکراته وه بوونى رېکخراو يان به رېکخراوکردنى بزووتنه وه، ته نيا خویندنه وه يه کى حيزبى بۇ راپه راندنى کارى حيزب نيه، به لکوو قسه کردن له سه ر ته زمين و گهره نتيى بزووتنه وه يه له به رده وامى و نه به ستنه وهى به ته نيا که سىکى تاييه ت.

له روانگه ي [حيزبى] يشه وه شه هيد دوکتور قاسملو و «رېکخراو به چه کى هه ره گرینگی حيزب» ده زانى و پيى وايه، ئه وه بوونى رېکخراوه که حيزبى سياسى له چنگى کلتوروى عه شيره يى، خيل، ئاغا و شيخ ده پاريزى و ئورگانيزمىکى زيندوو و چالاک به حيزب

دهبه‌خشی. رێکخراو که له قۆناغه‌کانی دواتری حزبی دیموکراتدا به «ته‌شکیلات» ناو دهر ده‌کات، به پێی قۆناغه‌کانی ژیا‌نی حیزب، پۆلی ده‌گۆر‌دری. هه‌موو لایه‌ک ئه‌وه باش ده‌زانن که نزیک به ته‌واوی ژیا‌نی حیزبی دیموکرات جیا له که‌متر له ۴ سا‌لی نه‌بی، هه‌موو ئه‌وی دیکه‌ی دوور له ژینگه‌ی ئه‌سلی خۆی واته پۆژه‌ه‌لاتی کوردستان بووه و خه‌باتی کردوه. یا‌نی حیزبی دیموکرات یه‌کێک له ده‌گمهن حیزبانه‌ی دونیا‌یه که جیا له که‌متر له چوار سا‌لی ته‌مه‌نی خۆی، زیاتر له هه‌فتا سا‌ل دوور له‌و شوینه‌ی خه‌باتی بۆ ده‌کات، ژیاوه. بۆیه بوونی رێکخراو له‌م حیزبه‌دا زه‌رووره‌تیکێ حاشاهه‌له‌گره. ئیستاش سه‌ره‌رای ئه‌م هه‌مووه دووریه، که ده‌بینین حیزبی دیموکرات پۆژه‌پۆژه جی‌گه‌و پێگه‌یی له نیو خه‌له‌که‌دا په‌ره ده‌ستینی، به‌شیک هه‌ره ئه‌ساسی بۆ هۆکاری «بوون» ی رێکخراو له‌م حیزبه ده‌گه‌رێته‌وه.

حیزبی دیموکرات که سیاسه‌تیکێ دروست و واقعبینانه‌ی ره‌چاو کردوه و خاوه‌نی پشتیوانیی کۆمه‌لانی خه‌له‌کی کوردستانه، له نیوان سیاسه‌ته‌کانی خۆی و پشتیوانیی خه‌له‌که‌دا ئه‌لقه‌یه‌کی به‌هیزی پێوه‌ندی ده‌بینی که ئه‌وه‌یش ته‌شکیلاته. بۆیه له‌م پێوه‌ندییه‌دا شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی: «له نیوان سیاسه‌تی دروست و ئوسوولی حیزب و کۆمه‌لانی به‌رینی گه‌ل‌دا که پشتیوانیی ئه‌و سیاسه‌ته‌ن، ئه‌لقه‌یه‌ک هه‌یه که پێوه‌ندی ته‌شکیلاته».

ته‌شکیلات له حیزبی دیموکراتدا ته‌نیا ئه‌رکی ئه‌وه نیه که سیاسه‌ت و بۆچوونه‌کانی حیزب به‌رێته نیو خه‌له‌ک، به‌له‌کو ده‌بی حیزب له رێگای ئه‌م ئه‌لقه‌وه ئاگاداری بیروبۆچوون و ره‌خنه و پێشنیاره‌کانی گه‌ل بیت. بۆیه ته‌شکیلات له راستیدا ده‌ست، زمان، گوێ و چاوی حیزبه.

دوکتور قاسملوو له‌م باره‌وه ده‌لی: «ئیمه پێویستمان به رێکخراویک هه‌یه که به زوویی و چالاکانه هه‌موو بریاره‌کانی رێبه‌رایه‌تی حیزب به کۆمه‌لانی خه‌له‌کی کوردستان بگه‌یه‌نی،

هەر بهو چوست و چالاکیهش ویست و داخوازییهکانی خه لک بگهیه نیته وه به رِببه رایه تی، بو ئه وهی حیزب بتوانی سیاسه تهکانی خو ی به چه شنیک ی دروستتر له سه ر ئه و داخوازانه دابنی». بو یه له حیزبی دیموکراتدا رۆلی ته شکیلات له زیندوو پراگرتنی ئورگانیزاسیۆنی حیزبدا به گرینگیه وه سه یر ده کری و به چه کی هه ره گرینگیش پیناسه کراوه.

شه هید دوکتور قاسملوو به م شیوه باس له گرینگ ی ته شکیلات ده کات؛ «به بی بوونی ته شکیلاتی حیزبی، هیزی بی پایانی خه لک وه ک ئینیرژییه کی ده ست لینه دراو ده مینیته وه، ئه گه رچی به شیوه ی خو به خو حه ره که ت له خو ی نیشان ده دا، به لام کاریگه ر ناب ی، دووژمن زه بری لی ده دا و به چۆکی دادین ی. ئه وه راستیه کی میژوویه و له جوولانه وهکانی رابردووی گه لی کوردا نه بوونی ته شکیلات وه ک ئاوینه یه ک خو ده نوین ی که هوی تیکشکان و ناکامیه کانه.

پیشخستنی به رڙه وهندی نه ته وهیی

حیزبی دیموکرات که له سه ر ئه ساس و بنه مای بیرى «نه ته وهیى» و له پیناو هه ولدان بو دهسته به رکردنى «ویست و داخواییه نه ته وایه تییه کانی گه لى کورد» دامه زراوه، به رژه وهندی نه ته وهیى گه لى کورد له گه ل ناو و به رنامه کانی لیک گری دراوه. بویه به نیسبه ت حیزبی دیموکراتى کوردستانه وه له بنى را باسکردن له دوو مه فوو مى «به رژه وهندی نه ته وهیى» و «به رژه وهندی حیزبى» نادر ووست و، له جیى خویدا نیه.

ته وایى ئه و هیما و سه مبوله هاوبه شه نه ته وهیینه ی که ئه مپرو ئینسانى کورد له هه موو شوینیکی ئه م جیهانه شانازى پیوه دهکات و به مانه وه هوقییه تی نه ته وهیى خوی پیناسه دهکات، داهیتان و دهسکه وتى خه بات و تیکوشانى حیزبى دیموکراتن. ئه وه حیزبى دیموکراته که بو یه که مین جار له میژووی نه ته وهیى کوردا، به بیریکى ئه مپروژیانه ی نه ته وهیى و دیموکراتیکه وه، قه واره یه کی سیاسى – نه ته وهیى به ناوی «کومارى کوردستان» داده مه زرینى و «باوه ربه خو بوون» له تاکی کورد دا بنیات دهنى. ئه وه حیزبى دیموکراته که بو یه که مین جار به پشت به ستن به دهسه لاتیکى په سمى وهک کومار، «ئالای کوردستان» به رز دهکاته وه و «شکو» به وجودى ئینسانى کورد و خاکی کوردستان ده به خشى. ئه وه بو یه که مین جار حیزبى دیموکراته که به دامه زراندنى «سپای میلی» و ناوانى به «پیشمه رگه ی کوردستان»، بیروکه ی زه روورته ی «خوپاراستن» و پشت به خو به ستن له ئه قلییه تی ئینسانى کوردا بنیات دهنى. هه موو ئه م هیما و پیناسه نه ته وهیینه به شیکن له ئه قلییه ت و تیکوشانى نه ته وایه تیى حیزبى دیموکرات له پیناو هه ولدان بو دا بینکردنى «به رژه وهندی نه ته وهیى».

نه هادینه بوونى ئه م تیگه یشتنه له حیزبى دیموکراتى کوردستان بو مه فوو مى «به رژه وهندی نه ته وهیى»، هه موو تیفکرین و تیکوشانىکی ئه م حیزبه له هه موو به ستنه کاندا دهخاته ژیر هژموونى خو یه وه و ده بیته چرای ریگای تیکوشانى سه رجه م تیکوشه رانى. پیشه وای

مه زنی حیزبی دیموکرات، شه هید قازی محهمهد که ئامادهیه له پیناو پاراستنی گه له که ی له گوشت و گوشتاری به کۆمه ل، خۆی به دهسته وه بدات و له سیداره بدری ت - وه ک دامه زری نه ری ئه م حیزبه - ویستی ئه م په یامه هه تاهه تاییه بلا و بکاته وه که «ئامادهین له پیناو خاک و خه لکی خۆماندا بمرین».

له قوناغه کانی دواتریش دا حیزبی دیموکرات هه ر له سه ر ئه ساسی بیری نه ته وه یی و هه ولدان بۆ دهسته به رکردنی به رژه وه ندییه گشتی و نه ته وه ییه کانی نه ته وه ی کورد، نه ته وه ییانه بیری کردۆته وه و نه ته وه ییانه هه نگاوی ناوه. شه هید دوکتور قاسملوو، سکرتری ئه م حیزبه که له میژووی جوولانه وه ی کوردا به پیاوی دیپلۆماسی و دیتنه وه ی دۆست و پشتیوانی بیانی بۆ کورد ده ناسری، ئه وه نده ی له م به ستینه دا بۆ حیزبه که ی هه ولی ده دا، زۆر زیاتر له وه هه ولی ده دا خزمه ته کانی بۆ گشت کورد و کوردستان بی ت. «دوکتور قاسملوو ته نیا له فکری حیزبه که ی دا نه بوو. له راستی ئه و حیزبه که ی خۆی به وه سیله یه ک بۆ به ره وه پیش بردنی خه باتی هه قخوازانه ی خه لکی کوردستان و ئامانجه به رزه کانی دیکه ی چاو لی ده کرد. بۆیه له پیناو قازانج و مه سه له هه تی گه له که ی دا هه میشه هاوسه نگه رانی له حیزبی دیموکراتی کوردستاندا راده سپارد که قازانجی حیزب فیدا بکه ن».

له پروی هه زینه دان و فیدا کردنی قازانج و به رژه وه ندییه حیزبیه وه له پیناو پاراستنی ده سکه وت و به رژه وه ندییه نه ته وه یی و نیشتمانیه کاندا، حیزبی دیموکرات کارنامه یه کی دره وشاوه ی پر له شانازی هه یه. ئه م تی فکری نه ته وه ییه ی حیزبی دیموکرات بۆ مه فه وومی «به رژه وه ندی نه ته وه یی» که بیگومان تیچووی قورس و گرانی بۆ خودی حیزبی دیموکرات لی که وتۆته وه، له زۆر قوناغدا ته نانه ت شوینه واری نه ری نیی له سه ر جووری تیگۆشان و ئیمکاناتی مادی و مه عنه وه یی ئه م حیزبه داناوه، به لام له راستیدا ئه مه ش وه ک زۆریک له پر نسییه نه گۆره نه ته وه ییه کانی دیکه ی، مانا و

پیناسە ی و جودیی ئەم حیزبەن.

بەرژەوهندیی نەتەوایی لە روانگە ی حیزبی دیموکراتەو تەنیا مەفھوومیکی کۆمەلایەتی یا سیاسی نیە بە تەنیا، بە لکوو مەفھوومیکی جەوھرییە بۆ بەرنامە یەکی نەتەوایی کە حیزبێکی سیاسی، فەلسەفە ی و جودیی خۆی لە پیناو دەستەبەرکردنی ناوەرۆکی ئەم بەرنامە یەدا کە هەمان ویست و ئازادییە نەتەواییەکانی خەلکی کوردستانە، پیناسە دەکات.

بە بێ ئەو ی بمانهوی لە چوارچۆی بابەتیانە ی ئەم باسە بته رازیی و رواله تیکی «ئەرزشی» پی ببه خشین، سەرنجدان بە مەوقعیەتی کۆمەلایەتی، عیلمی و سیاسی سی ریبەری شەھید کراوی ئەم حیزبە (قازی، قاسملوو و شەرەفکەندی) کە لە کۆتاییدا گیانیان لە پیناو ئامانجە بەرزە نەتەواییەکانی گەلی خۆیاندا بەخت کرد، ناچارمان دەکات کە قوولتر لە هەمیشە بیر لە روانگە و تینفکرینی حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ بەرزەوهندی نەتەوایی بەکەینەو.

عه داله تى كومه لايه تى

«حیزبی دیموکرات هه‌رچه‌ند حیزبێکی دیموکراتی - میلییه، به‌لام هه‌ر له‌و کاته‌دا حیزبێکی پیشه‌وه. حیزبی پیشه‌وه به‌و مانایه که ده‌یه‌هوی هاورێ له‌گه‌ڵ چاره‌سه‌رکردنی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی و وه‌رگرتنی مافی نه‌ته‌وه‌یی گه‌له‌که‌مان، مه‌سه‌له‌ی کۆمه‌لایه‌تیش چاره‌سه‌ر بکات. بۆیه ئه‌م حیزبه هه‌ر له سه‌ره‌تاوه به پێویستی زانیوه به‌نامه‌یه‌کی ئه‌وتۆ دابنێ که هه‌م به شیوه‌یه‌کی ئوسوولی و هه‌تا سه‌ر مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی هه‌ل بکات و، هه‌م گه‌روگره‌فته کۆمه‌لایه‌تییه‌کانیش بخاته به‌رچاو و بۆ چاره‌سه‌رکردنیان تێبکۆشی. ئه‌م حیزبه له کاتی پێکهاتنییه‌وه، واته له سالی ۱۳۲۴ هه‌تاوییه‌وه وه‌ک حیزبێکی نه‌ته‌وه‌یی پیشه‌وه بوه‌وه له سالی ۱۳۵۰ هه‌تاویشه‌وه تا ئیستا به‌نامه‌که‌ی به تایبه‌تی له سه‌ر ئه‌ساسی چاره‌سه‌ری ئه‌و دوو مه‌سه‌له‌یه (نه‌ته‌وه‌یی و کۆمه‌لایه‌تی) دانراوه».

گرینگیان به‌ ره‌سه‌له‌تی میژوویی خۆی وه‌ک حیزبێکی سیاسی که خۆی به‌رانه‌ر به‌ چاره‌نووسی میله‌تیک به‌ به‌رپرسیار ده‌زانی، بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان ئه‌رکه. ئه‌رکیک که پێوه‌ندی به ئامانجی دوا‌پۆژی ژیان و گوزه‌رانی ئه‌م میله‌ته‌وه هه‌یه. بۆیه حیزبی دیموکرات بۆ یه‌که‌مه‌جار له میژووی بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی گه‌لی کورددا له سه‌ر سه‌ بنه‌ما و خۆیندنه‌وه‌ی؛ میژوویی، عیلمی و کۆمه‌لایه‌تی، ئاو‌ر له‌ چۆنیه‌تی چاره‌سه‌رکردنی پرسه‌ی کۆمه‌لایه‌تی له کۆمه‌لی دوا‌پۆژی کورده‌واری ده‌داته‌وه و له چوارچێوه‌ی «ئامانجی دوا‌پۆژ»ی خۆیدا که پیا‌ده‌کردنی نیزامیکی سۆسیالیستی‌یه به‌نامه و پلانی تایبه‌ت به‌ خۆی هه‌یه. له‌م پێوه‌ندییه‌دا حیزبی دیموکراتی کوردستان مه‌دیون و قه‌رزدارێ دوکتور عه‌بدولپه‌حمان قاسملوو که له‌م پێوه‌ندییه‌دا نه‌ته‌نیا له حیزبی دیموکرات به‌لکوو له بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی خه‌لکی کوردستاندا له‌ روی فکری و سیاسییه‌وه‌ دا‌هێنان و پچه‌شکینی کردوه.

ئاوردانه‌وه که ئاستی ژیان و گوزه‌رانی نه‌ته‌وه‌یی خه‌لکی

كوردستان - دواى قوناغى رزگارى- كه زوربهى هه ره زورى ئەم كۆمه لگهيه له خهلكى «زهحمه تكيش» پيگ دى، به شيكه له «ئامانجى دواپوژ»ى حېزبى دېموكرات كه له بهرنامهى ئەم حېزبه دا بۆ ئەم مه بهسته، «سۆسياليزم» وهك «ئامانج» ههلبژيردراوه. ئەم رېبازه كه به دهيان لق و پوى جوراوجورى ئابوورى، سياسى، كۆمه لايهتى، كلتورى و تهناهت مهزهه بيشى لى دهكه ويته وه، «طتيق» و گونجاندى له گه ل كۆمه لى كورده واريدا هه روا ناتوانى ئاسان بيت. بۆيه له حېزبى دېموكرات دا شه هيد دوكتور قاسملوو له چوارچيوهى خويندنه وهيه كى ورد و زانستى له ژير ناوى «كورتبه باسيك له سۆسياليزم» دا ويراى به نمونه هيتانه وهى خاله به هيز و لاوازه كانى سۆسياليزم له ولاتانى جوراوجور و رهخه گرتن له كۆمه ليك مودىلى ناسهركه وتوى ئەم نيزامه سياسى و ئابووريه، له كوتاييدا به سه رنجدان به تاييه تمه ندييه ئابوورى، كۆمه لايهتى و كلتورىيه كانى كۆمه لى كورده وارى، «سۆسياليزمى دېموكراتيك» وهك گونجاوترين جورى ئەم نيزامه بۆ دواپوژى كۆمه لى كورده وارى تينئوريزه دهكات و په سهند دهكرى. له م ئامانجه دا كه شه هيد دوكتور قاسملوو زورى پيداگرى له سه ر دهكات و ته وارى رهخه كانيشى له «سۆسياليزمى مه وجود» هه ر تاييه ت به و دوو ته وهره ن؛ «دېموكراسى» و «عه داله تى كۆمه لايه تى» يه. له پيوهندى له گه ل يه كه مياندا دوكتور قاسملوو به ئاماره دان به سۆسياليزم له يه كيتى سؤقييه ت و كۆپى و لاساييكردنه وهى ئەم جوره له سۆسياليزم له ولاتانى ئوروپاي رۆژه لات، پيى وايه له ژيرپينانى دېموكراسى توانى گه وره ترين زه ربه له م رېبازه بدات. له پيوهندى له گه ل ماهيه ت و ئامانجى سۆسياليزميش دا پيى وايه، به بى پياده كردنى «عه داله تى كۆمه لايه تى»، سۆسياليزم ته نيا دروشميكى بى نيوه رۆكه. له ئاكامدا له و باوه ردايه كه دامالينى «دېموكراسى» و «عه داله تى كۆمه لايه تى» له سۆسياليزم ئاكامه كه ي ده بيه ت «ديكتاتورى پروليتاريا» كه به لاي حېزبى

دیموکراته وه ره تکراره یه.

لابردنی سته مه ی چینایه تی، به شیکه له خه باتی حیزبی دیموکراتی کوردستان. ئەم حیزبه پپی وایه به ختیاریی مروّف ته نیا به دابینوونی مافه نه ته وایه تییه کانی دهسته بهر نابیت. بۆیه له بهین بردنی سته می نه ته وایه تی (دابینکردنی مافی دیاریکردنی چاره نووس) و سته می چینایه تی (دابینکردنی عه داله تی کومه لایه تی) و دابینکردنی دیموکراسی و ئازادی، ئەو سی ئامانجه یه که حیزبی دیموکرات خه باتیان بۆ ده کات.

هه ولدان بۆ چه سپاندنی عه داله تی کومه لایه تی له کومه لی کورده واریدا پرۆسه یه کی دوور و دریزه و له وانیه ته مه نی چه ند نه سلکی بوی، به لام بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان که خوی به رانه ر به چاره نووسی گه لی کورد به به رپرسیار ده زانی، ئامانجیکی ته ته له کراوه که له باوه ریکی قوولی ئەم حیزبه به «به ختیاریی ئینسانی کورد» هوه سه رچاوه ده گری. بۆیه به پیچه وانیه ئه و تیروانینه به رته سه کی که پپی وایه گه لانی چه وساوه به گه یشتن به مافه نه ته وایه تییه کانیان، به به خته وه ری هه میشه یی ده گن، حیزبی دیموکرات له و باوه ره دایه که هه ولدان بۆ نه هیشتنی چه وسانه وه ی ئینسان به دهستی ئینسان، پرۆسه یه کی دوور و دریزه که گه یشتن به کومه لگه یه کی دادپه روه ر ده توانی ئینسان به لیواره کانی به خته وه ری بگه یه نی.

ریڙگرتن له بیر و باوهږه کانی کومه لی کورده واری

حيزبى دېموكرات وهك رهوتىكى نه ته وهىي كه هه موو چين و تويزه كانى كومه لى كورده وارى له خو ده گرى، به پيچه وانهى نه و حيزب و ريكرخاوانهى كه ئيدئولوگ و تاييه ت به چينيكي تاييه تى كومه لگن، پيوسته له رووى سياست و رهفتاره وه به پانتايي پيكهاته جوراوجوره كانى كوردستان سهرنجى تاييه تى بدرىتى. حيزبى دېموكرات به تهنيا هى چينيكي تاييه تى كومه لگه ي كوردستان نيه كه تيروانين و هه لويست و رهفتاره كانى تهنيا به قازانجى نه و چينه فورموله بكات. به لكوو نوينه رايه تى بزووتنه وهيه كى فره چه شن له نيو ميلله تيك به پيكهاته ي جوراوجوره وه دهكات. بويه پيوسته بو قاييمكردى پيگه ي جه ماوه رى خو، سهرنجى كومه لىكى به رفراوان له خه لكى كوردستان بو لاي خو رابكىشى، بو هم كاره تهنيا تيفكرين و هه لويسى درووستى سياسى به س نيه، به لكوو دىتنى كومه لگه يه كى فره چه شن، فره كلتور، فره ئاين، فره تيروانين و له هه موو گرینگتر، به ره سمى ناسينى هم جياوازيانه، زه روورى و پيوسته. كه ده ليين به ره سمى ناسينى هم جوراوجوريانه بو حيزبىكى وهك حيزبى دېموكراتى كوردستان زه رووريه، راست به و مبه سته يه كه ده بى هم حيزبه به چاوى ريزه وه له م جياوازيانه بروانى.

هم باسه بو حيزبى دېموكرات نه و كاته زياتر گرينگى پهيدا دهكات كه هم حيزبه خو پى ريكرخاوىكى پيشره وه و هه لگرى كومه لىك به ها و مه فهومى موديرنه كه بو پرنسپين و ناتوانى خويان لى لا بدات. قسه كردن له مه فهومى سيكولاريزم له كومه لىكى باوه رمه ند به بيروباوه رى مه زه به ي، باوه رمه نديبون به مافى به رانبه رى ژن و پياو له كومه لگه يه كدا كه تا هم چه ند سالانه ي دوايى ديارده كانى «ژن به ژنه»، «گه وره به چووكه»، «فره ژنى» و «به رخواين» تپيدا نورمىكى نه رزشى بوون، هه روا ئاسان نيه.

حيزبى دېموكرات كه له به رنامه و خويندنه وه دا تيروانينىكى پيشكه و تنخوازانهى هه يه و قسه له پياده كردنى عه داله تى كومه لايه تى

له دواڕۆژی خهبات و تیکۆشانی خۆیدا دهکات، هاوکات دهزانی که له ژینگهیه کدا دهبی کار بو ئه م ئاییدا و روانینه پیشکه و تنخوازانه یه بکات که، نه ته نیا له زۆر رووه وه یه ک دهست نیه، به لکوو پره له هه ساسییه تی جوړاو جوړی مه زه ه بی، عه شیرهی و کلتوری که نادیده گرتیان جیا له خو بی به ریکردن له پشتیوانیکردنی «خه لک»، ناتوانی ئاکامیکی دیکه ی هه بیته. گومانیشی تیدا نیه که خه لک له روانگه ی حیزبی دیموکرا ته وه سه رمایه یه کی گه وره ی زیندوو یه که پشتیکردنی، راست به مانای چوونه ژیر پرسیاری ماهیه تی وجوودی ئه م حیزبه یه.

بو یه حیزبی دیموکراتی کوردستان هاوکات له گه ل هه ولدان بو پاراستن و شانازیکردن به پیشره و بوونی خو ی و داهینان و باوه ره دیموکراتیکه کانی، هه موو هه ولکی ئه وه بووه که ریز له جوړی بیرکردنه وه و باوه ره کانی کومه لی کورده واری به هه موو پیکهاته جوړاو جوړیه کانی وه بگریته. یان لانیکه م مافی ئه وه به خو ی نه دات که دژایه تییان بکات. به لام ئه وه به و مانایه نیه که ته سلیمی هه موو داب و نه ریتیکی دواکه و توانه بیت و ئیزن بدات کومه لگه به ره و ئاراسته یه کی دیکه ی پر له ناهه نجاری بروات. جیاوازیدانان له نیوان «باوه ر» ده کانی خه لک و ئه و «دیارده» ناحه ز و دزیوانه ی ریشه یان له دواکه و تووی و جه هل و نه زانیدا هه یه، له تیفکرین و دژکرده وه ی حیزبی دیموکرا تدا، به ته واوه تی دوو شتی لیک جیاوازن. بو نمونه هاوکات له گه ل ئه وه ی حیزبی دیموکرات هه میسه ریزی له باوه ره ئایینه کانی کومه لانی خه لکی کوردستان به شیعه، سوننی، یارسان و... هه و گرتووه، زۆر سه رسه ختانه دژ به کومه لیک دیارده ی وه ک «ژن به ژنه»، «گه وره به چووکه» و «فره ژنی» به ده رکردنی بریار و به کردوه هه لویستی هه بووه و هه یه.

پیشره و بوونی حیزبی دیموکرات نه بوته هوی ئه وه یکه کومه لی کورده واری له خویندنه وه کانی ئه م حیزبه دا به هۆکاری بیروباوه ری

تایبه تی کومه لایه تی یان مه زهه بییان لومه بکرین. به لکوو راست به پیچه وانه وه هه ول دراوه به هه موو ئه و تایبه تمه ندییه کومه لایه تی و ئاینیانه به ره سمی بناسرین و ریزیان لی بگیردری.

ئه م تیفکرینه که به شیکه له ریبازی حیزبی دیموکرات راست له «خه لکیبون» ی ئه م حیزبه وه سه رچاوه ده گری و سه لمینه ری ئه و راستیه یه که حیزبی دیموکرات له قوولایی دلی کومه لانی خه لکی کوردستانه وه هاتووه، بویه به هیچ شیوه یه ک بیروباوه ره فره چه شنه کانی پیکه اته جوراوجوره کانی ئه م نیشتمانه به رانه ر به خوی به بیگانه نازانی.

فیداکاری، گیانڙی و بهردهوامبوون

حیزبی دیموکرات به رابردووترین و ته‌مه‌ندریژترین حیزبی کوردستانی و ئێرانییه. ئەم حیزبه له دانی هه‌زینه‌ی گیانی و به‌ختکردنی رۆله‌ به‌وه‌جه‌کانی و، به‌تایبه‌ت به‌ختکردنی رێبه‌رانی به‌ باره‌گای ئازادی نیشتمان، گیانبازترین ره‌وتی سیاسی کوردستان و ئێرانه. تا ئیستا که نزیک به ۷۵ سالی ته‌مه‌نه، زیاتر له پینچ هه‌زار شه‌هیدی هه‌یه؛ له نیو ریزی شه‌هیده‌کانی دا نزیک به ۴۰ ئەندامی رێبه‌ری ده‌بیندری که سی که‌سیان، سه‌رقافله‌ی شه‌هیدان؛ پیشه‌وا قازی محهمه‌د، ده‌به‌دولرهمان قاسملوو و ده‌سادی شه‌ره‌فکه‌ندی به‌دوای یه‌کدا له که‌سانی یه‌که‌می حیزب بوون. که‌وابوو به‌رده‌وامبوونی حیزبی دیموکراتی کوردستان تیکه‌له به‌ گیانبازی و دانی تیچووی قورس و گران.

گیانبازی و فیداکاری له حیزبی دیموکراتدا ئەو کاته ده‌توانری وه‌ک پێویست ده‌رک به‌ قورس و گرانبوونی بکری که؛ له له‌سیداره‌دانی سه‌رکۆمار و رپووخانی کۆماری میله‌تیکه‌ی ده‌ره‌تانی به‌ درێژایی میژوو چه‌وساوه و ماف لێ‌زه‌وتکراو بگه‌ین. ئەو کاته ده‌توانین له مه‌فه‌وومی «تیچوو» بگه‌ین که بزانی تیرۆری رێبه‌ریکی وه‌ک شه‌هید دوکتور قاسملوو چ زیانیکی گه‌وره و گران بوو بۆ بزووتنه‌وه‌ی کورد به‌ گشتی و حیزبی دیموکرات به‌ تایبه‌تی. ئەو کاته ده‌توانین له خه‌ساری تیرۆری دوکتور شه‌ره‌فکه‌ندی بگه‌یین که چۆن حیزبیک توانی له ماوه‌ی که‌متر له پینچ سالدا دوو سکرتیر و که‌سی یه‌که‌می له هه‌سته‌یارترین قۆناغه‌کانی خه‌باتی خۆیدا له ده‌ست بدات. ئەو کاته ده‌توانین که مانای تیچووی له ده‌ستدانی که‌سی یه‌که‌می حیزب تیبگه‌ین که بزانی، ئەم سی که‌سه هه‌ر به‌ته‌نیا که‌سی یه‌که‌م و سکرتیری گشتی (جیه‌جیکاری بریار و هه‌لوێسته‌کانی حیزب) نه‌بوون، به‌لکوو پیشه‌وا، رێبه‌ر، بیرمه‌ند، داهینه‌ر و خاوه‌نی که‌سایه‌تی به‌رزی نه‌ته‌وه‌یی بوون.

مانای فیداکاری له حیزبی دیموکراتدا ته‌نیا له له‌گه‌ل‌دابوونی تاکه‌کاندا کورت نا‌کرێته‌وه، به‌لکوو پێوه‌ندی راسته‌وخوی به

پشتیوانی کومه لانی خه لکی کوردستانه وه هه یه که له پیناو پشتیوانی له م حیزبه دا، سه رکوتکاری سیستماتیکی دهوله تییان له هه موو شکل و شیوازیکی خویدا له سه ر تاقی کرایه وه؛ به دهیان هه زار کهس له پیناو ئەم حیزبه دا گیانیان لی ئەستیندرا، به دهیان گوند قه لاجو کران، به هه زاران بنه ماله باشترین روله کانیان له م حیزبه دا گیانیان پیشکشی نیشتمان کرد، به هه زاران کهس ئاواره و دهر به دهر بوون و به هه زاران کهس ژیانیان له سووچی چاله ره شه کاندایه تیپر کرد که به سه دان کهسیان له سیداره دران و تیرباران کران و، به دهیان و سه دان و هه زاران کهسی دیکهش به شیوازی جوراوجور و ته نیا به تاوانی کوردبوون و «حیزبی» بوون، هه زینه ی قورس و گرانیان دا. که وابوو فیداکاری له حیزبی دیموکرات و بو حیزبی دیموکرات، یانی «ئازاری نه ته وه یه که».

کاتیکی که شه هید دوکتور قاسملو ده لی؛ «باشترین پاداش بو شه هیدان، دریژه دانی ریگا که یانه»، بومان دهر ده که وی که «دریژه دان» (به رده وامبوون) له حیزبی دیموکرات دا چ جیگه و پیگه یه کی به رزی هه یه که ده کری وه ک «پاداش به شه هید» ناوی لی بنری. «به رده وامبوون» له حیزبی دیموکرات دا له تیفکرینیکی قولی «به رهنگاری» یه وه دیت که ده یه وی در به دوشدامان، ته سلیمبوون و خو به ده سه وه دان بدات. به رده وامبوون له به رهنگاری و به ره و پیشچوون، به هه موو که ندوکوسپ و هه زینه کانیه وه، به شیکه له ریڙازی حیزبی دیموکرات.

ئەم ریڙازه به پینچه وانهی وینا رواله تیه که ی، نه ته نیا به مانای «شه هید په روه ری» و نادیده گرتنی «تیچوو» نیه، به لکوو له سه ر به زرراگرتنی که سایه تی ئینسان و به ختیاریی کومه ل راوه ستاوه. ئەم تیفکرینه به هیچ شیوه یه کیش نایه وی خو ی له و واقعیه ته سیاسی و کومه لایه تییه بدزیته وه که؛ گه یشتن به م که سایه تی و به ختیاریه، به خوړایی و به بی هه زینه ده ست ناکه وی. هه ر بو یه شه هید قاسملو هاوکات له گه ل ئەوه ی دانی به وه دا دنا که

«یه کیّک لهو شتانهی که زووری نارّه حهت دهکات، شه هیدبوونی هاوسه نکه رانیه تی» و «ئاره زووی ده کرد که نه سلی [ئیمه] شه هیدی نه با»، به لام خوئی لهو راستییی نادزیتته وه که، «گه لیک ئازادی بوئی، ده بیی نرخئی ئه و ئازادییه ش بدات».

ته نیا بیانوو و پالپشتی به رده و امبوون و قبوولکردنی گیانبازی و فیداکاری، «ره و ابوون» ی ئه و ریگیایه. بویه شه هید دوکتور قاسملوو ده لی: «خه باتی ئیمه خه باتیکی ره وایه. خه بات بو ئازادیی میلله تیکه، خه بات بو دوارپوژی منداله کان و نه سهله کانی دیکه یه. بویه ده بیی به بیروباوه ریکی چه سپاو و به دلئیکی پر له شوورش و به هیوایه کی زوره وه خه باتی خوومان دریزه پی بدهین. هیچ میلله تیک به بی زه حمهت و تیکوشان و بی فیداکاری و به ختکردنی پوله به نرخه کانی خوئی به ئازادی نه گه یشتوو. بویه ئیمه باش ده زانین که گه یشتن به ئازادی، دریزه دان به خه بات و فیداکاریی دهوئی».

به خودا چوونه وه و رېفۆرم

درووستبوونی حیزبی دیموکرات وهک رېکخراوئیکی مودیرن و خاوهن پلان و بهرنامه، بهرهمی قهله مبارزیکي مهعریفی و نوی بووه له خهسلهت و تاییهتمه ندیبه کانی بزووتنه وه کانی پیش خوی. که وابوو دهکری بلین حیزبی دیموکرات له ئەساسدا زادهی به خوداچوونه وهیه کی ئاگاهانهی بزووتنه وهی نه ته وایه تیی خه لکی کوردستانه که به دهرس وهرگرتن له شکست و کهوتنه کانی رابردوو، ویستویه تی به که لک وهرگرتن له که ره سه یه کی دیکه و جیاوازتر له ئەوانی پیش خوی ئەم رېگایه بچیه پیش.

هه موو ئەو مه فهووم و پرنسیپ و تیروانینانهی که له چوارچیوهی «رېبازی قاسملوو، رېبازی حیزبی دیموکرات» دا وهک کومه لیک به ها بۆ بزووتنه وهی مافخوازانهی گه لی کورد له پوژه لاتی کوردستان باس کران، ئەگه ر له پرۆسه یه کی به رده وامی «به خوداچوونه وه» و له چوارچیوهی زه روورته یک دا به ناوی «رېفورم» تازه نه کرینه وه و که راژ نه خهن، ناتوان ولامدهری ئەم بزووتنه وهیه بن. بویه له حیزبی دیموکراتدا به خوداچوونه وه و خونویکردنه وه نه ته نیا وهک زه روورته یکی میژوویی، سیاسی و کومه لایه تی به ره سمی ناسراوه، به لکوو له ئاستی قهواره ی سازمانیدا بۆ جیبه جیکردنی ئەم تیفکرینه مکانیزم دیاری کراوه.

تیفکرینی حیزبی دیموکرات بۆ به خوداچوونه وه و رېفورم له سه ره ئەساسی «سانترالیزمی دیموکراتیک» و به شدارییه کی گشتی و دیموکراتیک راوه ستاوه و له بهر زترین ئورگانی سازمانیدا که «کونگره» ی حیزبه به کرده وه قه راری له سه ره ددری. شه رتی هه ر به خوداچوونه وه و رېفورمی، ره خساندنی دهر فته و هه لومه رچی گونجاو و فهزایه کی دیموکراتیکه که له حیزبی دیموکراتدا جیا له وه یکه ئورگانیزمیکی زیندووی پوژانه ی کاری هه یه، بۆ داهینان و ته ته له کردنی بۆچوونه جیاوازه کانیش، ده فه تیکی گه وره تر به ناوی کونگره هه یه که سه کویه کی خاوهن سه لاحتیه ت و بریارده ر بۆ هه ر جوړه به خوداچوونه وه، ده سکاری، رېفورم و گورانکاریه که.

له حیزبی دیموکراتدا ئاوردانه وه له رابردووی حیزب و دستنیشانکردنی هه له کان و رهخنه گرتن له هه لویست و سیاسه ته کانی ریڙبه پیدراوه. یه که م که س که له نووسینه وهی میژووی حیزبی دیموکرات و نووسینی راپورتی سیاسی بۆ کونگره کانی حیزبدا راشکاوانه و بویرانه رابردووی حیزب ده داته بهر نه شته ری رهخنه، شه هید دوکتور قاسملو وه. که باس له سه رده می کوماری کوردستان و قوناهه کانی دواتر و ته نانه ت سه رده می ده سه لاتداریی خویشی ده کات، بویرانه و له هه مانکاتدا زانستیانه، ویرای شانازیکردن به سیاسه ته دروسته کانی حیزب و فیداکارییه کان و ده سه که وته کانه وه، راشکاوانه و زور بی په رده خاله لاوازه کان ده ستنیشان ده کات و رهخنه له که موکوپیه کان ده گری. له م باره وه دوکتور قاسملو ده لی:

« راده ی شوړشگیربوونی هه موو حیزبیکی سیاسی له وه را ده رده که وی که چون سهیری رابردووی خوئی و به تاییه ت هه له کانی خوئی ده کات. حیزبی شوړشگیر نابی له وه بترسی که گویا به باسی هه له ی رابردوو دوژمنی شاد ده بی، یان له ئیعتباری حیزبه که که م ده بیته وه. به پیچه وانه، پی لینان و راستکردنه وهی هه له و چه وتی یه کانی رابردوو، ناوبانگی حیزب له نیو کومه لانی خه لکدا ده باته سه ری و جیددیوون و به رپرسبوونی حیزبه که نیشان ده دات.»

به خۆداچوونه وه له حیزبی دیموکراتدا به هیچ شیوه یه که به مانای ره تکردنه وه و سرپینه وهی رابردوو و نادیده گرتنی رۆل و زه حمه تی که س یان نه سلیک نیه، به لکوو هه سترکردن به زه رووره تیکی ری کخراوه یی، سیاسی و کومه لایه تییه که بی ئه وهی له روانگی ئه رزشییه وه سهیری رابردوو بکری، خوئی به رانه ر داها تووی میله تی که به ولامدر و به رپرسیار ده زانی.

ئه گه ر سهیریکی قوناهه جوړاوجوره کانی ژیانی سیاسی حیزبی دیموکرات بکه ین و له په سه ندرکراوه ره سمیه کانی ورد

بینه‌وه، بچ ئه‌وه‌ی هه‌ولێ دابێ له رابردوودا بچه‌قی، له گوتار، روانین، خویندنه‌وه، درووشم و ته‌نانه‌ت له روه‌ی ته‌شکیلاتی و ریکخراوه‌یه‌شه‌وه، به‌خۆداچوونه‌وه‌ی جیدی ده‌بیندری. گرینگی تیفکرینی حیزبی دیموکرات بۆ ریفۆرم و نوێگه‌رای و به‌کرده‌ییکردنی ئه‌م زه‌رووره‌ته، ئه‌و کاته زیاتر هه‌ستی پێ ده‌کریت که ده‌بینین ئه‌م حیزبه له ۷۴ ساڵی ته‌مه‌نی خۆی، زیاتر له حه‌فتا ساڵی دوور له ژینگه‌ی واقعی خۆی که رۆژه‌لاتی کوردستانه ژیاوه و به‌داخه‌وه وهک پێویست نه‌یتوانیوه له پتانسیله فکریه‌کانی نیو کۆمه‌لگه‌ی کوردستان به‌هره وه‌رگریت. ئه‌و کاته ده‌توانین ده‌رک به‌ خۆئابده‌یتکردنه‌وه‌ی ئه‌م حیزبه بکه‌ین که ئیستا - دوا‌ی ئه‌و هه‌مووه دووریه و دوا‌ی ئه‌و هه‌مووه پیلانگێریه‌ی به‌رانبه‌ری کراوه - نه‌ته‌نیا پینگه‌ی جه‌ماوه‌ریی دانه‌به‌زیوه، به‌لکوو پانتایی پینگه‌ جه‌ماوه‌رییه‌که‌ی هه‌ر له فراوانبوونه‌وه و په‌رسه‌ندن دایه. ئه‌وه به‌و مانایه نیه که پیمان وابێ ئه‌م حیزبه هیچ که‌موکورییه‌کی نیه و پێویست به‌ به‌خۆداچوونه‌وه و ریفۆرم له‌خۆدا پیکه‌یتان ناکات، به‌لکوو راست به‌ومانایه که ده‌بێ رۆژانه بیر له به‌خۆداچوونه‌وه و خۆنوێکردنه‌وه به‌ پێی زه‌رووره‌ته سیاسی، ریکخراوی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان بکاته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی وهک تا ئیستا خۆشه‌ویستی زۆربه‌ی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان بووه، له‌مه‌وبه‌ولاش هه‌ر وا بێت.

دوایین وته و کۆتایی

«رێبازی قاسملوو، رێبازی حیزبی دیموکرات» له کۆمهڵێک ڕوانگه و تیفکرین، سیاسهت، هه‌لۆیست و ڕه‌فتاری سیاسیی پیک هاتوون که بۆ بزووتنه‌وه‌ی گه‌لی کورد له ڕۆژه‌لاتی کوردستان بوونه‌ته پیناسه. بوونه‌ته نۆرم و باهای خه‌باتیکی نه‌ته‌وه‌یی و شوناسخوازانه که خه‌لکی کوردستان به ده‌یان ساڵه وهک به‌شینی هه‌ره ئه‌ساسی له کلتووری سیاسیی بزووتنه‌وه گه‌شتیه‌که به متمانه‌وه وه‌ریگرتووه که ئه‌مه بۆ حیزبی دیموکرات سه‌رمایه‌یه‌کی به‌نرخه.

له پاراستن و درێژه‌پیدانی ئه‌م رێبازه‌دا به ده‌یان هه‌زاران کهس گیانیان به‌خت کردوه و به هه‌زارانی که‌سیش ته‌مه‌نیان لێ پیناودا داناو و هه‌زاران که‌سی دیکه‌ش راسته‌وخۆ و ناراسته‌وخۆ له‌م پیناوه‌دا کوێره‌وه‌ریان کیشاوه و هه‌زینه‌یان داوه. به‌لام ئه‌وه‌ی له هه‌مووی گرینگتره، ڕۆلی سه‌ره‌کی که‌سانیکه که دوا‌ی شه‌هیدان دوکتور قاسملوو و دوکتور شه‌ره‌فکه‌ندی وهک که‌سانی یه‌که‌می ئه‌م حیزبه، له دژوارترین قۆناغه‌کانی خه‌بات دا نه‌ته‌نیا به‌م رێچکه‌یه‌دا ڕۆیشتوون، به‌لکوو له زیندوو‌راگرتنی ئه‌م رێبازه و ده‌وله‌م‌ندکردنیدا ڕۆلی ئه‌ساسیان گێراوه، که جیی خۆیه‌تی به پێزانینه‌وه، رێزیان لێ بگیردری.

ئێستا که ۳۰ ساڵ به‌ سه‌ر تیرووری شه‌هید دوکتور قاسملوو و ۷۴ ساڵ به‌ سه‌ر ته‌مه‌نی حیزبی دیموکراتدا تێده‌په‌ری، ئه‌م حیزبه هه‌ر جیی هیوا و هومیدی کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان و سه‌رمایه‌یه‌کی پر له ئه‌زموون و خاوه‌نی پاشخانیکه ده‌وله‌مه‌ند له تیکۆشانی نه‌ته‌وه‌یی به هه‌موو شیوازه‌کانی خه‌باته. ئێستاش گه‌وره‌ترین پشتیوانی ئه‌م حیزبه خه‌لکی کوردستانه و سه‌ربه‌خۆیی سیاسی له‌م حیزبه‌دا یه‌کیک له گه‌وره‌ترین شانازییه‌کانیه‌تی. هیزی پێشمه‌رگه وهک چۆن له هه‌ناوی ئه‌م حیزبه‌وه له‌دایکبووه، ئێستاش له تیفکرینی حیزبدا «باسکی به‌هیزی گه‌له». له سه‌ر بنه‌مای واقعبینی سیاسی و باوه‌رمه‌ندبوون به چاره‌سه‌ری ئاشتیخوازانه‌ی

پرسی کورد، مافی دیاریکردنی چاره‌نووسی ئەم نه‌ته‌وه‌یه ئیستاش به‌هیزتر له رابردوو باوه‌ری حیزبی دیموکراته و، حیزبی دیموکراتی کوردستان پینداگرانه‌تر له هه‌میشه ئەم رییازه دریزه پی دەدات. ئەوهی ماوه‌ته‌وه بیلین ئەوه‌یه که؛ رییازی حیزبی دیموکرات یان رییازی دوکتور قاسملوو، به پیچه‌وانه‌ی ئەوه‌یکه هیندیک کهس لئی حالین، تیفکرینیکی دیموکراتیکی نه‌ته‌وه‌یه که هه‌موو کهس ده‌توانی له قازانجی پرسه‌گه‌وره نه‌ته‌وایه‌تییه‌که‌دا راقه و خویندنه‌وهی بۆ شیکاری بکات. به واتایه‌کی دیکه؛ ئەم رییازه نه‌مه‌کته‌بیکێ داخراوی خاوه‌ن چوارچیوه‌ی ئیدیولۆژیکه و، نه‌مه‌زه‌به‌که بکری به‌تاک ره‌هه‌ندی و پیروزی سه‌یری بکری. که‌وابوو ره‌خنه‌کردن و قسه‌له‌سه‌رکردنی جیاواز و لیکدانه‌وه‌ی به‌مه‌به‌ستی ده‌سنیشانکردنی خاله‌لاوازه‌کانی نه‌ته‌نیا بقیه‌نیه، به‌لکوو راست پیویست و زه‌روورییه. که‌س بۆی نیه ئەم رییازه بکاته سه‌نگه‌ریک بۆ ئەوه‌ی ته‌قه‌له‌بیروبوچوونی جیاوازی دیکه بکات. هه‌ر وه‌ک چۆن شه‌هید دوکتور قاسملوو ده‌لی؛ «تا ئەو کاته‌ی مخالفانمان، بۆ سه‌پاندنی بۆچوونه‌کانی خۆیان دژ به‌ئیمه‌ده‌ستیان بۆ چه‌ک نه‌بردوو، ئیمه‌وه‌ک دیموکرات، ریز له‌بیروبوچوونه‌کانیان ده‌گرین».

ئەوانه‌ی به‌ناوی دیفاع له‌حیزبی دیموکرات، داخراو و مه‌زه‌بیانه‌له‌م رییازه‌ده‌پوانن و هیرش ده‌که‌نه‌سه‌ر ئەو که‌سانه‌ی که‌به‌جۆریک ره‌خنه‌له‌م رییازه‌ده‌گرن، نه‌ته‌نیا دیموکرات نین، به‌لکوو زۆر خراپ له‌م رییازه‌تیگه‌یشتوون و بی ئەوه‌ی پی بزائن به‌مه‌ره‌فتاره‌یان زه‌ربه‌له‌رییازه‌که‌ده‌دن.

حیزبی دیموکرات زۆر له‌وه‌گه‌وره‌تره‌هیندیک که‌س بیانیه‌وه‌ی به‌ناوی دیفاع له‌م حیزبه‌هیرش بکه‌نه‌سه‌ر ره‌خنه‌گرانی و به‌ناوی به‌رگری له‌م رییازه، بی‌ریزی به‌خه‌لکی دیکه بکه‌ن. ئەم حیزبه‌که‌بۆته‌به‌شیکی دانه‌براو له‌میژوو، کلتوور و ره‌فتاری سیاسی خه‌لکی کوردستان، به‌رانبه‌ر به‌پاراستنی که‌رامه‌ت و شه‌خسیه‌تی

هه‌موو تاکیکی ئەم میلله‌ته‌ خۆی به‌ به‌رپرسیار و‌ خاوه‌ندار ده‌زانێ. بۆیه‌ هه‌موو ئەوانه‌ی ره‌خنه‌ له‌ رێبازی حیزبی دیموکرات ده‌گرن و‌ سیاسه‌ت و‌ هه‌لۆیسته‌کانی ره‌خنه‌ ده‌که‌ن، مادام باوه‌ریان به‌ ئالای کوردستان، هیزی پێشمه‌رگه‌ی کوردستان، خه‌باتی شوناسخوازانه‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد و‌ کۆماری کوردستان هه‌یه‌ و‌ مافی دیاریکردنی چاره‌نووس و‌ له‌م چوارچۆیه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌دا بیر ده‌که‌نه‌وه‌، به‌شیا‌ن به‌ سه‌ر حیزبی دیموکراته‌وه‌ هه‌یه‌.

حیزبی دیموکرات به‌ هه‌موو ئەم ده‌سکه‌وت و‌ داهێنا‌نه‌ نه‌ته‌وه‌ییانه‌وه‌ که‌ بۆ میلله‌تی کورد بوونه‌ته‌ هێما و‌ سه‌مبوولی نه‌ته‌وه‌یی، پێویسته‌ گه‌وره‌تر له‌ حیزبیک ببیندری و‌ وه‌ک کلتووری سیاسی میلله‌تیک سه‌یری رێبازه‌که‌ی بکردری.

مشی قاسملو، مشی حزب دمکرات

مشی قاسملو، مشی حزب دمکرات

مشی قاسملو، مشی دمکرات، اصطلاحی است که به فاصله‌ی یک سال پس از شهید شدن دکتر عبدالرحمان قاسملو، دبیر کل حزب دمکرات کردستان در ۲۲ تیر ۱۳۶۸، وارد ادبیات سیاسی حزب دمکرات کردستان شد، و پس از مدت زمان کوتاهی به‌مثابه‌ی یک تعبیر عمومی نزد مردم کردستان ایران و به‌ویژه اعضاء و هواداران این حزب ارزش و اعتبار خاصی به خود گرفت.

از آن زمان تاکنون این اصطلاح در مراسمات ویژه‌ای همچون «۲۲م تیرماه» به شعار اصلی حزب دمکرات و اعضاء و هواداران این حزب تبدیل گشته است.

قبل از آنکه به این بحث بپردازیم که این اصطلاح برای اولین بار از سوی چه‌کسی و در چه زمانی به‌کار رفته است، بجاست اشاره‌ای به چند مورد دیگر داشته باشیم که در نوع خود درخور توجه می‌باشد. بر اساس شناختی که از اندیشه و باورهای شهید دکتر قاسملو داریم، اطمینان کامل دارم استفاده از این شعار به هنگامی که خود در قید حیات بود، تحت هرگونه شرایطی اولاً مورد قبول شخص ایشان قرار نمی‌گرفت و درثانی هیچگاه اجازه‌ی عنوان کردن آن را حتی برای یک بار نمی‌داد، زیرا که شهید قاسملو در عمل مخالفت خود را با پدیده‌ی «فردپرستی» به اثبات رسانده بود و مرتباً تاکید می‌کرد: «فردپرستی در هر شکل و سیاق آن، کاملاً محکوم است.» پس این ادعا درست است که منشأ این شعار به بعد از شهید شدن دکتر قاسملو بر می‌گردد.

لازم است در اینجا اشاره شود که «مشی قاسملو»، به‌هیچ وجه به معنای یک «مکتب» بخصوص فکری و سیاسی نیست؛ زیرا اساساً

حزب دمکرات کردستان بعنوان حزبی ملی و دمکراتیک که دربرگیرنده‌ی تمامی طبقات و اقشار جامعه‌ی کردستان است و در عمل نمی‌تواند یک حزب ایدئولوژیک باشد و شهید دکتر قاسملو هم به عنوان دبیرکل این حزب یک فرد ایدئولوگ نبوده است.

به همین سبب در این شعار، «مشی» به آن معنی که مکاتب ایدئولوژیک با آن تعریف می‌شوند، مانند مکاتب دینی، سیاسی و فکری و ... نیست، بلکه در این رابطه «مشی»، دقیقاً به معنی «اندیشه و باور» و همچنین «هدف» است.

در اینجا یک سؤال پیش می‌آید، اینکه ما به عنوان اعضاء و هوادار حزب دمکرات که خود را ادامه دهنده‌ی راه شهید قاسملو و دیگر شهدا می‌دانیم، چرا به جای استفاده از اصطلاح «خط مشی حزب دمکرات»، از «مشی قاسملو» استفاده می‌کنیم؟!

در جواب می‌توان گفت؛ درست است، «مشی قاسملو» چیزی سوای «مشی حزب دمکرات» نیست. حزب دمکرات کردستان که توسط پیشوای معظم قاضی محمد بنیاد گذاشته شده و به دنبال آن جمهوری کردستان را اعلام کرده است، ارکان آن بر پایه‌ی افکار و اندیشه‌های پیشوا قاضی محمد استوار است، شهید دکتر قاسملو این خط مشی را مجدداً بازخوانی کرده است و بزرگان بعد از وی در واقع همان همان شالوده‌ی فکری را ادامه داده؛ بر همین اساس مشی قاسملو همان مشی حزب دمکرات است.

به زبان ساده دکتر قاسملو در احیا، تجدید و غنی‌کردن مشی حزب دمکرات، بیشترین نقش و تأثیر را داشته است؛ به همین دلیل می‌توان گفت این اصطلاح از آن روی آمده است و تاکنون نیز ارزش و اعتبار خود را حفظ کرده است.

همچنان که در کتاب «قاسملو و اندیشه‌ی پویای وی» -نوشته‌ی قادر وریا- آمده است؛ «مبدع این شعار، هم‌قطار و هم‌سنگر دیرین و دوستدار دکتر قاسملو، استاد عبدالله حسن‌زاده می‌باشد که در اولین سالگرد به‌شهادت رسیدن دکتر قاسملو در تیرماه ۱۳۶۹ به‌همراه چندین شعار دیگر در تراکت‌های ویژه‌ی این یادمان آماده کرده بود.»

در ادامه‌ی این مجموعه مقاله می‌کوشیم در چندین بخش مختلف به آن دسته از دیدگاه، شعار، خوانش، سیاست و مواضعی بپردازیم که تشکیل‌دهنده‌ی «مشی قاسملو (خط مشی حزب دمکرات)» می‌باشد.

هویت طلبی ملی

تأسیس حزب دمکرات کردستان در ۲۵ مرداد ۱۳۲۴ در تاریخ معاصر جنبش ملی‌گرایی ملت کورد، نقطه‌ی عطفی محسوب می‌شود؛ جهت بازشناسی دو چهره‌ی «سنتی» و «مدرن» این جنبش.

در این زمان دیگر رسومات «ایل» و «طایفه» و «تبار» نیست که هژمونی حاکم بر جنبش است، بلکه از این تاریخ به بعد «اندیشه» و «تفکر» ملی‌گرایی یک ملت خواهان حقوق هویتی خود است که نقش رهبری جنبش را برعهده می‌گیرد. همین درک ذهنیت عصر از سوی شخصیت والایی همچون قاضی محمد به عنوان پیشوایی که به‌دور بود از اندیشه‌های فرقه‌گرایانه، رهبری این حرکت نوین از مبارزات سیاسی-ملی را عهده‌دار می‌شود.

جستجوی هویت ملی و درک کمبودهای جوهری مبارزه‌ی ملت کرد در گذشته، حزب دمکرات را وادار به کشف شخصیت انسان کرد می‌کند و در اولین فرصت تاریخی «جمهوری کردستان» اعلام می‌شود.

تأسیس جمهوری کردستان به عنوان نخستین حکومت خودمختار سیاسی کردی، جدا از اینکه منحصراً توانست یک شخصیت حقوقی-ملی به انسان کرد در حساسترین دوره‌ی تاریخی ببخشد، با تشکیل نیروی پیشمرگ کردستان، برافراشتن پرچم کردستان و به‌رسمیت شناختن زبان کردی، حس خودباوری و تحصیل هویت را در میان ملت کرد بنیاد نهاد.

هرچند با سقوط جمهوری کردستان تا اندازه‌ی قابل توجهی از دستاوردهای هویت‌طلبانه‌ی جامعه‌ی کردستان کاسته شد و جامعه‌ی کردستان ناچار گردید از سمبل‌های تأسیس‌شده توسط جمهوری کردستان فاصله بگیرد، اما با ظهور «قاسملو» گرد نشسته بر این راه زوده می‌شود و امید به جستجوی هویت ملی به جنبش باز می‌گردد

و دوباره احیا می‌شود.

احیای حزب دمکرات در اوایل دهه‌ی پنجاه شمسی با طرح‌ریزی یک برنامه‌ی نوین توسط دکتر عبدالرحمان قاسملو آغاز می‌شود و بر سه اساس؛ اعتقاد به حق تعیین سرنوشت، حفظ استقلال سیاسی در تصمیم‌گیری و اتکا به اراده‌ی مردم کردستان، استوار است؛ و بر این اساس مبارزه‌ی هویت‌خواهانه‌ی خود را از نو شروع می‌کند.

در برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان، که در کنگره‌ی سوم به تصویب رسیده و توسط دکتر قاسملو نگاشته شده است؛ ضمن افتخار به تأسیس جمهوری کردستان، بر «تداوم مبارزه تا رسیدن به اهداف جمهوری کردستان» تأکید شده است.

همچنین در این برنامه آمده است که حزب دمکرات «با اتکا به اراده‌ی توده‌های کردستان، در راستای دستیابی به اهداف ملی خود مبارزه خواهد کرد»، و نیز علیرغم اشاره به «محرومیت ملت کرد از حق تعیین سرنوشت» خود، این حق انسانی را همچون حقی مسلم تلقی می‌کند.

دکتر قاسملو با نوشتن کتاب «کردستان و کرد» و تأکید بر «تاریخ» و «جغرافیا» و زیربنای زیست‌محیطی و اقتصادی کردستان، قبل از هر چیزی حس اعتماد به نفس را به انسان کرد باز می‌گرداند، و همانند پیام‌های جمهوری کردستان با ماهیتی هویت‌طلبانه «کرد» و «کردستان» را تعریف می‌کند؛ اهمیت این مسأله هنگامی درک می‌شود که سرکوب‌های دولت مرکزی بر اساس به‌چالش کشیدن هویت و اعتماد به نفس انسان کرد طراحی شده‌اند.

دکتر قاسملو که به مدت تقریباً ۱۸ سال دبیر کل حزب دمکرات بود، در تمامی نوشته‌ها، سخنرانی و مصاحبه‌های خود سعی کرده است، با تقویت جنبه‌ی علمی مطالبات ملی و حقوقی مردم کردستان که همانا فلسفه‌ی وجودی حزب دمکرات است، در قالبی امروزی و به‌دور از مفهوم «ناسیونالیسم دوگماتیک» و بر اساس «واقع‌بینی سیاسی»؛ اصل هویت‌طلبی جنبش ملی کردستان را تعریف کند و نیز جان خود را در این راه با اعتقاد به حل مسالمت‌آمیز مسأله‌ی ملت خود فدا کرد.

اتکا به اراده‌ی مردم کردستان

در تمامی نوشته‌ها و مصاحبه‌های دکتر قاسملو، الفاظ «مردم کردستان»، «طبقات مختلف کردستان»، «ملت کرد» حضوری برجسته دارد.

مردم کردستان نزد دکتر قاسملو به عنوان رهبر یک حزب ملی، اساسی‌ترین محور تمامی بحث و تحلیل‌های وی بوده است. در هیچ کدام از مقالات و مصاحبه‌های ایشان به‌مثابه‌ی رهبر یک حزب ملی-دموکراتیک، غیاب «مردم» احساس نمی‌شود.

در نگاه دکتر قاسملو، ملت کرد به عنوان یک مجموعه‌ای انسانی مهم‌تر از هر چیز دیگری بوده است. علیرغم اینکه از نیروی پیشمرگ کردستان با عنوان «بازوی توانمند ملت» یاد می‌کند، و با صراحت اعلام می‌کند که «تنها چیزی که او را بسیار می‌رنجاند، شهید شدن پیشمرگان است»، اما باز بر این باور است که این مردم هستند که در اولویت قرار دارند؛ به همین دلیل است که با صراحت و با صدایی رسا خطاب به پیشمرگان اعلام می‌دارد که «دلیل تشکیل شما ارائه‌ی خدمت به مردم است.»

هنگامی که دکتر قاسملو خطاب به مبارزان و پیشمرگان حزب دمکرات می‌گوید: «یک ملت چشم انتظار ماست»، خود و تمامی هم‌سنگران‌ش بر این اصل معتقدند که، خواست و نیاز «ملت» نزد حزب دمکرات در اولویت قرار دارد. شهید قاسملو بر این باور است؛ آنچه برای یک حزب

سیاسی بیش از هر چیز دارای اهمیت است، همانا «نیروی مردمی» آن است. به همین دلیل است که می‌گوید: «پیش از هر چیز بایستی برای نیروی پایان ناپذیر مردم ارزش قائل شویم. اگر مورد حمایت مردم خود قرار بگیریم، آنگاه حمایت‌های بیشتر دیگری نیز جلب خواهیم کرد و شرایط موفقیت بیش از پیش مهیا خواهد شد.»

دکتر قاسملو هنگامی که به «حمایت عمومی مردم کردستان» به عنوان اصلی‌ترین عامل موفقیت‌های حزب دمکرات اشاره می‌کند، در این رابطه می‌گوید: «غالب اوقات در مورد دلایل موفقیت حزب دمکرات بحث کرده‌ایم، گفته شده که سیاست اصولی و رئالیستی حزب و همچنین وجود نیروی پیشمرگ و جانفشانی این نیرو از نقاط قوت این حزب به‌شمار می‌آیند؛ اما باید گفت از همه مهم‌تر حمایت توده‌های مردم کردستان است که باعث موفقیت ما شده است.»

دکتر قاسملو از «حمایت مردم کردستان»، به عنوان بزرگترین سرمایه‌ی حزب دمکرات یاد می‌کند و بر این باور است که آنچه حزب دمکرات و نیروی پیشمرگ انجام می‌دهد، باید در راستای تعالی و حفظ این «سرمایه» گرانقدر باشد.

تمامی این شواهد نشان می‌دهد که حزب دمکرات کردستان که در دل مردم کردستان ایجاد شده است، همچنان با حمایت این مردم و در راستای حقوق و آزادی‌های این مردم ماندگار بوده است و در مبارزه‌ی خود تداوم داشته و دارد.

از دیدگاه حزب دمکرات «مردم» صرفاً طبقه‌ی خاصی را در بر نمی‌گیرد. بلکه مجموعه‌ی ساکنین کردستان را شامل می‌شود که تحت نام و شیوه‌های گوناگون مورد ظلم واقع می‌شوند؛ به همین سبب شهید دکتر قاسملو می‌گوید: «حزب دمکرات جهت به‌دست آوردن سه هدف اساسی تشکیل شده است و در این راه مبارزه می‌کند؛ نخست از بین بردن ستم ملی، دوم ستم طبقاتی منظور استثمار انسان و سوم ستم سیاسی است.»

این درک از مبارزه برای «مردم» کردستان است که لقب «رهبر جنبش ملی-دمکراتیک مردم کردستان» را به حزب دمکرات می‌بخشد و تاکنون نیز والاترین جایگاه را در میان عموم مردم کردستان از آن خود کرده است.

چگونگی رفتار و روبه‌رو شدن مبارزان حزب دمکرات با مردم

و اعتقادات آنان، از سوی دکتر قاسملو به عنوان فرد نخست حزب، همواره از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است. به‌همین دلیل همواره یادآوری می‌کرد که؛ «می‌خواهم پیشمرگان گرامی همیشه این نکته را به‌یاد داشته باشند که صرفاً به این سبب که مسلح هستند، نباید مقام و جایگاه خود را از مردم والاتر بدانند. این درست است که ما می‌گوییم پیشمرگ بازوی توانمند ملت است، اما این نیرو در جهت خدمت کردن به مردم تشکیل شده است. هر اقدام پیشمرگ باید در راه مردم باشد، اخلاق و رفتار یک پیشمرگ در مواجهه با مردم باید سرشار از احترام باشد. حزب دمکرات حزب ملت کرد است، پیشمرگ این حزب نیز باید در خدمت ملت خود باشد. بدین ترتیب «مردم» نزد نیروی پیشمرگ و همچنین حزب دمکرات از همه چیز مهم‌تر است.»

استقلال سیاسی و استقلال در تصمیم‌گیری

یکی از ویژگی‌های بسیار بارز و در عین حال افتخارآمیز حزب دمکرات «استقلال سیاسی» و «استقلال در تصمیم‌گیری» است. از تصمیم به اعلام جمهوری کردستان و چگونگی پذیرش سرنوشت این جمهوری گرفته تا چگونگی ادامه دادن به مبارزه‌ی سیاسی و تصمیم به مقاومت مسلحانه، مذاکره با حکومت مرکزی، تشکیل ائتلاف مختلف در جهت گذر از مراحل گوناگون حیات سرشار از موانع سیاسی، مسلحانه و دیپلماسی، استقلال سیاسی و استقلال در تصمیم‌گیری، بخش لاینفک و فراموش نشدنی از مشی این حزب بوده است.

هر چند حفاظت از اصل مشی و ویژگی‌های حزب دمکرات، برای این حزب و بطور کلی برای جنبش سیاسی کرد در کردستان ایران بدون هزینه نبوده است، اما به این دلیل که حزب دمکرات کردستان همچون سازمانی سیاسی خود را در قبال سرنوشت یک ملت مسئول می‌دانست؛ یک معیار اساسی به‌شمار رفته است.

استقلال سیاسی و استقلال در تصمیم‌گیری، خط قرمز حزب دمکرات کردستان محسوب می‌شود. بدین معنی که حزب دمکرات در میان دوستان و هم‌پیمانان و استقلال سیاسی، اولویت انتخاب را به گزینه‌ی دوم می‌دهد.

این ارزش ذاتی ریشه در مردمی‌بودن حزب دارد؛ آنچه که باعث شده حزب دمکرات این مشی را دنبال کند و هیچگاه از آن رویگردان نباشد و همچنین توسط آن توانسته حس اعتماد به نفس را در حزب تقویت کند؛ همانا نیروی اراده و حمایت مردم است.

در برهه‌ای از مراحل بسیار پیچیده‌ی حیات سیاسی حزب دمکرات -یک دهه پس از سقوط جمهوری کردستان- استقلال سیاسی به عنوان یک معیار در حزب کمرنگ می‌شود و از قواره می‌افتد. اما طولی نمی‌کشد که دکتر قاسملو این سروری را به حزب دمکرات و جنبش کرد در کردستان ایران باز می‌گرداند و به مدت مدیدی از عقب‌ماندگی خاتمه می‌دهد.

دکتر قاسملو با اتکاء به اراده‌ی پایان‌ناپذیر ملت و براساس منافع ملت کرد به این صورت به استقلال سیاسی همچون معیاری اساسی برای حزب دمکرات می‌پردازد؛ «ما به خاطر دوستی هرگز استقلال و منافع ملت‌مان را کنار نمی‌نهیم. اما به خاطر استقلال و منافع ملت خود در صورت لزوم به دوستی‌هایمان پایان می‌دهیم. بدین ترتیب استقلال

در تصمیم‌گیری، منفعت و مصالح ملت کرد برای حزب دمکرات در اولویت قرار دارد».

حزب دمکرات، یک حزب مستقل است و این استقلال را بر هر چیز دیگری ترجیح می‌دهد. آنچه را در راستای مصالح ملت کرد باشد انجام می‌دهد و هیچ قدرتی نمی‌تواند نظر خود را بر آن اعمال کند.

شهید قاسملو در پیش گرفتن استقلال سیاسی را به عنوان یکی از رموز ماندگاری حزب دمکرات در مبارزات می‌داند و در این باره می‌گوید: «نباید فراموش شود که استقلال سیاسی و استقلال در تصمیم‌گیری برای ما سرمایه‌ی بزرگی است. سیاستی که ما در پیش گرفته‌ایم، حتی اگر نادرست هم باشد به این سبب که تصمیم خود ما بوده است، ارزشمند است. زیرا که فکر می‌کنیم هیچکس به اندازه‌ی ما از واقعیات کردستان آگاه نیست. به همین دلیل هیچکس صلاحیت تصمیم‌گیری به جای ما در این باره را ندارد، خواه آن کس دولت باشد و خواه یکی از دوستان سیاسی ما.»

تاکنون نیز حزب دمکرات کردستان در این باره، بر مبانی تاریخی و همچنین راهنمایی‌های شهید دکتور قاسملو پایبند است، و در راستای پیشبرد این معیارهای مهم بر اساس خودباوری، از حمایت همه جانبه‌ی اقشار مختلف مردم برخوردار است.

نیروی پیشمرگ کردستان همچون یک سرمایه ملی

شهید دکتر قاسملو در کتاب «چهل سال مبارزه» که تاریخ مبارزاتی حزب دمکرات است، در مورد نیروی پیشمرگ کردستان نوشته است: «یکی از دستاوردهای بسیار مهم جمهوری کردستان و حزب دمکرات، تشکیل «سپاه ملی» بود که به «نیروی پیشمرگ» شناخته شد.

تشکیل «سپاه ملی» بخشی از برنامه‌ی حزب دمکرات بود. در این برنامه آمده است که اداره‌ی امور کردستان باید در اختیار ملت کرد قرار بگیرد. در این راستا لازم بود که حزب دمکرات کردستان از همان ابتدای امر در فکر حفظ جمهوری کردستان باشد. به همین دلیل «سپاه ملی» را تأسیس کرد و نام «نیروی پیشمرگ» کردستان را بر آن نهاد.

اتکاء به نیروی محلی و تلاش در جهت حفظ دستاوردها که در ادبیات حزب دمکرات با واژه‌ی «موجودیت» از آن اسم برده شده است، فلسفه‌ی وجودی «نیروی پیشمرگ» است.

به عبارتی ساده‌تر حزب دمکرات بر این باور بوده است که مردم کردستان و جنبش مشروع آن، باید با تشکیل نیروی دفاعی پیشمرگ، که مطمئناً از فرزندان این خاک و بوم تشکیل می‌شود، متکی به اراده‌ی درونی باشند، و همزمان برای حفظ دستاوردها امید به نیروی خودی ببندند که در راستای دفاع از «موجودیت» باشد.

خود تشکیل نیروی پیشمرگ که در چهارچوب سیستم منظمی چون «سپاه ملی» در جمهوری کردستان و کابینه‌ی وزرا، دارای وزارتخانه‌ی مخصوص خود بوده است، علیرغم اینکه افتخار آن نصیب حزب دمکرات کردستان شده است؛ نیز در نوع خود پدیده‌ی نوینی در جنبش ملی کرد است که مبتکر آن نیز باز هم حزب دمکرات کردستان است.

جایگاه نیروی پیشمرگ در جنبش سیاسی مردم کردستان که طولی نکشید، دیگر بخش‌های کردستان را نیز در بر گرفت، نقش برجسته و تأثیرگذاری در ذات و «شخصیت» انسان کرد ایفا نمود.

«خودباوری» و «اطمینان» از «محافظت از خود»، عرصه را به ناامیدی و بیچارگی در درون شخصیت انسان کرد، تنگ کرد و در سطح ملی و میهنی، «پیشمرگ» به تعریفی همیشه زنده در راه مبارزه‌ی ملت کرد در راستای دستیابی به حقوق و مطالباتشان تبدیل شد.

در راستای حرکت مبارزاتی و تلاش‌های حزب دمکرات، لزوم «وجود» پیشمرگ بیش از پیش احساس شد و به بخش لاینفک این حزب تبدیل شد.

از دیدگاه حزب دمکرات، پیشمرگ دیگر «صرفاً آن نیروی کرد مسلح نیست که وظیفه‌ی او حفاظت از دستاوردها باشد، بلکه خود بخشی از جنبش و نیز بخشی از تعریف [هویت] ملی است.» از دیدگاه این حزب «پیشمرگ و همچنین مردم دو سرمایه‌ی اصلی و جدایی‌ناپذیر محسوب می‌شوند.»

دکتر قاسملو در این باره می‌گوید: «باوجود اینکه سرمایه‌ی اصلی ما به عنوان حزب دمکرات، حمایت ملت کرد است، اما با این حال نیروی پیشمرگ نیز از ملت جدا نیست و چیزی غیر از ملت نیست. به همین دلیل مردم و پیشمرگ دو طرف یک قضیه نیستند و من بر این باورم که در اصل بحث بر سر اتحاد مردم و پیشمرگ درست نیست.»

حزب دمکرات کردستان همواره نیروی پیشمرگ و مبارزه‌ی مسلحانه‌ی این نیرو را به عنوان یکی از عوامل موفقیت، استمرار و تداوم خود نام برده است و تاکنون نیز طی حدود هشت دهه که از مبارزه‌ی حزب دمکرات برای رسیدن به مطالبات ملت کرد می‌گذرد، «نیروی پیشمرگ» برجسته‌ترین نقش و پرهزینه‌ترین فداکاری را از خود نشان داده است. به همین دلیل اکنون و نیز در آینده از دیدگاه حزب دمکرات «پیشمرگ بازوی توانای ملت است.»

احترام به شخصیت فردی

آنچه که بخشی از فلسفه‌ی وجودی حزب دمکرات را شامل می‌شود که به عنوان نخستین سازمان مدرن کردی، به دور از پیروی از آداب و رسوم رایج آن زمان جنبش کرد، بر اساس به‌کارگیری «خرد جمعی» تأسیس شده، همانا اعطای شخصیت آزاد به انسان کرد بوده است. حزب دمکرات در راستای رهبری جنبش حق‌طلبانه‌ی ملت کرد درصدد بوده است یک مدل امروزی و مدرن و به دور از خصایص ایلاتی و طایفه‌گری، و بر اساس پدیده‌ای مدرن به‌نام «حزب» که ثمره‌ی انقلاب فکری و انسان‌محور غرب است را به‌کار بگیرد؛ این خود دقیقاً به این معنی است که خواسته است کرامت و فردیت انسان کرد را تقدیر کند.

همین که حزب دمکرات همزمان با رهبری مبارزه‌ی سیاسی ملتی انکارشده که حقوق آن پایمال شده، کوشیده است بر مفاهیم انسان‌محوری چون «حقوق فردی»، «دمکراسی»، «عدالت اجتماعی»، «آزادی فردی و جمعی»، «حق تعیین سرنوشت» و «تصمیم‌گیری در مورد مواضع و دیدگاه‌ها از طریق انتخابات» و ... تأکید ورزد، هدف غایی این بوده است که انسان کرد آزاد باشد و شخصیت واقعی خود را بیابد.

از دید حزب دمکرات، انسان صرفاً وسیله نیست، بلکه یک هدف اصلی و مقدس محسوب می‌شود. حزب خود را وسیله‌ای می‌داند که می‌تواند به عنوان ابزاری کارا و پاسخگو در مراحل مختلف مبارزه،

مبارزان هم‌اندیش را در راستای خدمت به مطالبات و خواست‌های جامعه‌ای انسانی که مطالبات مشترک از آنان یک ملت ساخته است، در کنار هم جمع کند.

جمهوری دمکراتیک کردستان به عنوان نخستین حاکمیت سیاسی-حقوقی ملت کرد طی یازده ماه حاکمیت و خدمت به کرد و کردستان، پررنگ‌ترین نقش را در شخصیت دادن به انسان کرد و جامعه‌ی کردستان ایفا کرده است.

به تکاپو درآوردن روابط اجتماعی آن زمان جامعه‌ی کردستان و از همه مهمتر قبول مسئولیت حفاظت از امنیت و آسایش زندگی مردم، به‌طور دقیق متضمن این معنی است که باور عمیقی به ترویج و گسترش فرهنگ آزادی و آزاداندیشی در جامعه‌ی کردستان داشته و همچنین کرامت ساکنان کردستان را سزاوار تقدیر دانسته است.

اوج تقدیر از منزلت انسانی و شخصیت دادن به انسان کرد در جمهوری کردستان آن زمان رخ می‌دهد که پیشوای حزب دمکرات کردستان و رئیس جمهوری کردستان، شهید قاضی محمد، سرنوشت خود را به سرنوشت مردم گره می‌زند و در جهت حفظ جان آنان، خود را تسلیم می‌کند و در این راه اعدام می‌شود.

این جنبه از دیدگاه و خوانش حزب دمکرات کردستان و با ظهور شخصیتی به‌نام عبدالرحمان قاسملو به برنامه و اعتقادی همیشگی تبدیل شد و حزب دمکرات خود را در مقابل آن مسئول می‌داند. در حزب دمکرات کردستان، با تشریح وظایف، افراد به‌طور همزمان با حقوق خود نیز آشنا شده‌اند.

بر این اساس در خوانش حزب دمکرات، «فرد» همواره با مفهوم «آزادی» همراه است. در این رابطه شهید دکتر قاسملو با مخاطب قرار دادن اعضاء و پیشمرگان حزب با صراحت می‌گوید: «هیچ نعمتی در جهان وجود ندارد که از «آزادی» ارزشمندتر باشد. آزادی توأم با کرامت و شخصیت است. این آزادی است که اجازه نمی‌دهد تا انسان‌ها به ابزار تبدیل شوند. انسان بایستی از حالت ابزارواره بیرون آمده و به یک «فرد» زنده و فعال در جامعه تبدیل شود.»

طبق این دیدگاه در راستای تقویت جایگاه «فرد» در حزب، آزادی بیان و اندیشه - حتی نظر مخالف موضع رسمی حزب - آزاد است. این نگاه‌ها در حزب دمکرات که دارای اساسی انسان‌محور است، با گذشت

زمان بیش از پیش تثبیت خواهد شد. به همین سبب در مراحل بعدی مبارزه‌ی این حزب و پس از به شهادت رسیدن دکتر قاسملو نیز، حق آزادی بیان فرد، رعایت حقوق اقلیت فکری، سیاسی و ... در حزب دمکرات تثبیت و در آن باره تصمیم گرفته شده است.

چنانچه در ابتدا اشاره گردید، حزب دمکرات، حاکمیت جمهوری کردستان و پیشوای شهیدمان قاضی محمد در بازسازی شخصیت فردی انسان کرد نقش اصلی را برعهده داشته‌اند، اما آنکه این مشی را با مجموعه‌ای دیگر از مفاهیم اومانیسیم درهم آمیخت و در برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان آن را تثبیت و به قانونی انکار ناشدنی تبدیل کرد؛ شهید دکتر عبدالرحمان قاسملو بود.

حمایت از جنبش ملی کردستان در بخش‌های دیگر کردستان

حمایت از جنبش ملی کردستان در بخش‌های دیگر کردستان در حزب دمکرات به عنوان یک اصل تغییرناپذیر نهادینه شده است. به همین دلیل و بر اساس این اصل که؛ «ملت کرد که در سایر بخش‌های کردستان و هر کجا که باشد، عضو یک ملت محسوب می‌شوند، حزب دمکرات از مبارزه‌ی مشروع آنان که در راستای تأمین حقوق و آزادی‌های ملی باشد؛ حمایت خواهد کرد.»

اعتقاد حزب دمکرات به حمایت از جنبش ملت کرد در سایر بخش‌های کردستان، صرفاً یک ادعای توخالی سیاسی نبوده و نیست، بلکه علیرغم اینکه به عنوان یک اصل در برنامه‌ی حزب به ثبت رسیده است، در عمل نیز این اعتقاد ثابت شده است. «فقط چند ماه پس از تأسیس حزب دمکرات، قبل از اعلام جمهوری کردستان بود که، بارزانی‌ها از جنوب کردستان با رهبری سیاسی ملا مصطفی بارزانی و رهبری مذهبی شیخ احمد بارزانی از ظلم و ستم حکومت کهنه‌پرستی نوری سعید خود را رهانیدند و به کردستان ایران مهاجرت کردند. از طرف پیشوای حزب دمکرات کردستان شهید قاضی محمد و رهبری حزب قول همکاری و پذیرش به آنان داده شد.» در این باره دکتر قاسملو در کتاب چهل سال مبارزه می‌گوید:

«بر اساس اصول و سیاست حزب، حزب دمکرات کردستان با آغوشی باز آنان را پذیرفت و با در نظر گرفتن امکانات موجود در آن زمان در برخی از نقاط کردستان در سپاه ملی سازمان یافتند. ملا مصطفی به درجه‌ی ژنرالی رسید و به عنوان فرماندهی نیروی پیشمرگه‌ی کردستان انتخاب شد.»

حمایت از مبارزه‌ی ملی ملت کرد در سایر بخش‌های کردستان در بعضی از مواقع تاریخی آنچنان برجسته و توأم با تعهد است، که شخصیت اول حزب دمکرات عملاً به عامل اصلی در راستای تلاش در جهت حل مشکلات بخش دیگری از کردستان با حکومت مرکزی تبدیل می‌شود.

در فاصله سالهای ۸۳ و ۸۴ میلادی، این دکتر قاسملو بود که نخستین گام‌ها را در ارتباط با مذاکره‌ی رهبران کردستان عراق با دولت مرکزی عراق برداشت. و در چندین جلسه از مذاکرات میان هیئت نمایندگی اتحادیه‌ی میهنی کردستان و دولت وقت عراق؛ نقش میانجیگری را بر عهده داشت.

بر اساس تعاریف دوستان خارجی ملت کرد در بخش‌های دیگر کردستان، دکتر قاسملو و همچنین حزب دمکرات همواره در ارتباطات دیپلماتیک، توجه حزب و دولت و شخصیت‌های خارجی را معطوف به مسأله‌ی کرد و کردستان در همه‌ی بخش‌های آن کرده، و تقاضای حمایت و پشتیبانی از دولت‌های خارجی به کردهای سایر بخش‌ها کرده است. افتخار مشارکت و حضور بخش زیادی از احزاب سیاسی هر چهار بخش کردستان در سازمان جهانی بزرگی همچون اینترناسیونال سوسیالیست، به دکتر قاسملو و حزب دمکرات کردستان بر می‌گردد. این مشی برای حزب دمکرات افتخار بسیار بزرگی محسوب می‌شود. اصل رابطه‌ی حزب دمکرات با دولت‌هایی که کردستان را اشغال کرده‌اند، نه تنها در جهت سوءاستفاده از مردم و جنبش آن بخش‌ها از کردستان نبوده است، بلکه درست بالعکس و در راستای حفظ منافع و «خیر رساندن» به جنبش ملت کرد به‌طور کلی بوده است.

حمایت بی‌چون و چرای سیاسی حزب دمکرات از جنبش ملی در کردستان ترکیه و حفاظت از منافع حکومت اقلیم کردستان در کردستان عراق، که برای جنبش ملی کردستان ایران با هزینه‌ی فراوان همراه بوده است؛ بخش مهمی از اعتقاد و باور این حزب را تشکیل می‌دهد. احساس مسئولیت حزب دمکرات در برابر حمایت از جنبش و مبارزات حق‌طلبانه‌ی کردها در بخش‌های دیگر کردستان، از اعتقاد عمیق و راسخ این حزب نشأت می‌گیرد، که در افق دید و اهداف بلند مدت حزب دمکرات نمایان است؛ حزب دمکرات بر این باور است؛ «کردستان یک سرزمین و کرد نیز یک ملت واحد است.»

مذاکره؛ اصلی در سیاست و راهکاری در مبارزه

در همان عصر جمهوری کردستان، پیشوای حزب دمکرات و رئیس جمهور کردستان شهید قاضی محمد دو بار به تهران سفر کرد، و با احمد قوام السلطنه، نخست وزیر وقت در رژیم پهلوی بر سر میز مذاکره نشست.

دلیل این نوع نشستها به این خاطر است که حزب دمکرات به حکم ماهیت صلح‌جویانه‌ی آن، اعتقاد به «مذاکره» همچون «اصل» و «راهکاری در مبارزه» نهادینه شده است.

در رابطه با بر سر کار آمدن رژیم جمهوری اسلامی ایران و چگونگی حل مسأله‌ی کرد در ایران از طریق مذاکره، قبل از بازگشت خمینی به ایران، گروهی از نمایندگان حزب دمکرات به نجف رفتند و در آنجا خواستار دیدار با وی شدند، اما خمینی این خواست را نپذیرفت.

همچنین زمانی که خمینی در «نوفل لوشاتو»ی پاریس به سر می‌برد، دکتر قاسملو به عنوان دبیرکل حزب دمکرات به دیدار وی رفت و تلاش کرد که با او گفتگو کند. بعد از آن و در ابتدای انقلاب نیز حزب دمکرات و شهید قاسملو و سپس «هیئت نمایندگی خلق کرد» در چندین مرحله‌ی مختلف با دولت و رژیم تازه به قدرت رسیده‌ی جمهوری اسلامی وارد مذاکره شدند؛ که متأسفانه مشخص شد رژیم اعتقادی به حل «مسأله‌ی کرد» در چهارچوبی مسالمت‌آمیز ندارد.

علیرغم اینکه حزب دمکرات و جنبش سیاسی مردم کردستان و بیش از همه دکتر قاسملو شکی در ماهیت ضدخلقی جمهوری اسلامی ایران نداشتند، اما باز نیز به «مذاکره» به مثابه‌ی یک اصل نوین مبارزه می‌نگریستند و از دیدگاه حزب دمکرات کردستان؛ «مذاکره به شیوه‌ای از مبارزه» شناخته می‌شد. در این زمینه دکتر قاسملو می‌گوید:

«در چهارچوب جمهوری اسلامی هیچ کدام از مطالبات اساسی ما محقق نمی‌شود. اما حزب دمکرات به عنوان نماینده‌ی اکثریت ملت کرد هر زمان لازم باشد، حق مسلم خود می‌داند در راه رسیدن به مطالبات ملت کرد با این یا آن رژیم وارد گفتگو شود. زیرا که مذاکره را یکی از اصول مبارزه می‌دانیم.»

تأکید بر اصل «مذاکره» در حزب دمکرات کردستان که در گزارش کمیته‌ی مرکزی برای کنگره‌ی شانزده نیز بدان اشاره شده است - «در جامعه‌ی سیاسی کردستان ایران و در صفوف حزب ما نیز دیدگاه گوناگون در این باره وجود دارد»- اما مبارزه‌ی ملی کردستان پیوستگی ماهوی‌ای به شناسه‌ی «صلح‌طلب» بودن دارد.

از سویی دیگر یک پاسخ لوژیکی و سیاسی جنبش مردم کردستان به خوانش پر از «کینه»ی حاکمیت‌های مرکزگرا در تهران نسبت به مبارزه‌ی حق‌طلبانه‌ی ملت کرد محسوب می‌شود. رژیم‌هایی که با حقوق و آزادی‌های مردم کردستان سر دشمنی دارند، همواره کوشیده‌اند، تحت هژمونی «نظارت امنیتی» خود بر «کرد و کردستان»، ماهیت مبارزه‌ی مشروع ملی کرد را تحت عناوین و القابی چون؛ جنگ‌افروز، تروریستی و ضد انقلابی و ... معرفی کنند.

به همین دلیل است که بالا بردن پرچم «مذاکره» از سوی حزب دمکرات در مقابل عقلیت و اندیشه‌های ضدانسانی حاکمیت تهران، نه تنها به معنی «سازش» بر سر مطالبات مردم کردستان و «کاهش» میزان مطالبات و «تسلیم‌طلبی» نیست، بلکه یک موضع سیاسی در جهت مقابله با گفتمان «جنگ‌طلبی» و اندیشه‌های ضدانسانی است.

هر چند که اعتقاد به این «مشی» و نیز تأکید بر آن برای حزب دمکرات کردستان و جنبش سیاسی کرد، گران‌بهاترین و جبران‌ناپذیرترین هزینه را در برداشت و یکی از زبده‌ترین رهبران خود «دکتر قاسملو» را در این راه بر سر میز «مذاکره» از دست داد. اما باز حزب دمکرات بر این باور است که، «با وجود اینکه پیش از هر چیز نمی‌توان انکار کرد که رژیم در رابطه با مذاکره با ملت کرد، بیشتر به دنبال ضربه‌زدن به حزب، ایجاد تفرقه و مشکلات در میان احزاب کردستانی و یا از این دست اهداف ضد مردمی است، ما مذاکره را به عنوان اصل و شیوه‌ای از مبارزه قبول داریم، از این رو نباید مذاکره و نشست را رد کنیم و در عین حال نیز باید مواظب دسیسه‌های جمهوری اسلامی باشیم.»

نهادینه کردن اتحاد فکری و سیاسی

نبود «اتحاد فکری و سیاسی» در جنبش‌های پیشین کرد یکی از عوامل بسیار برجسته‌ی اضمحلال و عدم پیروزی این جنبش‌ها محسوب می‌شود.

هرچند حزب دمکرات کردستان برای نخستین بار در تاریخ ملت کرد به عنوان یک حزب مترقی و دارای برنامه‌ی سیاسی تأسیس شده بود، اما اثراتی از خصائل اجتماعی و فرهنگی گذشته را در خود داشت و مدت زمان مدیدی لازم بود تا در صفوف حزب دمکرات بر اساس باورهای ملی و دمکراتیکی که برای آن تأسیس شده بود، این کاستی‌ها رفع شود و چون سازمانی محکم و متشکل، «اتحاد فکری و سیاسی» خود را نهادینه کند.

دکتر عبدالرحمان قاسملو، در زمانی که دبیر کل حزب دمکرات بود و حتی پیش از آن نیز نخستین کسی بود که این کاستی‌ها را تشخیص داده بود. به همین دلیل با نوشتن برنامه برای حزب در اوایل دهه‌ی پنجاه شمسی، و مخالفت با تشنت فکری در صفوف حزب، با تمام توان کوشیده است که «اتحاد فکری و سیاسی» را در حزب نهادینه سازد. برای اولین بار در کنگره‌ی سوم حزب در مهرماه سال ۱۳۵۲، «برنامه و اساسنامه‌ی حزب دمکرات کردستان (ایران) را می‌نویسد

و در کنگره به تصویب می‌رسد، دکتر قاسملو با بازنویسی یک مشی فکری و سازمانی آشکار و واضح، در جهت پروسه‌ی نهادینه سازی «اتحاد فکری و سیاسی» حزب تلاش می‌کند.

باز در این رابطه در بخش اساسنامه‌ی درون حزبی، مصوب کنگره‌ی سوم به صورت آشکار در یکی از ماده‌های بند سوم که در خصوص وظایف اعضاء حزب آمده است؛ «عضو حزب بایستی با تمام توان خود از «اتحاد فکری و سیاسی» حزب محافظت کند.»

این اصل در امورات حزبی و سازمانی که عدم آن می‌تواند، نقطه ضعف بزرگ جنبش باشد، برای حزب دمکرات و شخص دکتر قاسملو اهمیت فراوانی پیدا می‌کند.

به همین دلیل در مراحل گوناگون مبارزه‌ی حزب به طور بی‌وقفه اقدامات در جهت حل آن صورت می‌گیرد. در این رابطه دکتر قاسملو، تحت هیچگونه شرایطی حاضر به حاشیه راندن آن نیست و در نهادینه‌سازی این اصل (اتحاد فکری و سیاسی) از هیچ تلاشی دریغ نمی‌ورزد و آماده‌ی پرداخت هرگونه هزینه‌ی سازمانی است.

به همین سبب در کتاب تاریخ حزب دمکرات (چهل سال مبارزه) آشکارا می‌گوید: «نقطه ضعف بزرگ حزب دمکرات کردستان و به‌ویژه در بخش رهبری آن این بود که اتحاد فکری و سیاسی در آن نهادینه نشده بود.»

تلاش در جهت کسب «اتحاد فکری و سیاسی» در داخل صفوف حزب دمکرات، مراحل مختلفی را پشت سر گذاشته است. به همین دلیل حزب دمکرات در چندین بازه‌ی تاریخی دچار انشعاب و مشکلات درون حزبی شده است. دکتر قاسملو که به مدت ۱۸ سال فرد نخست حزب بود، بیشترین نقش را در این بین ایفا کرده است. وی از مقابله با اندیشه‌های «ناسیونالیسم متعصب» تا «مرزبندی خوانش اهداف آتی حزب»، با نوشتن «نگاهی کوتاه بر سوسیالیسم» و تصویب «سوسیالیسم دمکراتیک»، تمام تلاش خود را در جهت ایجاد «اتحاد فکری و سیاسی» در حزب دمکرات به‌کار بست.

«اتحاد فکری و سیاسی» در حزب دمکرات کردستان به هیچ وجه به معنی «یک شکل کردن» صفوف حزب و یا «نظم آهنین» نیست. به عبارتی ساده‌تر؛ وجود اتحاد فکری و سیاسی در حزب دمکرات به این معنی نیست که تمامی اعضاء به مانند همدیگر بر سر مسائل سیاسی

فکر کنند و به تبعیت از یک خوانش ویژه‌ی سیاسی بپردازند. زیرا که این نه تنها برای هیچ ساختار سیاسی دمکراتیکی قابل دسترسی نیست، بلکه اساساً نادرست است و در غیر این صورت، این به معنی دیکتاتوری و تبعیت از دیکتاتوری است و نه چیز دیگری.

در این باره دکتر قاسملو به طور واضح می‌گوید: «تحکیم» اتحاد فکری و سیاسی»، وظیفه‌ی مهمی است که بر عهده‌ی تمامی سازمان‌ها و تشکیلات حزبی است. پیداست که تمامی اعضاء در مورد مسائل سیاسی همفکر نیستند. و نیز هدف این نیست که همفکر باشند. زیرا که این نه ممکن است و نه به سود مبارزه‌ی حزب است. هدف از این اتحاد، ایجاد مانع بر سر راه تفکرات خلاقانه‌ی اعضاء نیست. اندیشه‌های گوناگون و دمکراتیک اعضاء، کلید حل مشکلات حزب در مسیر پیشرفت آن است. اما نمی‌توان عضو حزب دمکرات باشیم و پیرو اندیشه‌های سازمان و یا حزب دیگری گردیم.»

اعتقاد به دمکراسی، به مثابه‌ی یک هدف والای سیاسی

«جنبش کرد در راستای مبارزات خود، عدم وجود دمکراسی را همواره به عنوان یکی از دلایل مهم حل نشدن مسأله‌ی کرد دانسته است.» با توجه به ماهیت و دیدگاه غیردمکراتیک رژیم‌های حاکم بر کردستان، حزب دمکرات بر این باور بوده که در ابتدا وجود یک بستر دمکراتیک که ضامن خواست و مطالبات ملی مردم کردستان باشد، امری کاملاً ضروری است.

پس این بستر دمکراتیک است که می‌تواند ضامن خواست ملی مردم کردستان باشد. به این دلیل است که شعار اصلی حزب دمکرات؛ «دمکراسی برای ایران و خودمختاری برای کردستان» بود.

همچنانکه دکتر قاسملو در این باره می‌گوید: «این شعار اتفاقی انتخاب نشده است. این شعار پس از تحقیقات فراوان انتخاب شده است. مطالباتی که حزب دمکرات و جنبش کرد در پیش گرفته است، لزوم یک ضمانت اجرایی را می‌طلبد؛ که از دید ما «دمکراسی» می‌تواند پشتوانه‌ی قدرتمندی باشد در جهت تأمین خواست‌هایمان.»

از دیدگاه حزب دمکرات کردستان، «دمکراسی» صرفاً یک شعار ظاهری و ابزاری نیست، بلکه یک هدف است. زیرا که این تنها دمکراسی است که می‌تواند از دستاوردها و سیستم خودمختاری در کردستان محافظت کند. اولویت دادن «دمکراسی برای ایران» در شعار اصلی حزب، به معنی هموار سازی و آماده سازی برای تأمین خواست‌های مردم کردستان در چهارچوب «خودمختاری یا فدرالیسم» است.

در این باره شهید دکتر قاسملو می‌گوید: «ما به این دلیل خواهان دمکراسی هستیم که هم اینکه ضامن بقای خودمختاری ماست و هم اینکه خود نیز یک حزب دمکرات هستیم و اعتقاد عمیقی به دمکراسی داریم؛ به همین دلیل دمکراسی برای ما به عنوان حزب دمکرات؛ یک هدف است.»

در مرحله‌ی کنونی که شعار حزب دمکرات و بخش زیادی از احزاب کرد ایرانی «فدرالیسم» است، مسأله به همان صورت باقی مانده است و تغییر آنچنانی در آن صورت نگرفته است. «به دست آوردن حقوق ملی مردم کردستان در چهارچوب یک ایران دمکراتیک فدرال»، که شعار استراتژیک حزب دمکرات است، نهادینه کردن دمکراسی در ایران -بستر سیاسی‌ای که ما کردها در آن به دنبال تحقق خواست‌هایمان هستیم- هدف است. زیرا که حاکمیتی که دمکراتیک نباشد و بر اساس

دمکراسی بنیاد نشده باشد، به حقوق مسلم و دمکراتیک مردم کردستان اعتراف نمی‌کند و در صورتی که از روی اجبار نیز به این کار تن دهد، مادامی که اعتقادی به دمکراسی نداشته باشد؛ همواره تهدید به شمار می‌آید و هیچ ضمانتی برای حفظ حقوق به‌دست آمده وجود نخواهد داشت.

با توجه به حاکمیت مرکزگرای ایرانی و نهادینه‌شدن تفکر ناسونالیسم ایرانی بیرون از حوزه‌ی قدرت و نزد بخشی از اپوزیسیون سراسری و روشنفکران ایرانی که همواره حقوق سایر ملیت‌های ایران از جمله کردها را نادیده می‌گیرند؛ تأکید بر دمکراتیزاسیون حاکمیت آینده‌ی ایران امری ضرور و حیاتی است.

به دلیل دیدگاه تمامیت‌خواهانه‌ی طبقه‌ی حاکم که حتی مبحث دمکراسی نیز در رابطه با مسأله‌ی ملیتی در ایران، با فراقنی به آن نگریسته می‌شود. به همین دلیل حزب دمکرات کردستان همواره بر این باور است: «جنبش کرد همیشه نبود دمکراسی را عامل مهمی در راستای حل‌نشدن مسائل خود دانسته است. تجربه‌های گذشته نشان می‌دهد که ملت کرد خواهان حل دمکراتیک مسأله‌ی ملی خود در کردستان ایران بوده و کماکان نیز بر این باور است.»

دمکراسی از دیدگاه حزب دمکرات تنها بعد بیرونی حزب نیست که صرفاً مربوط به شیوه‌ی نگرش آن به چهارچوب حاکمیت سیاسی در مرکز یا حاکمیت خودمختار و یا فدرال در کردستان باشد، بلکه بعد عمیق این نگرش، در خصوص نظام و چارت داخلی این حزب است و در این باره حزب دمکرات تاکنون نیز نخستین سازمان و حزب سیاسی کرد و ایرانی است که در مشی واقعی دمکراسی قرار دارد و با همین طرز تفکر رهبری جنبش ملی-دمکراتیک مردم کردستان را برعهده گرفته است.

دمکراسی، کلید واقعی حل مشکلات است

یکی از دلایل اساسی تشکیل حزب دمکرات، تلاش برای تحقق دمکراسی است. حزب دمکرات که یک مدل نوین نسبت به سازمان‌های کردی گذشته محسوب می‌شود، بر اساس مجموعه‌ای از مفاهیم، ارزش، دیدگاه و فرهنگ سیاسی نوین خود را معرفی کرده است.

این‌ها صرفاً «ادعا» نبوده، بلکه تأسیس جمهوری کردستان و نوع اداره‌ی آن و دستاوردها و خدماتش که مستقیماً از سوی پیشوا قاضی محمد و سایر رهبران حزب مدیریت می‌شد، تثبیت‌کننده‌ی این واقعیت هستند که حزب دمکرات که صرفاً ۷۴ روز پیش از آن تأسیس شده بود؛ ثابت کرد آنچنان که ادعا می‌کند در واقع نیز یک حزب متفاوت و مدرن به‌شمار می‌رود.

طی مدت ۱۱ ماه حاکمیت جمهوری کردستان نه تنها حتی یک نفر نیز از سوی نیروهای امنیتی به دلیل اظهار نظر متفاوت دستگیر و مورد بازجویی قرار نگرفت، بلکه شخص قاضی محمد به عنوان رئیس جمهور کردستان هرگز اجازه نداد به شاعران و نویسندگانی که وی را مورد طعنه و گاه‌ها تهمت قرار می‌دادند؛ هیچ‌گونه بی‌احترامی‌ای صورت بگیرد.

درک حزب دمکرات از دمکراسی در وهله‌ی اول آمیخته به درک مصالح و منافع مردم و جامعه است و در وهله‌ی دوم آمیخته به درک چگونگی پیشبرد جریان مبارزه در حزب است.

شکی در این نیست که در هر حزب و سازمان سیاسی مشکلات فکری، تشکیلاتی و راهبردی که تماماً نتیجه‌ی درک و نظریات مختلف اعضاء و تشکیل‌دهندگان آن حزب و سازمان سیاسی است؛ وجود دارد و

خواهد داشت. حزب دمکرات نیز همچون هر سازمان سیاسی دیگری، با مشکلات گوناگون فکری، تشکیلاتی و راهبردی روبه‌رو بوده که درست بر عکس سازمان‌های ایدئولوژیک و دوگماتیک، پیروی از دمکراسی به‌مثابه‌ی «کلید حل مشکلات»، آن را از بحران‌های غیرمنتظره نجات داده است. به همین دلیل در حزب دمکرات وجود گوناگونی اندیشه و دیدگاه در مسائل سیاسی و فکری، درست در راستای مصالح و پیشرفت حزب بوده است.

دکتر قاسملو در این باره می‌گوید:

«وجود اندیشه‌های مختلف در صفوف حزب را، نه تنها بد نمی‌انگاریم، بلکه آن را کلید واقعی حل مشکلات می‌دانیم که به پیشرفت حزب منجر می‌شود.»

حزب دمکرات که «دمکراسی» را یکی از مهم‌ترین دلایل تأسیس خود می‌داند، چه در برنامه‌ی سیاسی خود برای چگونگی به دست آوردن حقوق ملیتی خلق کرد در ایران - که معتقد است؛ ایران پیش از هر تغییری باید «دمکراتیک» باشد- و چه در مناسبات درون حزبی بر آن تأکید می‌کند و بخشی از ماهیت سیاسی و سازمانی این حزب است. به همین خاطر حزب دمکرات حاضر نیست تحت هیچ گونه شرایطی دست از مبارزه برای دمکراسی و مبارزه‌ی دمکراتیک در راستای خواست و مطالبات ملی مردم کردستان بردارد، و مدت‌هاست که از سوی دکتر قاسملو؛ رهبر این حزب اعلام شده است که:

«مبارزه برای دمکراسی هیچگاه نباید در سایه‌ی مبارزه‌ی حقوق ملیتی یا مبارزه‌ی طبقاتی قرار بگیرد. زیرا که این دلیل اصلی تشکیل حزب دمکرات است و تا زمانی که حزب دمکرات وجود داشته باشد؛ دمکراسی مقصود و هدف این حزب است.»

حزب دمکرات که به دمکراسی همچون پرنسیپ و اصول نگاه می‌کند، نه تنها از این مشی غافل نبوده است، بلکه همواره و بی‌وقفه در جهت نهادینه کردن اصل دمکراسی تلاش کرده است، و در بالاترین بخش حزب کوشیده این اصل را در رفتار افراد حزب زنده نگه دارد و به بخشی از شخصیت اعضای حزب تبدیل گردد. به همین دلیل موکداً بر این گفته‌ی دکتر قاسملو تأکید می‌کنیم که:

«ما دمکرات هستیم و بایست تا آخر دمکرات بمانیم. نباید فراموش کنیم که اگر یک قدم به سوی نقض دمکراسی برداریم، دیگر به سوی دیکتاتوری رفته‌ایم و بازگشت از آن بسی دشوار خواهد بود.»

دفاع مسلحانه

حزب دمکرات کردستان که در «شهر» تأسیس شد و طی مدت زمان کمی توانست حوزه‌ی نفوذ خود را در شهرهای کردستان ایران توسعه بخشد و با پیام «صلح‌طلبی»، وجود خود و در مدت کمتر از چند ماه «جمهوری دمکرات کردستان» را اعلام داشت، مشخص بود که تأسیس «سپاه ملی کردستان» (نیروی پیشمرگ) صرفاً جهت «دفاع» است و نه چیزی دیگر.

در مراحل بعدی مبارزه نیز، سلاح و وجود نیروی پیشمرگ تنها برای «دفاع از موجودیت» خاک و مردم کردستان بوده است. استفاده از اسلحه در حزب دمکرات تنها یک «عکس‌العمل اجباری» بوده است و در مواقع مختلف و بالاجبار، اسلحه و «واکنش مسلحانه» تنها راه ممکن بوده است. به ویژه پس از بر سر کار آمدن رژیم جمهوری اسلامی ایران که نه تنها به هیچ وجه آماده‌ی پاسخگویی به مطالبات و حقوق مسلم مردم کردستان و حزب دمکرات از طریق مسالمت‌آمیز نبود، بلکه با «فتوای جهاد خمینی» علیه مردم کردستان راه مبارزات مسالمت‌آمیز را بست؛ در این زمان و اعلام «مقاومت مسلحانه» از سوی حزب دمکرات یک پاسخ لوژیکی، انقلابی و مبارزاتی بود.

در این باره دکتر قاسملو در تاریخ دوم تیرماه سال ۱۳۵۹ در سخنرانی شهرستان مهاباد با مخاطب قرار دادن مردم کردستان اعلام می‌دارد:

«ما به کرات از همین جا اعلام کرده‌ایم که خواستار حل مسالمت‌آمیز مسأله‌ی ملت کرد هستیم. بارها گفته‌ایم ملت کرد جنگ طلب نیست، ملت

کرد خواهان جنگ نیست، اما ملت کرد خواستار حق مشروع خود است. ما دفعات زیادی از همین میدان اعلام داشته‌ایم که حزب دمکرات کردستان همیشه آمادگی آن را داشته که از طریق صلح و آشتی‌جویانه ملت کرد را به اهداف و آرزوی خود برساند، و شرایطی فراهم کند که ملت ما پس از به دست آوردن خودمختاری بتواند به یک زندگی توأم با خوشبختی برسد. ما و پیشمرگان قهرمان ما نبودند که جنگ را شروع کردند. جنگ از سوی کسانی آغاز شد که با فانتوم، هلیکوپتر، توپ و تانک جواب پیام آشتی‌جویانه‌ی ما را دادند. به همین دلیل این جنگی است که بر مردم کردستان و حزب دمکرات تحمیل شده است.»

مقاومت مسلحانه‌ی جنبش حق‌طلبانه‌ی مردم کردستان در مقابل سیاست ضدملیتی حاکمیت مرکزگرای جمهوری اسلامی از سوی حزب دمکرات کردستان، بر اساس اصل «رسیدن به حل آشتی‌جویانه‌ی مسأله‌ی کرد بوده است.»

حزب دمکرات در تعریف مبارزه‌ی مسلحانه که از سوی شهید دکتر قاسملو دبیر کل حزب ارائه شد، به وضوح محتوا و هدف این مبارزه را برای مردم روشن ساخته است. در این رابطه، در گزارش کمیته‌ی مرکزی حزب برای کنگره‌ی پنجم که در تاریخ ۱۵ آذر ۱۳۶۰ تشکیل شده است، آمده:

«قبل از هر چیز باید محتوا و هدف جنگی که نیروی پیشمرگ کردستان درگیر آن است، مشخص گردد. نباید فراموش کنیم که پیشمرگ در راه کسب آن دسته از اهداف ملت کرد مبارزه می‌کند که دشمنان آزادی حاضر نشده‌اند، از طریق مسالمت‌آمیز آن را بپذیرند و در جهت سرکوب خواست‌های ملت کرد به کردستان حمله‌ور شده‌اند و جنگ را بر این مردم تحمیل کرده‌اند. پس جنگ نیروی پیشمرگ، جنگ در راه دفاع از آزادی است، جنگی است در راه حقوقی مشروع و نهایتاً دستیابی به یک صلح توأم با سرافرازی و عدالت.»

این شیوه از مبارزه در جنبش ملی مردم کردستان که تحلیل‌های مختلفی بر آن صورت گرفته است، از دیدگاه حزب دمکرات کردستان یک شیوه‌ی مشروع به شمار می‌رود و مبارزه‌ی مسلحانه در تاریخ مبارزاتی خود صفحه‌ی زرینی از مبارزه در راه به دست آوردن حقوق و آزادی‌های مردم کردستان محسوب می‌شود. در این باره دکتر

قاسملو می‌گوید:

«هنگامی که در یک کشور خودسری حاکم باشد، نقض آزادی صورت بگیرد و ارزشی برای حقوق انسانی قائل نباشند، مردمانی که عاشق آزادی و عدالت هستند، راه دیگری جز متوسل شدن به اسلحه برایشان باقی نمی‌ماند. مادامی که رژیم خمینی فرصت مبارزه‌ی سیاسی در داخل کشور را از ما گرفته است و مبارزه‌ی مسلحانه به شیوه‌ی اصلی مبارزه‌ی ما تبدیل شده است، بهتر است که بیشتر توان خود را در راستای نظم دادن و تقویت نیروی پیشمرگ به لحاظ کمی و کیفی به‌کار ببریم؛ و اکثر امکانات حزب را در خدمت نیروی پیشمرگ قرار دهیم.»

برخلاف آن که دشمن همواره کوشیده است، چهره و محتوای مبارزه‌ی نیروی پیشمرگ کردستان را زشت و قبیح جلوه دهد و در قالب «شرارت» و «تروریسم»!! آن را بشناساند، اما طولی نکشید نیروی پیشمرگ که سنگینی «دفاع مسلحانه» را به دوش می‌کشید، از سوی عموم مردم کردستان به عنوان سمبل سروری خاک و میهن و «ناجی» لقب گرفت، و این یادگار عصر جمهوری کردستان بار دیگر به «ارزش» والای جنبش حوقلایی مردم کردستان تبدیل شد.

حزب دمکرات با درک ضرورت وجود نیروی پیشمرگ کردستان و شأن بالای این نیروی «ناجی»، بسیار زود به این باور رسید که «پیشمرگ چشم و چراغ ملت کرد و مایه‌ی امید حزب دمکرات است، به همین سبب کاملاً طبیعی است که مردم کردستان تمامی امکانات خود را در خدمت این نیرو قرار داده و حزب دمکرات نیز دست‌کم هشتاد درصد از امکانات مالی خود را در جهت تنظیم امور نیروی پیشمرگ به کار بسته است.»

حزب دمکرات که تا نهادینه کردن «دمکراسی» در ایران، وجود نیروی پیشمرگ را ضامن حفظ دستاوردهای کردستان و «دفاع مسلحانه» را یکی از شیوه‌های درست مبارزه می‌داند، معتقد است که پیشمرگ یکی از بارزترین سرمایه‌های این حزب و همچنین جنبش ملی کردستان است.

مخالفت با تروریسم

حزب یا هر سازمان سیاسی دمکراتیکی که بر اساس اراده‌ی حق‌طلبی یک ملت بنیاد نهاده شده باشد و معنی وجودی آن بر مبنای «تلاش در جهت خواست مشروع و دمکراتیک مردم و با اتکاء به اراده‌ی همان مردم باشد که در راه آن می‌کوشد»، شکی در آن نیست که هیچگاه به رفتار غیرانسانی و غیراخلاقی متوسل نخواهد شد.

حزب دمکرات نیز که بر اساس اعتقادات ملی کردستان و در جهت دنبال کردن حقوق و آزادی‌های مشروع انسانی مردم کردستان به وجود آمده است، و از همه مهم‌تر همواره و در طول تلاش و کوشش خود، مردم کردستان را حامی خود دانسته است؛ و نه تنها هیچگاه دست به ترور نزده است بلکه تروریسم را در همه‌ی اشکال و ابعاد آن محکوم کرده است.

از دیدگاه حزب دمکرات، «طبق اصول اخلاقی و انسانی و حتی سیاسی، عمل تروریستی عملی قبیح و محکوم به شمار می‌رود. زیرا که عملی غیرقانونی است که اساس آن بر زورگویی و تحمیل نظر و رأی بخصوصی استوار است، و جان افراد و در بسیاری از موارد جان شهروندان بی‌دفاع را نیز در مخاطره می‌اندازد.»

حزب دمکرات که خود بزرگترین قربانی دست تروریسم دولتی جمهوری اسلامی ایران است، نه تنها خود به عنوان یک سازمان سیاسی مسلح - که خونین‌ترین مبارزه را در برابر این رژیم انجام داده است - هرگز به اعمال تروریستی متوسل نشده است، بلکه این عمل را در هر جای دنیا و در هر شکل و شیوه‌ای که رخ داده باشد، به شدت محکوم کرده است.

هنگامی که دولت آمریکا به کشور لیبی حمله کرد و ده‌ها و صدها تن از مردم بی‌دفاع آنجا به این دلیل جان خود را از دست دادند، حزب دمکرات با صراحت اعلام کرد که؛ «آمریکایی‌ها که بیش از همه بر موضوع محکوم کردن ترور و تروریسم مانور می‌دهند، باید از خود بپرسند که، آیا حمله‌ی این کشور به لیبی که در آن زنان و کودکان بی‌گناه قربانی شدند، اگر ترور نیست پس چه چیزی می‌تواند باشد؟» در همین رابطه چندین دفعه حمله‌ی دولت اسرائیل به فلسطین را نامشروع دانسته و حملات دولت ترکیه به جنبش کرد در کردستان ترکیه را به شدت محکوم کرده است.

مخالفت حزب دمکرات با تروریسم از اعتقادی عمیق و در عین حال

اصولی نشأت می‌گیرد که رابطه‌ی مستقیمی با مسأله‌ی «روایی» و «مشروعیت» خواست و مطالبات سیاسی دارد.

حزب دمکرات بر این باور است که آن دسته از جنبش‌هایی که متکی بر اراده‌ی ملت خود هستند و مردم از سیاست و اندیشه‌هایشان حمایت می‌کنند، هیچ‌گونه نیازی به ترور ندارند، و مطمئناً آنان که به این عمل غیراخلاقی متوسل می‌شوند؛ خود را محروم از حمایت مردم می‌بینند. در این باره دکتر قاسملو، می‌گوید:

«جنبش‌هایی که دمکراتیک هستند و با طرفداری و حمایت مردم همراه هستند، احتیاجی به پناه بردن به تروریسم ندارند. علیرغم اینکه خمینی چندین دفعه علیه ما از شیوه‌های تروریستی استفاده کرده است، اما حزب ما هیچگاه دست به همچین اقداماتی نزده است. ما تنها حزبی بودیم در ایران که گروگان‌گیری سفارت آمریکا در سال ۱۹۷۹ را محکوم کرد. ما همواره سرقت هواپیما و بمب‌گذاری را محکوم کرده‌ایم. تروریسم، سیاست رسمی جمهوری اسلامی است، و این نیز نشانگر آن است که این رژیم در مقابل مطالبات مشروع مردم پاسخی بجز سرکوب ندارد.»

حزب دمکرات در رابطه با پدیده‌ی تروریسم در خاورمیانه و چگونگی پایان دادن به این پدیده، نگاهی وسیع و تاریخی به جریان اتفاقات در این منطقه دارد. به همین دلیل دکتر قاسملو در این باره می‌گوید:

«اگر خاورمیانه را سرچشمه‌ی تروریسم می‌نامند، به این خاطر است که بیش از هر منطقه‌ی دیگری، مرکز تنش و اصطکاک‌های استراتژیک، سیاسی، اقتصادی، مذهبی و ملی است. تا زمانی که این تنش‌ها به پایان نرسد، تروریسم ریشه‌کن نمی‌شود. مبارزه علیه تروریسم در سطح بین‌المللی نه تنها در مقابله با گروه و دسته‌جات، بلکه بیشتر باید در مواجهه با دولت‌هایی باشد که آنان را تحریک و یا حمایت می‌کنند. هیچ‌شکی در آن نیست که دولت خمینی در صدر دولت‌های حامی تروریسم قرار دارد.»

حزب دمکرات بر این باور است؛ «شرط لازم برای پیروزی مبارزه علیه تروریسم منوط به اتحاد تمامی ملت‌های تشنه و عاشق آزادی در سراسر دنیا به ویژه ملت‌های جهان سوم و جنبش و حرکت آزادی‌خواهانه‌ی اصیل و دمکراتیک است.»

احساس مسؤلیت در قبال زبان و فرهنگ ملی

ماهیت و محتوای مبارزهی حزب دمکرات، بر اساس و بر مبنای «ملی» استوار است. به همین دلیل است که حزب دمکرات در مقابل تمامی ویژگی‌های ملی مردم کردستان و تلاش در جهت پیشرفت و توسعه‌ی آن؛ خود را مسئول و مؤظف دانسته است. این امکان وجود ندارد که یک حزب خود را به عنوان رهبر یک جنبش ملی و هویت‌طلبانه معرفی کند، اما در عین حال در مقابل زبان، فرهنگ، و آموزش و تلاش برای حفظ و توسعه‌ی این بخش از هویت؛ احساس وظیفه نداشته باشد. به همین دلیل «سیاست فرهنگی حزب دمکرات» بخش بسیار مهم و مستمر «برنامه‌ی فکری و سیاسی این حزب بوده و هست.

در رابطه با شیوه‌ی نگاه و برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان به زمینه‌های فرهنگی و زبان کردی، همین کافی باشد که نگاهی داشته باشیم به کارنامه و دستاوردهای ۱۱ ماه حاکمیت جمهوری کردستان؛ «برای نخستین بار در تاریخ، زبان کردی به زبان رسمی تبدیل شد، بسیاری روزنامه و مجلات به زبان کردی چاپ و منتشر شدند، اولین شماره‌ی روزنامه‌ی «کردستان»، (ارگان رسمی حزب دمکرات کردستان) در تاریخ بیستم دی‌ماه سال ۱۳۲۴ انتشار یافته است.

مجله‌ی «کردستان» که یک مجله‌ی سیاسی، ادبی و عمومی بود؛ منتشر می‌شد. «هاواری کورد» و «هاواری نیشتمان» منتشر می‌شدند که اولی یک مجله‌ی سیاسی بود و دیگری را اتحادیه‌ی جوانان دمکرات کردستان منتشر می‌کرد. مجله‌ی «هه‌لاله» مجله‌ی ادبی بود و در بوکان انتشار می‌یافت. مجله‌ی «گروگالی مندالانی کورد» نیز که

ویژه‌ی کودکان بود منتشر می‌شد.»

همچنین به قصد پیشبرد فرهنگ کرد، برای اولین بار تئاتر کردی نیز تشکیل شد که از برجسته‌ترین آنان، می‌توان به تئاتر کردی «دایکی نیشتمان» اشاره کرد.

در این باره دکتر قاسملو می‌گوید: «واقعاً کار و کوشش این یازده ماه، به لحاظ توسعه‌ی زبان کردی و پیشبرد فرهنگ کرد، در نوع خود یک انقلاب بود.»

در بخش «سیاست فرهنگی» برنامه‌ی حزب دمکرات که برای نخستین بار از سوی دکتر قاسملو مکتوب گشت و در کنگره‌ی سوم حزب در آذرماه ۱۳۵۲ به تصویب رسید، آمده است:

«- تمام کودکان کردستان، دختر و پسر تا سن ۱۵ سالگی مشمول تحصیل اجباری هستند و حکومت ملی خودمختار کردستان سریعاً باید بی‌سوادی را از بین ببرد.

- حکومت خودمختار در پی افزایش سطح فرهنگی ملت است و نیز در جهت تأسیس کانون فرهنگی و علمی می‌کوشد.

- روشنفکران کردستانی بر اساس توانایی‌هایشان عهده‌دار مسئولیت می‌شوند. حکومت ملی خودمختار کردستان شیوه‌ای از سیاست را در مواجهه با روشنفکران اعمال می‌کند تا در سرزمین خود بمانند و به میهن خود خدمت کنند.»

در مراحل بعدی مبارزات، حزب دمکرات به ویژه در سال‌های اول پس از انقلاب ۱۳۵۷، که در حساس‌ترین مرحله‌ی مبارزه‌ی خود قرار داشت، به هیچ وجه از وظیفه و مسئولیت خود در قبال امور اجتماعی، تلاش در راستای تهیه‌ی کتب کردی برای دانش‌آموزان و اداره‌ی مدارس کردستان و اهمیت‌دادن به زبان کردی، نه تنها غافل نبوده بلکه همچون یک «دولت» عمل کرده است.

اهمیت این تلاش‌های حزب دمکرات آن هنگام بیش از پیش ملموس خواهد بود که پس از بیرون رفتن از شهرها و استقرار در مرزها و روستاهای جنوب کردستان، این حزب در اوج بی‌امکاناتی و همزمان با تداوم مبارزه‌ی خونین علیه رژیم جمهوری اسلامی ایران، صدها مدرسه را جهت تحصیل کودکان کردستان به زبان کردی تشکیل داد و از طریق «رادیو صدای کردستان» و روزنامه‌ی «کردستان»: بزرگترین خدمت را به رشد زبان کردی و افزایش سطح فرهنگی جامعه

کرد.

به ویژه به لحاظ خدمت به زبان کردی و حفظ آن از نقشه‌ی حکومت‌های ضدخلفی، حزب دمکرات کردستان به دلیل اینکه [رهبران] آن همگی از شخصیت‌هایی بودند که به زبان کردی مسلط بودند، نویسنده، مترجم و صاحب اثران شایسته‌ای بودند، به یک آدرس مطمئن در راستای حفظ اصالت زبان و رشد آن شناخته شده است.

اهمیت دادن به فرهنگ کردی، به عنوان یک خط مشی غنی با عقبه‌ای سرشار از دستاورد نه تنها در مراحل بعدی مبارزات حزب دمکرات کاهش پیدا نکرد، بلکه ارگان و کمیسیون ویژه به آن اختصاص داده شد، که تاکنون چندین کارناوال، فستیوال، مسابقه و تجلیل ادبی، تئاتر، «هه‌لپه‌رکی» کردی و روزنامه‌نویسی را در سطوح عالی برگزار کرده که با مشارکت هزاران تن روبه‌رو شده است.

در سال‌های اخیر که در داخل کشور و در شهرهای کردستان فعالیت‌های ادبی، فرهنگی و آموزشی زبان کردی توسط فعالین متعهد به هویت و شناسنامه‌ی ملی دنبال شده‌اند، حزب دمکرات کردستان آشکارا از آنان حمایت به عمل آورده و این فعالیت‌ها را چون بخشی جدانشدنی از جنبش ملی کردستان دانسته است.

به طور کلی حزب دمکرات کردستان بر این باور است: «حیات فرهنگی مردم کردستان در حال پیشرفت و تجدید حیات است. پیشرفت فرهنگ، حرکت آزادی‌خواهی ما را تقویت می‌کند و این حرکت نیز به نوبه‌ی خود موجب احیای فرهنگ می‌شود. حتی اگر بگوییم تأثیر این دو پدیده بر یکدیگر به صورت مستقیم است، مبالغه نکرده‌ایم.

برای اثبات این ادعا دو سند در دسترس است؛ سند اول، آنکه مبارزه‌ی ما مبارزه‌ی ملی است، مردم تحت ستم ما که برای دفاع از بقای خود وارد یک جنگ مسلحانه شده‌اند، در عین حال از دیگر وظایف آنان می‌توان به مسؤلیت حفظ و احیای فرهنگ ملی اشاره کرد. سند دوم، آنکه امروزه در کردستان ما با یک رژیم بسیار عقب مانده، رژیم آخوندی که از ظلمات قرون وسطی سر بر آورده است؛ روبه‌رو هستیم. جنگ ما علیه رژیم نادان و خرافه‌پرست جمهوری اسلامی، چه در میادین و جبهه‌های جنگ و چه در میدان فرهنگ، آموزش و تفکر و اندیشه هنوز ادامه دارد. این دو پدیده در هم تنیده شده است. پدیده‌ی اول بدون دومی موفقیت‌آمیز نخواهد بود، و پدیده‌ی دوم نیز بدون اولی نمی‌تواند وجود داشته باشد.»

تلاش در جهت جهانی شدن مسأله‌ی کرد

حزب دمکرات که با دیدگاهی متفاوت و با مجموعه‌ای از اصول و پرنسپ‌پ مدرن و جهان‌پسند، پرچم رهبری جنبش حق‌طلبی ملی مردم کردستان را در اختیار گرفت، توجه جامعه‌ی بین‌الملل را به خود جلب کرد. هرچند شرایط و مبارزه‌ی حزب دمکرات در مراحل آغازین تشکیل و مبارزات آن این فرصت را از حزب دمکرات سلب کرد تا پیام خود و جنبش حق‌خواهانه و دمکراتیک مردم کردستان را در بستر دیپلماسی و به حکم ضرورت به گوش سایر طرف‌ها برساند، اما با ظهور دکتر عبدالرحمان قاسملو در مراحل دیگر مبارزه‌ی این حزب؛ این کمبودها به اندازه‌ی زیادی رفع می‌شوند.

در واقع مبارزه‌ی حزب دمکرات کردستان در زمینه‌ی دیپلماسی و روابط این حزب با دنیای خارج، وامدار دکتر قاسملو است. نوع نگاه دکتر قاسملو به «جوهر» جنبش ملی ملت کرد و روابط شخصی وی با احزاب و شخصیت‌های خارجی، در ایجاد روابط حزب دمکرات با دنیای خارج، دو عامل بسیار مهم و اساسی به شمار می‌رود. پیش از هر چیز دکتر قاسملو بر این باور بود که؛ «مسأله‌ی کرد، یک مسأله‌ی داخلی نیست.»

این نوع نگاه و خوانش نیز از دیدگاه دکتر قاسملو در مورد «جوهر» و «محتوا»ی جنبش کرد نشأت می‌گرفت. وی بر این باور بود، مادامیکه خواست و مطالبات جنبش ملت کرد «مشروع» است و در «بیانیه‌ی جهانی حقوق بشر» بر آن تأکید شده است، پس حق مسلم خود می‌دانیم که در پی جلب حمایت بین‌المللی باشیم و دوست و هم‌پیمان برای حزب و جنبش خود پیدا کنیم. در این باره دکتر قاسملو می‌گوید:

«مسأله‌ی کرد در تمامی ابعاد خود به شیوه‌ای است که در حال حاضر وجود دارد. در واقع مسأله و مشکل چندین میلیون کرد است که باید مطرح شود. خواست‌هایمان مشروع، انسانی و درست است. فکر می‌کنم اگر با این نوع از نگاه به مسائل نگاه کنیم و پیش برویم، موفقیت بیشتری کسب خواهیم کرد. مهم این است که پیام‌هایمان که مشروع و دمکراتیک هستند، در خارج به خوبی پذیرفته شوند. بایستی به همه‌ی کسانی که حرف ما را می‌شنوند، بگوییم که خواست ملت کرد بسیار ساده و مشروع است. کرد خواستار حقوق ملیتی خود می‌باشد؛ همان که در بیانیه‌ی جهانی حقوق بشر آمده است و این مطالبه‌ی زیادی نیست. به همین دلیل خواست حق تعیین سرنوشت، یک مسأله‌ی داخلی نیست. دولت‌های بسیاری همچون دولت ایران هرگاه در مورد

کردها چیزی گفته شود، می‌گویند؛ این یک مسأله‌ی داخلی است و کسی حق دخالت در آن را ندارد. پس ما که هم‌اکنون خواستار خودمختاری هستیم، این خواست یک مسأله‌ی داخلی نیست و بخشی از حقوق بشر محسوب می‌شود. به همین دلیل آن دسته از دولت‌ها، سازمان‌ها و اشخاصی که خود را طرفدار حقوق بشر می‌دانند؛ لازم است که از مطالبات مشروع ملت کرد حمایت کنند.»

دکتر قاسملو با این نوع از تفکر به نسبت مسأله‌ی ملت خود و با استفاده از روابط شخصی خود با احزاب و سازمان‌ها و اشخاص خارجی، در مدت زمان بسیار کوتاهی توانست توجه بسیاری از سازمان‌های سیاسی، اشخاص، دولت‌ها و جامعه‌ی بین‌المللی را به سمت جنبش حق‌خواهانه‌ی مردم کردستان و حزب دمکرات جلب کند. هرچند دکتر قاسملو به عنوان دبیر کل حزب دمکرات و شخص نخست این حزب در دنیای بیرون پذیرفته می‌شد، اما به اعتراف بسیاری از آنان که دکتر قاسملو در تماس بوده با ایشان و حتی نیز به اعتراف کردهای سایر بخش‌های کردستان، تمام تلاش حزب دمکرات و دکتر قاسملو جدای از پیدا کردن حامی و هم‌پیمان برای جنبش ملت کرد در ایران، این بود که «مسأله‌ی کرد» را در سطحی عمومی و با تعریفی بین‌المللی بشناساند و ملت کرد به عنوان یک ملت ستم دیده مورد حمایت و پشتیبانی قرار گیرد.

جایگاه و منزلت ملت کرد در دومین سازمان جهانی اینترناسیونال سوسیالیست که سالانه جلسات مجمع خود را در سطح بزرگ جهانی برگزار می‌کند و یک تریبون با میزان مخاطب زیاد است در جهت پخش و انتشار صدای ملت کرد، افتخار حضور در آنجا به دکتر قاسملو و حزب دمکرات بر می‌گردد.

مشروعیت خواست‌های ملت کرد و درستی سیاست و مواضع حزب دمکرات و تلاش در راستای این مطالبات مشروع که آمیخته به منشورهای جهانی حقوق بشر است، جایگاه حزب دمکرات را در جوامع بین‌المللی همچنان مرتفع نگه داشته است. هرچند بر اساس جریان‌ات و شرایط سیاسی و پر رنگ‌تر شدن ابعاد منافع و مصالح در حوزه‌ی روابط، گاه‌ا صدای ملت کرد که بزرگترین ملت بدون دولت جهان است آنچنان که باید و شاید شنیده نمی‌شود، اما حزب دمکرات کردستان با همان اندیشه‌ی تاریخی خود به محتوای جنبش حق‌خواهانه‌ی مردم کردستان که مشروع و انسانی است؛ در راستای اینکه حل قضیه‌ی ملت کرد اقدامی مهم برای صلح جهانی است گام بر می‌دارد.

اعتقاد به مسأله‌ی زنان

برای نخستین بار در تاریخ جنبش ملی ملت کرد و در جمهوری کردستان، به شیوه‌ای رسمی و در چهارچوب یک سازمان ویژه حقوق و آزادی‌های زن کرد در نظر گرفته شد.

پیشوای فقید حزب دمکرات و رئیس جمهور کردستان، شهید قاضی محمد در رابطه با اهمیت دادن به حضور زنان در امورات مربوط به حکومت و تشویق آنان با هدف فعالیت و نشان دادن توانایی‌هایشان نقش اساسی را ایفا کرده است. «به قصد جلب توجه بیشتر سایر زنان، پیشوا زن و دختر خود را تشویق به مشارکت در حیات سیاسی و اجتماعی کرد تا به این ترتیب برای زنان دیگر به الگو تبدیل شوند.» اهمیت دادن به نقش زنان از دیدگاه حزب دمکرات کردستان رابطه‌ی مستقیمی با پیشرفت و رشد آزادی‌های اجتماعی دارد. تلاش برای ترقی جامعه و به دست آوردن آزادی‌های اجتماعی که بخشی از برنامه‌ی حزب دمکرات است، بدون توجه به مسأله‌ی زنان و تأمین حقوق، ممکن بود صرفاً در حد یک ادعا باقی بماند. به همین دلیل حزب دمکرات کردستان در عمل نیز علیه تمامی آداب و رسوم کهنه‌پرستی که به حقوق و آزادی‌های زنان زیان می‌رساند، مقابله کرده و کوشیده آن را از میان بردارد.

حزب دمکرات علیرغم احترام گذاشتن به اعتقادات و فرهنگ جامعه‌ی کردستان، در مقابل پدیده‌های رایج و واپس‌گرایانه‌ای چون: «ژن به ژنه» (شغار)، «گه‌وره به چوکه» [یکی دیگر از سنت‌های مذموم زناشویی که در آن ازدواج دو فرد بالغ مشروط به ازدواج خواهر داماد

با برادر عروس در آینده است که حالاً به سن تکلیف نرسیده‌اند؛ در مواردی ازدواج آنان حتی در سنین نوزادی رخ داده است]، «بایه‌خوین» (خون بها) و «به‌زور به‌شوو دان» (ازدواج اجباری) مواضع آشکار اختیار کرده و کوشیده است زنان کرد با بهانه‌های مختلف و بی‌اساس حق و حقوقشان ضایع نگردد.

در این باره حزب دمکرات حتی زودتر از قانون‌های مترقی کشورهای اروپایی، در عمل و با وضع قانون و اتخاذ تصمیم، حقوق برابر زنان و مردان را به تصویب رسانیده که در این مورد می‌توان به حق انتخاب کردن و انتخاب شدن اشاره کرد.

حزب دمکرات کردستان در عصر و شرایطی در اهداف کلی خود به صورت رسمی معتقد به «زن و مرد در انتخاب کردن و انتخاب شدن دارای حقوق برابر هستند» بود که در بخش زیادی از کشورهای اروپایی به طور مثال در کشورهای فرانسه و آلمان حق رأی دادن نداشته‌اند.

حزب دمکرات مخالف نگاه ابزاری به زنان است، زیرا بر این باور است که مسأله‌ی ترقی جامعه‌ی کردستان و آزادی‌های دمکراتیک اجتماعی، لازمه‌ی رسیدن به اندیشه‌ی عدالت محور برای نیل به حقوق و آزادی‌های زنان است.

درباره‌ی نقش زنان در حزب دمکرات دکتر قاسملو می‌گوید: «در مبارزات حزبی و سیاسی ما، بایستی جایگاه ویژه‌ای به زنان اختصاص داده شود. همان طور که می‌دانید حزب ما اعتقاد به حقوق یکسان کامل زن و مرد دارد. اما میان اعتقاد و عملی کردن آن در جامعه فاصله‌ی زیادی وجود دارد. لازم است که این فاصله تدریجاً حذف شود. به اعتقاد حزب ما هر چقدر که زنان در امور اجتماعی و سیاسی مشارکت داشته باشند، جامعه و جنبش مترقی‌تر است و شانسی موفقیت بیشتر است.»

همچنین دکتر قاسملو در باره نقش زنان در جنبش کوردستان می‌گوید: «هر چقدر زنان در جنبش کردستان بیشتر و فعال‌تر مشارکت کنند، به همان اندازه این جنبش موفق‌تر است.»

گره زدن «مشارکت زنان» در حیات سیاسی و اجتماعی به «موفقیت و پیروزی جنبش» از سوی حزب دمکرات، نشانگر این واقعیت است که این حزب اعتقاد عمیقی به ترقی و پیشرفت زنان در زمینه‌های سیاسی

و اجتماعی دارد.

خوشبختانه اکنون زنان چه در اجتماع و چه در صفوف حزب دمکرات در سطح دیگری از حضور و مبارزه و مشارکت در زمینه‌های مختلف هستند، و توانایی‌های خود را بیش از پیش به اثبات رسانده‌اند و مبارزه‌ی زنان کرد به طور کلی در سطح بالایی از هوشیاری قرار دارد، حزب دمکرات به منظور بیشتر اهمیت دادن به زنان و درگیر کردن بیشتر آنان در حیات سیاسی و اجتماعی، گام‌های دیگری برداشته است. در برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان، مصوبه‌ی کنگره‌ی شانزدهم آمده است که:

«حکومت جمهوری کردستان با توجه به مفاد پیمان بین‌المللی از بین بردن هرگونه تبعیض علیه زنان، تأمین برابری زن و مرد در میان خانواده و جامعه و در عرصه‌ی کار و حاکمیت و به طور کلی در تمامی زمینه‌های زندگی سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را وظیفه‌ی مهم خود دانسته و برنامه‌های مدونی را در این رابطه اجرا خواهد کرد. استفاده از مکانیزم تبعیض مثبت همچون سیستم کوتا در انتخابات مجلس و تعیین نسبت مناسبی در پست‌های اداری برای زنان از جمله راه‌های رسیدن به این هدف خواهد بود.»

آمیختگی اخلاق و سیاست

بها دادن به ایده‌آل‌های انسانی و تلاش برای بنیاد نهادن شیوه‌ای دیگر از عمل سیاسی که به‌دور باشد از نگرش «مشروعیت بخشیدن به استفاده از ابزار ناپسند در راستای نیل به اهداف»، خط مشی پر از افتخار حزب دمکرات است.

این حزب که پس از جنگ جهانی دوم و رخدادهای ننگینی نظیر هولوکاست در قلب اروپا و از بین بردن ملت‌های محروم توسط باورهای امپراطوری‌های عثمانی و صفوی و در عصر حذف تفاوت‌های زیبای انسانی در زمانه‌ی سیاست آسیمیلیاسیون ملی رضاشاه، موجودیت خود را اعلام کرد؛ و بها دادن به «اخلاق» و «معرفت» را اساس تلاش و مبارزات خود قرار داد.

مؤسسان این حزب که سوگند یاد کرده بودند تا به یکدیگر و میهن خود خیانت نکنند، بر اساس تجربه و درک اندوخته‌ی تاریخی سایر جنبش‌های کردستان، یک نظام اخلاقی و درست از مبارزه‌ی سیاسی را تشکیل دادند. این فرهنگ کار سیاسی و تشکیلاتی به رهبری شهید قاضی محمد که خود شخص اخلاقمدار بود، در جمهوری کردستان به طور کامل به شناسه‌ای همیشگی برای این حزب تبدیل شده است. ماندن نزد مردم و جان‌فشانی در راه حفاظت از ملت خود، عملی اخلاقی و ملی بود که تنها پیشوای حزب دمکرات از عهده‌ی آن بر می‌آمد.

حزب دمکرات کردستان با این سابقه‌ی درخشان از اخلاق سیاسی و ملی که قدم به مراحل مملو از پستی و بلندی‌های سایر شیوه‌های مبارزاتی می‌نهد، و مبارزان در بند رژیم ضدکرد مرکز آماده هستند، ده‌ها سال از عمر خود را در سیاه‌چاله‌ها سپری کنند و قربانی شوند، اما خدشه‌ای به شکوه مردم و جنبش ملت‌شان وارد نکنند.

در مراحل بعدی مبارزه‌ی خود با رژیم سرکوبگری چون جمهوری اسلامی ایران که از هیچ جنایتی برای از بین بردن ملت کرد فروگذار نمی‌کند، روبه‌رو می‌شود؛ این حزب «اخلاق» در اندیشه، سیاست و عمل را به یک پرنسیپ انسانی تغییر ناپذیر تبدیل می‌کند که به هیچ عنوان حاضر نیست آن را کنار بگذارد.

حزب دمکرات که متکی به ملت و اندیشه‌های دمکراتیک خود بود، هیچ گاه بدون در نظر گرفتن پرنسیپ‌های اخلاقی حزب، در قبال نگرش سرشار از دروغ و به دور از اخلاق رژیم و مخالفان خود عکس‌العملی از خود نشان نداد.

به همین خاطر است که شهید دکتر قاسملو در مقابل آن حجم از فحش و ناسزا و تهمت‌هایی که بر وی و حزب ایشان و مردم کردستان روا می‌داشتند، محکم و با اعتماد به نفس بالایی می‌گوید:

«ما بی‌اخلاقی و ناسزاگویی را در سیاست مردود می‌دانیم، در جهت

نهادهینه کردن اخلاق در سیاست می‌کوشیم و نخستین حزب ایرانی بوده‌ایم که اخلاق را وارد سیاست کرده‌ایم.»

مخالفت با تروریسم، رفتار انسانی با اسرای جنگی، مخالفت با گروگان‌گیری، مخالفت با به‌کار بردن خشونت علیه زندانی، صداقت با مردم، از مواردی هستند که رفتار و سیاست اخلاقمدارانه‌ی حزب دمکرات کردستان را تشکیل می‌دهند.

اهمیت مقید بودن به این مجموعه از پرنسیپ‌های اخلاقی، هنگامی برجسته‌تر خواهد شد که هم‌زمان شاهد جنایت‌کارانه‌ترین رفتار رژیم‌های تهران در مواجهه با ملت کرد و حزب دمکرات کردستان بوده‌ایم.

زمانی که نیروهای بی‌رحم جمهوری اسلامی ایران نعش بی‌جان پیشمرگ‌های شهید را بوکسر می‌کردند و با ماشین در مناطق غیر از کردستان ایران می‌چرخاندند، حزب دمکرات از نیروی پیشمرگ می‌خواست تا با اخلاق انسانی با اسرای جنگی که پاسدار جمهوری اسلامی بودند، رفتار شود.

هنگامی که جلادان رژیم در زندان‌ها گروه گروه از جوانان کرد را تیرباران می‌کنند، در بازداشتگاه‌های حزب با اسیران جنگی با رفتار انسانی برخورد می‌شود.

هم‌زمان که حزب دمکرات با ترور و تروریسم مخالفت می‌کند، آنان در اتاق‌های فکری خود برنامه‌ی ترور رهبران حزب را آماده می‌کردند و نهایتاً اقدام به ترور آنها می‌کنند.

پایبندی حزب دمکرات به مبانی اخلاقی در مبارزات سیاسی خود، یکی از دلایل اساسی و جوهری محسوب می‌شود، تا امروزه که نزدیک به هشت دهه از فعالیت‌های آن می‌گذرد، همچنان به عنوان مطمئن‌ترین نیروی کردی در کلیه‌ی زمینه‌ها شناخته می‌شود، و در دل مردم کردستان همچون همیشه جایگاه ویژه‌ی خود را داراست؛ و در جوامع جهانی نیز از اعتبار والای سیاسی برخوردار است.

به این دلیل شخصیت خارجی همچون «مارک کراویتز» در سال ۱۹۸۹ در مقاله‌ای که در روزنامه‌ی فرانسوی پر تیراژ «لیبراسیون» چاپ شد، نوشته:

«یکی از افتخارات بزرگ دکتر عبدالرحمان قاسملو که هیچگاه از تکرار آن خسته نمی‌شد این بود که می‌گفت: تا جایی که امکان دارد باید ارزش‌ها و ایده‌آل‌های انسانی در مبارزه و امورات روزانه‌ی جنبش، خود را نمایان سازد. در ارتباط و برخورد با مردم به فشار اجباری متوسل نشده است. هیچگاه آنان را به گروگان نگرفته است، هرگز هواپیما را به سرقت نبرده و یا در مکان‌های عمومی اقدام به بمب‌گذاری نکرده است.»

واقع بینی سیاسی

یکی از ویژگی‌هایی که حزب دمکرات را از تمامی جنبش‌های پیش از خود جدا می‌کند، این است که این حزب با نگرشی توأم با «واقع بینی» به سیاست نگریسته است.

به عبارتی ساده‌تر همان طور که در گفته‌های رهبران این حزب آمده است، از شعارهای خالی از معنی استفاده نکرده و «مسئولانه» موضع گرفته است. هنگامی که گفته می‌شود از شعار توخالی استفاده نکرده است، دقیقاً بدین معنی است که به کلیه‌ی امور دقت فراوانی اختصاص داده شده است، و هنگامی که گفته می‌شود «مسئولانه» موضع گرفته است، دقیقاً به معنی اهمیت دادن به مردم است.

زمانی که «حزب احیای کردستان» به «حزب دمکرات کردستان» تبدیل می‌شود، رهبری حزب، به ویژه پیشوا قاضی محمد نگرش و اندیشه‌ی واقع‌بینانه‌تری را دنبال می‌کنند و با توجه به شرایط سیاسی آن هنگام در ایران، منطقه و ظرفیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه‌ی آن زمان کردستان اقدام می‌کنند.

هرچند افق نگرش و اندیشه‌های ملی حزب دمکرات بر اساس اعتقاد به «حق تعیین سرنوشت» و سروری ملی و میهنی «کرد و کردستان» کما فی‌السابق باقی مانده است، اما سیاست به عنوان یک «متغیر» روزانه در یک عمل وسیع علمی با اصطلاح «هنر ممکن» تعریف شده است.

در مراحل بعدی مبارزه‌ی حزب دمکرات کردستان که چند دفعه به «انحراف» کشیده شده است، بازگشت به راه اصلی آن از شیوه‌ی سیاست و تفکر در باره‌ی چگونگی اقدام تا رسیدن به اهداف خود، همواره همچون ضرورتی سیاسی در نظر گرفته شده است.

برای نیل به این هدف تلاش شده است با نگرش و خوانشی «شجاعانه» در تاریخ جنبش‌های کرد و شیوه‌ی سیاست و تحلیل نتایج، همواره متذکر شود که سیاست یک علم است.

در این باره دکتر قاسملو رو به شاگردان خود در دوره‌ی تشکیلاتی حزب دمکرات می‌گوید: «بگذارید اعتراف کنیم که ملت کرد در طول

تاریخ سیاست یا همه یا هیچ را پیش گرفته است، نتیجه‌ی آن چه بوده است؟! «هیچ». در سیاست گاهی با دو قدم به جلو یک امتیاز می‌گیری، بعد دوباره مبارزه را از سر می‌گیری برای رسیدن به امتیازات بعدی و بیشتر، این سیاست است. به این شیوه از سیاست هنر ممکن گفته می‌شود. سیاست هنر ممکن است. در سیاست سیاه و سفید وجود ندارد!، همه و هیچ، کسی که با این روش سیاست کند موفق نخواهد شد.»

در حزب دمکرات، سیاست ارتباط مستقیمی با مفهوم «مسئولیت» دارد، مسئولیت در قبال سرنوشت ملی و میهنی یک ملت. پس درک این مسئولیت باعث شده است، تا رهبری حزب دمکرات به درستی سیاست بورزد و خود را از آنچه «خیال و آرزو» می‌نامند؛ دور بدارد.

به همین دلیل هنگامی که از دکتر قاسملو می‌پرسند، چگونه ممکن است که حزب دمکرات در حالی که شعار سقوط رژیم خمینی سر می‌دهد، در مورد مذاکره حرف می‌زند؟! در پاسخ می‌گوید: «ما به عنوان حزب دمکرات خود را در برابر ملتمان مسئول می‌دانیم. سیاست ما یک سیاست درست و توأم با واقع‌بینی است و هیچگاه از شعار توخالی استفاده نکرده‌ایم، و شعاری نداده‌ایم که از عهده‌ی انجام آن بر نیامده باشیم. ما با مسئولیت‌پذیری مبارزه را ادامه داده‌ایم. به هنگام صلح خواستار مذاکره بوده‌ایم و به هنگام جنگ نیز جنگیده‌ایم.»

«واقع‌بینی سیاسی» در حزب دمکرات کردستان نتیجه‌ی دو اصل «توانایی در تحلیل» و «شجاعت در تصمیم‌گیری» است. رهبری این حزب با پیروی از «خرد جمعی» و احساس مسئولیت در برابر سرنوشت جنبش ملی کردستان، با مهارت کوشیده است با علم به درک اتفاقات و تغییرات دور و نزدیک، و نقش و تأثیر آن بر جنبش کرد؛ مبارزه‌ی خود را ادامه دهد.

در مرحله‌ی دیگری از مسئولیت‌پذیری در برابر مردم و جنبش و اتخاذ یک سیاست درست و واقع‌بینانه، با شجاعت تصمیم گرفته‌اند و آنچه را که فکر کرده‌اند به صلاح و منفعت مردم بوده، اعلام داشته‌اند. ممکن است خیلی وقت‌ها تصمیم و موضعی گرفته شده و جمعی از مردم از آن خشنود نبوده باشند، اما حزب دمکرات که خود را در قبال یک مسأله‌ی فراگیر ملی همچون جنبش ملی مردم کردستان «مسئول» دانسته، بر اساس تحلیلی که به زعم آن درست بوده است با شجاعت نظر خود را ابراز کرده و مسئولیت سیاسی را نیز بر عهده گرفته است.

حق تعیین سرنوشت

«تأمین حقوق و آزادی‌های مردم کردستان در چهارچوب کشور ایران»، تاکنون نیز شعار اصلی و تاریخی حزب دمکرات کردستان می‌باشد.

این در حالیست که حزب دمکرات فقط چند ماه پس از تأسیس آن، ساختار سیاسی و خودگردانی را به نام «جمهوری کردستان» تأسیس می‌کند و با برافراشتن «پرچم کردستان» و تشکیل «سپاه ملی»، در عمل پیام سروری و ملی و میهنی خود را اعلام می‌دارد. درک این موضوع به ظاهر پارادوکسیکال در اندیشه و راه حل مسأله‌ی ملت کرد، آسان نیست.

تشکیل یک جمهوری ملی در کشوری که ممکن است، با یک نظام سیاسی بسیار متفاوت‌تری اداره شود، فرمول نسبتاً پیچیده‌ای به نظر می‌رسد.

«تأسیس جمهوری کردستان در چهارچوب ایرانی دمکراتیک و فدرال» که شعار استراتژیکی حزب دمکرات کردستان است، یکی از فرمول‌های سیاسی محسوب می‌شود که تحلیل آن مستلزم درک عمیقی از شیوه‌ی نگرش این حزب در مورد مفهوم «حق تعیین سرنوشت» است.

بر عکس آن درک ظاهری که در مورد مسأله‌ی استقلال وجود دارد، «حق تعیین سرنوشت» از دیدگاه حزب دمکرات کردستان این است که ملت کرد «واقعاً حق تعیین سرنوشت خود را در اختیار داشته باشد». به همین دلیل این موضوع به این معنی نیست که خواستار جدایی

از کشوری به نام ایران باشد. هرچند حزب دمکرات حق استقلال را نه تنها برای ملت کرد بلکه برای تمامی ملت‌های تحت ستم مشروع می‌داند. حزب دمکرات از رهگذر مفهوم «سروری ملی»، «حق تعیین سرنوشت» را تعریف می‌کند. به این معنی که هر شکل از اداره‌ی سیاسی، چه خودمختاری باشد چه فدرالی و یا هر شیوه‌ی دیگری، که در آن حق تعیین سرنوشت برای ملت کرد صورت بگیرد، آن را به فال نیک می‌گیرد و به این «خودمختار» بودن همچون گونه‌ای از سروری ملی می‌نگرد.

در این طرز اندیشه، «حق» و «خود سروری»، آن اندازه که محتوای آن حائز اهمیت است؛ فرم و ظاهر آن از آن برخوردار نیست.

بنا به عبارتی واضح‌تر؛ بر اساس این نگرش، وجود اقلیمی خودمختار که امکان تصمیم‌گیری آزادانه در مورد سرنوشت خود برای ساکنان آن مهیا باشد، بسیار بهتر از ساختاری «مستقل» است که ساکنان آن حق تصمیم‌گیری در مورد سرنوشت خود را نداشته باشند.

در رابطه با نگرش حزب دمکرات کردستان به مسأله‌ی «حق تعیین سرنوشت»، شهید دکتر قاسملو در تشریح شعار اصلی وقت حزب (دمکراسی برای ایران و خودمختاری برای کردستان)، می‌گوید:

«در صورتی که از یک خودمختاری واقعی برخوردار شویم به این معنی است که به «حق سرنوشت» رسیده‌ایم. قضیه از این قرار نیست که ما نماینده‌ی خود را در سازمان ملل متحد و یا حق زدن سکه به نام خود را داشته باشیم. هم‌اکنون ملت‌های زیادی وجود دارد که این‌ها را دارند - به ویژه در آفریقا که پیشتر مستعمره بوده‌اند و اکنون آزاد گشته‌اند - اما احساس برخورداری از حق تعیین سرنوشت نمی‌کنند.

منظور این است که شکل ظاهری استقلال، بدین معنی نیست که آن ملت به حق تعیین سرنوشت دست یافته است. نقطه مقابل آن نیز واقعیت دارد.» به طور کلی از دید حزب دمکرات کردستان، حق تعیین سرنوشت این است که «مردم این احساس را داشته باشند که این خود آنان هستند که بر سرنوشت‌شان حاکم‌اند.»

تا به اینجا بخشی از نگرش و اندیشه‌ی حزب دمکرات در مورد حق تعیین سرنوشت بود که رابطه‌ی مستقیمی با «به انجام رساندن آن دسته از ایدئال‌هایی است که حزب دمکرات در شیوه‌های خودمختاری یا فدرالیسم مطرح کرده و به عنوان برنامه‌ی سیاسی خود آن را فرموله

کرده است».

بخش دیگری از این اندیشه، اعتقاد به «مشروعیت جدایی ملت‌های تحت ستم» از آن کشورهایی که حقوق‌شان در آنجا نقض می‌شود. حزب دمکرات کردستان در این باره جدانشدن را تصمیمی مشروع می‌داند. اما در مورد «جدایی» سایر بخش‌های کردستان از دولت‌هایی که در آن تقسیم شده‌اند، بر این باور است که دیگر «جدایی» معنی ندارد و مستقیماً آن را «اتحاد» می‌نامد.

از دیدگاه حزب دمکرات کردستان نیز؛ «حق اتحاد بیش از حق جدایی است.» این درک که اندیشه و نگرش اساسی حزب دمکرات در مواجهه با مسأله‌ی کرد است، از آنجا سرچشمه می‌گیرد که مدت‌هاست بر این باور است که «کردستان یک سرزمین است و کردها یک ملت هستند.»

دکتر قاسملو در این باره می‌گوید: «حق تعیین سرنوشت برای ملت کرد، به این معنی است که موضوع کردستان جدایی نیست بلکه بالعکس اتحاد و وحدتی دوباره است. هم‌بستگی حق جدایی نیست، حق وحدت است، جدایی از سایر ملت‌هاست. در واقع حق و مشروعیت وحدت دوباره، از حق جدایی بیشتر است. پس ما به عنوان ملت کرد این حق را دارا هستیم که روزی برسد و ما به وحدت برسیم، زیرا که تقسیم کردستان یک تقسیم مصنوعی است.»

استفاده از ابعاد و شیوه‌های مبارزه

جنبش ملی کرد، یکی از ناکام‌ترین جنبش‌های تاریخ معاصر جهان بوده است، که مجموعه‌ای از دلایل و فاکتورهای خارجی و داخلی در به‌وجود آوردن این ناکامی نقش داشته‌اند. از دلایل داخلی می‌توان به عقلیت رهبری جنبش‌ها در نوع سیاست و انتخاب راهکار و شیوه‌های مبارزه و نوع تلاش و کوششی که در راستای به دست آوردن اهداف و مواجهه با «دشمن» صورت گرفته است اشاره کرد؛ که نقش به‌سزایی در این ناکامی داشته‌اند. با پیدایش حزب دمکرات کردستان و خوانشی که بر شیوه‌ی سیاست و مبارزه بر اساس مبانی واقع‌بینی سیاسی و درک معادلات سیاسی داشت، جنبش ملی کرد می‌کوشد دروازه‌ی احتمالات سیاسی را به روی خود بگشاید.

حزب دمکرات نه تنها در شیوه‌ی سیاست خود مشغول مفهومی چون «دشمنی» نشد و محدوده‌ی خاصی برای خود در نظر نگرفت، بلکه با واقع‌بینی زیادی سیاست را در وسعت ماهیت ذاتی خود که همانا مبارزه و پیگیری حقوق و آزادی‌های ملت کرد است، در چهارچوب وسیع‌تری تعریف کرد.

پس از فروپاشی جمهوری کردستان و اعدام پیشوای حزب دمکرات و رئیس جمهور کردستان، قاضی محمد، مبارزان این حزب همزمان با تلاش‌هایشان در راستای احیای حزب دمکرات، در فروردین سال ۱۳۳۲ و به منظور برچیده شدن مجلس ایران و انتخابات دور هفدهم این مجلس مشارکت به عمل آوردند؛ که برای آن برهه از حیات سیاسی حزب دمکرات فرصت مناسبی بود.

در مرحله‌ی دیگری از حیات سیاسی حزب دمکرات که دکتر قاسملو، این حزب را چه از لحاظ سیاسی و چه از لحاظ تشکیلاتی و سازمانی احیا می‌کند، اندیشه‌ی استفاده از شیوه و زمینه‌های مختلف مبارزه، رسماً وارد ادبیات و برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان می‌شود.

شهید قاسملو با اندیشه درباره‌ی طولانی بودن مدت دستیابی به هدف کلی حزب، بر این باور است که پیروی از سایر شیوه‌های مبارزه مشروط بر اینکه مشروع باشند، درست و مناسب است.

در این رابطه و در «برنامه و اساسنامه‌ی حزب دمکرات کردستان (ایران)» که توسط دکتر قاسملو در مهرماه سال ۱۳۵۲ نوشته شد و در کنگره‌ی سوم حزب به تصویب رسید، آمده:

«مبارزه در جهت تشکیل یک حکومت خودمختار در کردستان که

خواست دراز مدتی محسوب می‌شود، با مبارزه در راستای به انجام رساندن برخی از مطالبات در چهارچوب رژیم فعلی ایران در تضاد نیست. حزب دمکرات کردستان بر این باور است که با کمک مبارزه‌ی پیگیر امکان عقب‌نشینی اجباری رژیم وجود دارد. به همین دلیل حزب ما هم‌اکنون نیز به منظور به رسمیت شناختن زبان کردی و ... مبارزه می‌کند و بر این باور است که با مبارزه‌ای منظم می‌تواند مطالبات خود را بر رژیم تحمیل کند.»

این نوع از اندیشه‌ی حزب دمکرات کردستان به منظور استفاده از شیوه‌های مختلف مبارزه در مراحل مختلف آن، دارای گذشته‌ای سرشار از نمونه است.

صرفاً طی مدت چهار دهه از حاکمیت رژیم جمهوری اسلامی که در پاسخ به مطالبات ملی و صلح‌جویانه‌ی مردم کردستان و حزب دمکرات «فرمان جهاد» صادر کرد، حزب دمکرات همزمان با مبارزات سرشار از قهرمانی و شجاعت نیروی پیشمرگ، با شیوه‌های مختلفی چون مذاکره با رژیم، مشارکت در انتخابات مختلف در نوع بایکوت، مشارکت و ترغیب و تشویق مردم، کوشیده است، در کلیه‌ی زمینه‌ها در راستای منفعت و مصلحت مسأله‌ی مهم ملی استفاده به عمل آورد. حتی در این رابطه تلاش کرده از اختلافات میان جناح‌های رژیم نیز در راستای مصلحت خواست و مطالبات مردم کردستان استفاده کند.

به طور مثال در زمانی که نخستین رئیس جمهور رژیم یعنی بنی‌صدر با خمینی اختلاف داشت، دکتر قاسملو می‌گوید: «حزب ما علیرغم اینکه صحبت امیدوار کننده‌ای از هیچ کدام از جناح‌های رژیم نشنیده‌ایم، اما با تحلیل‌هایی که در این مورد داشته‌ایم، به این باور رسیده‌ایم که در این اختلافاتی که مابین آقای بنی‌صدر و برخی از اشخاص مرتجع به وجود آمده است، ما آماده هستیم در صورت پذیرش خواسته‌هایمان؛ از بنی‌صدر حمایت کنیم.»

اگر بخواهیم مبنایی برای این نگرش حزب دمکرات کردستان در نظر بگیریم، جدای از «کوشش در راستای به دست آوردن خواست و مطالبات مردم کردستان»، نمی‌تواند چیز دیگری باشد.

محور اصلی این خط مشی در اندیشه‌ی حزب دمکرات، «مطالبات مردم کردستان» است. به این دلیل است که دکتر قاسملو درباره‌ی مذاکره با رژیم جمهوری اسلامی ایران - به عنوان شیوه‌ای از مبارزه - با

صراحت می‌گوید: «اگر رژیم خواستار مذاکره با ما باشد، ما نمی‌توانیم آن را رد کنیم، همچنان که تاکنون چندین بار به آنان گفته‌ایم، می‌دانند که ما مطالبات ملت کرد را با آنان در میان می‌گذاریم، در صورتی که بگویند در این باره حرف نمی‌زنیم؛ ما دیگر آن را مذاکره نمی‌دانیم.»

در مراحل بعدی مبارزه‌ی حزب دمکرات که شیوه‌های حضور مستقیم پیشمرگ و مبارزه‌ی مسلحانه کاهش می‌یابد و در داخل کشور مجموعه‌ای از فعالیت‌های مدنی از سوی فعالان آنجا ظهور می‌یابند، این حزب با در پیش گرفتن گفتار و نگرشی جدید در مبارزه و ظرفیت‌های جامعه‌ی کردستان، حمایت خود را از این فعالیت‌ها اعلام می‌دارد و به عنوان بخشی از مبارزه‌ی ملی آن را معرفی می‌کند.

محتوای اصلی این نگرش و گفتار جدید حزب دمکرات، باز همان مسأله‌ی «خواست و مطالبات ملی مردم کردستان» است، با این تفاوت که این بار و در این مرحله حزب دمکرات با توجه به شرایط مبارزه می‌خواهد، سنگینی مقابله با رژیم تهران در میدان داخل کشور باشد.

اندیشه‌ی حزب دمکرات در مورد شیوه‌های مبارزه در چهارچوب چند بعدی جنبش ملی کردستان، از روی دیگری شایان توجه و بحث و تحلیل است. حاکمیت‌های مرکزگرای ایرانی در تهران همواره کوشیده‌اند با دیدی امنیتی به مسأله‌ی کردستان بنگرند.

به همین خاطر است که همیشه تلاش کرده‌اند این مسأله را خارج از خواست مردم کردستان بدانند و توپ را به زمین احزاب و نیروی پیشمرگ بیندازند.

به همین دلیل این اندیشه و نگرش حزب مبنی بر اینکه مردم جامعه‌ی کردستان در داخل کشور با فعالیت‌های مختلف مدنی با رژیم مقابله کنند، یک پاسخ منطقی و ضروری به سیاست‌های این رژیم در کردستان است.

در مرحله‌ی کنونی که خوشبختانه حوزه‌ی مبارزه در داخل کشور نسبت به گذشته بسیار وسیع‌تر است، حزب دمکرات بر اساس اعتقاد به مبارزه‌ی چند بعدی، کلیه‌ی فعالیت‌های داخل کشور را بخشی ناگسستنی از همان مسأله‌ی مهم ملی می‌داند، و به عنوان رهبر جنبش هویت‌طلبی کرد در کردستان ایران، خود را حامی مبارزه‌ی مدنی و جامعه‌ی مدنی و فعالین این حوزه می‌داند.

حمایت حزب دمکرات از فعالیت مدنی در داخل کشور در مرحله‌ی

کنونی به لحاظ نگرش و اندیشه، وامدار عقبه‌ی درخشان دکتر قاسملو در این زمینه است. بیش از سی سال پیش که شیوه‌ی «مبارزه‌ی مدنی» نه به این نام و نه به این وسعت کنونی در کردستان وجود داشت، شهید قاسملو با نام بردن از این شیوه از مبارزه تحت نام «با متانت» و «منفی» می‌گوید:

«حزب ما باید میان مبارزه‌ی مسلحانه و «مبارزه‌ی توأم با متانت» در داخل شهرها هماهنگی ایجاد کند. آنان که با رژیم مخالف هستند و به هر شیوه‌ی ممکن در راه مطالبات مردم مبارزه می‌کنند، حتی با شیوه‌ی «مبارزه‌ی منفی»، مانند آنچه که گاندی در هندوستان دنبال کرد، نزد ما قابل قبول و جای تقدیر است. ما بر این باور نیستیم که هر کس که مخالف رژیم باشد مجبور به مبارزه‌ی مسلحانه است. ما از تمامی شیوه‌های مبارزاتی استقبال می‌کنیم؛ از مبارزه‌ی مسلحانه گرفته تا مبارزه‌ی فرهنگی.»

این طرز تفکر حزب دمکرات در مورد شیوه‌های مبارزاتی، از نگرش حزب به هنر سیاست و علم سیاست نشأت گرفته است. از دیدگاه دکتر قاسملو و حزب دمکرات؛ سیاست تحت تأثیر اندیشه‌ی لوژیکی «صفر و صد» و «سیاه و سفید»، نمی‌تواند دارای مفهومی باز و زنده باشد، بلکه شناخت سایر اعداد و رنگ‌های مختلف، مشروط به در نظر گرفتن مصالح عمومی و ملی مردم است.

به طور کلی در حزب دمکرات تعبیر مذهبی از سیاست صورت نمی‌گیرد و بلکه با نگرشی به وسعت هنر ممکن درباره‌ی ممکنات سیاسی تصمیم‌گیری صورت می‌گیرد، و مادامی که مبنای کلیه‌ی این نگرش‌ها بر اساس در نظر گرفتن مصالح ملی است و مطالبات مردم کردستان در آن حائز اهمیت فراوان است؛ هیچ گونه شکی در مشروعیت این خط مشی وجود ندارد.

اتحاد و همبستگی

حزب دمکرات که هدف مبارزه‌ی خود را، به‌دست آوردن حقوق و آزادی‌های مردم کردستان در چهارچوب ایرانی دمکراتیک قرار داده است، در برنامه‌ی خود به مسأله‌ی اتحاد و همبستگی در دو بستر «کردستانی» و «ایرانی» پرداخته است.

در جمهوری کردستان تمام تلاش پیشوا قاضی محمد این بود که در سطح کردستانی و در داخل دستگاه ادراى جمهوری کردستان و جامعه‌ی آن زمان کردستان که تشکلی ایلاتی و مبتنی بر طایفه‌گری داشته، اتحاد اجتماعی و سیاسی به وجود بیاورد. حزب دمکرات کردستان در سطح ایران نیز با شش حزب سیاسی در ایجاد مراودات نزدیک توانست موفق عمل کند.

در دیگر مراحل مبارزه حزب دمکرات علیه حاکمیت شاهنشاهی و همچنین جمهوری اسلامی، توانست «اتحاد و مبارزه‌ی مصرانه»ی مردم کردستان و به طور کلی جنبش کرد را با سایر ملیت‌های داخل جغرافیای ایران به‌هم نزدیک کند و در برنامه‌ی خود جای دهد، و همواره بر این باور بوده است که تنها از راه اتحاد و همبستگی است که می‌توان بر سیستم حاکم چیره شد.

در این باره در برنامه‌ی حزب دمکرات مصوب کنگره‌ی سوم آمده است که؛ «حزب دمکرات کردستان برنامه‌ی خود را در منظر ملت کرد و کلیه‌ی ساکنین کردستان قرار می‌دهد. کارگران، کشاورزان، روشن‌فکران، بازاریان و ایلات میهن‌دوست و از تمامی فرزندان شرافتمند کردستان دعوت به‌عمل می‌آورد که در جهت نیل به اهدافی که در برنامه آمده است تلاش کنند. حزب دمکرات مطمئن است که اتحاد و مبارزه‌ی مصرانه‌ی ملت کرد «باهم» در کنار سایر ملیت‌های ایران

می‌تواند و می‌بایست که رژیم وابسته به امپریالیسم محمدرضا شاه را سرنگون کند.»

چه در دوران شاهنشاهی و بعدتر در دوران رژیم جمهوری اسلامی نیز، حزب دمکرات همیشه بر این باور بوده که «نقطه قوت این رژیم‌ها، فقدان اتحاد و همبستگی میان احزاب اپوزیسیون است.» به همین دلیل است که در کنار انگشت گذاشتن بر کمبودها، با صراحت اعلام داشته که با نیروهای دمکرات و مترقی حاضر به همکاری است.

حزب دمکرات کردستان نخستین حزب در سطح ایران بود که از محتوای غیردمکراتیک و ضدخلقی رژیم تازه به قدرت رسیده آگاه بود، از همان سال‌های ابتدایی بر سر کار آمدن این رژیم حزب دمکرات تمامی احزاب مخالف را دعوت به همکاری کرد. در یکی از گردهمایی‌های حزب، شهید دکتر قاسملو علیرغم اشاره به شرایط ناگوار اقتصادی و سیاسی ایران و محدودیت‌های آزادی‌های دمکراتیک که توسط رژیم صورت گرفته بود، رو به کلیه «نیروهای مبارز و انقلابی» خواستار این است که؛ «اگر به دنبال راه حلی برای برون‌رفت از این مشکلات هستیم و اگر می‌خواهیم با جدیت با این رژیم به مبارزه ادامه دهیم، یک راه وجود دارد و آن راه نیز اتحاد کلیه نیروهای دمکرات و اصیل و انقلابی است.»

در رابطه با اتحاد و همبستگی در کردستان، حزب دمکرات بنا بر اساس احترام به نظرات سیاسی مختلف، بلافاصله پس از انقلاب ۱۳۵۷ نقش برجسته‌ای را در تشکیل هیأت نمایندگی خلق کردستان برای مذاکره با دولت مرکزی ایفا نمود. در مراحل بعدی حیات سیاسی خود، حزب دمکرات به منظور اتحاد میان نیروهای کردستانی و پایان دادن به تنش‌ها و اختلافات بیش از همگان از خود مایه گذاشته است. حزب در این باره با جدیت از گذشته‌ی اختلافات میان احزاب کردستان انتقاد کرده است، و به عنوان حزبی مسئول سهم خود از این کمبودها را پذیرفته است و با درک ضرورت این مسأله‌ی بسیار مهم و حساس، در سال‌های اخیر بیش از همیشه مشغول این مسأله بوده که خوشبختانه پیشبرد قابل ملاحظه‌ای داشته است.

در رابطه با نیروهای ایرانی نیز، حزب دمکرات نه تنها نقش کلیدی برعهده داشته است، بلکه در بسیاری از موارد نقش محوری و جمع‌کننده را در میان این نیروها ایفا کرده است، که این ویژگی مربوط به نقش

و جایگاه این حزب در کردستان و از همه مهم‌تر، وجود آحاد مردم کردستان در صحنه‌ی مبارزه است.

مبنا و اساس این مشی حزب دمکرات قبل از هر چیز بر روی منافع و مصالح جنبش ملی مردم کردستان استوار بوده است. به عبارتی واضح‌تر اینکه این نیروهایی که خواهان تشکیل اتحاد و همبستگی با آنان است، چه جوری به مسأله‌ی مردم کردستان نگاه می‌کنند و در این راه از چه شیوه‌ای برای معرفی جنبش حق‌خواهانه‌ی مردم کردستان استفاده می‌کنند. به همین دلیل اصلی‌ترین پیش شرط حزب دمکرات در مورد هم‌پیمانی با سایر نیروهای ایرانی، به رسمیت شناختن خواست و مطالبات ملی مردم کردستان است.

به همین دلیل است که حزب دمکرات همواره گفته است: «ما حاضریم با آن دسته از نیروهایی که دمکرات، مترقی و در عین حال معتقد به حقوق ملی ملت کرد هستند، و استقلال سیاسی حزب دمکرات را به رسمیت می‌شناسند، اشتراک عمل داشته باشیم.»

عشق به زندگی و تلاش در راستای خوشبختی جامعه

از دیدگاه حزب دمکرات کردستان، «آزادی» قبل از آنکه مفهومی سیاسی باشد، یک تعبیر وسیع انسانی است که هرگز در مبارزات سیاسی و تحت نام هیچ گونه توجیهی نباید در جهت محدود کردن آن اقدامی صورت گیرد. مبارزه‌ی حزب دمکرات که مفهوم سیاسی-ملی به خود گرفته است، جز تلاش برای استقرار خوشبختی در جامعه‌ی کردستان حاوی معنی دیگری نیست. به این معنی که انسان کرد در حالی که حق زندگی به شیوه‌ای درخور و همچنین فرصت خوشبختی از وی سلب شده است، می‌خواهد برای به دست آوردن این حق انسانی مبارزه کند تا به یک زندگی شایسته برسد؛ به همین دلیل این مبارزه نمی‌تواند از مفهوم عشق به زندگی تهی باشد. بر همین اساس حزب دمکرات کردستان از همان ابتدای امر با صراحت تام در برنامه‌ی خود اعلام می‌دارد که: «افزایش سطح زندگی ملت کرد، محتوای اصلی برنامه‌ی حزب دمکرات است.»

در حزب دمکرات برعکس نگرش‌های رایج در جنبش‌های سیاسی که به زعم آنان بایستی رفتارهای اجتماعی در مرحله‌ی مبارزه با محدودیت روبه‌رو شوند، عشق به زندگی آمیخته به جریان مبارزه می‌شود و مبارزه در راه نیل به این مفهوم که طبیعتاً به خوشبختی جامعه می‌انجامد، تعریف می‌شود. به همین دلیل شعار «زندگی و مبارزه» به جوهر فلسفی نگرش این حزب به کلیه‌ی مفهوم تلاش مبارزاتی تبدیل می‌گردد.

افزایش سطح زندگی انسانی کرد و تلاش در جهت خوشبختی جامعه‌ی کردستان، هدف اصلی مبارزه‌ی حزب دمکرات است. در این باره شهید دکتر قاسملو می‌گوید: «تمام تلاش‌هایمان به این منظور است که ملت کرد در رفاه باشد و جامعه‌ی خوشبختی داشته باشیم.» طی مدت مبارزات توأم با سختی و روزهای دشوار هرگز این نگرش انسانی، با توجیهات گوناگونی چون ناچاری، جنگ، آوارگی و بی‌امکاناتی و فاجعه‌های مختلف، نه تنها فراموش بلکه کمرنگ هم نشده است.

هرگاه حزب دمکرات احساس کرده باشد که وضعیت معیشتی و گذران زندگی مردم کردستان بنا به دلیل اتخاذ موضع و سیاستی از سوی وی در وضعیت خطرناکی قرار گرفته باشد؛ بدون معطلی از آن صرف نظر کرده است.

پس از حمله‌ی نیروهای سرکوبگر رژیم جمهوری اسلامی ایران به شهرهای کردستان در تابستان ۱۳۵۸، افراد زیادی بر این باور بودند که می‌بایست نیروی پیشمرگ در شهرها به مقاومت خود ادامه می‌داد.

اما حزب دمکرات به هیچ وجه این رویکرد را درست نمی‌داند و به دلیل حفظ «جان و مال مردم» جنگ را به بیرون شهرها برده و به شیوه‌ی پارتیزانی به مبارزه‌ی خود ادامه می‌دهد. در این باره شهید دکتر قاسملو می‌گوید: «جنگ در داخل شهرها به نفع دشمن و به ضرر مردم ماست، ما تحت هیچ گونه شرایطی نمی‌خواهیم زندگی مردم برهم بخورد و به ویرانی و آوارگی بینجامد.» این نگرش بجز احساس مسئولیت در قبال زندگی و خوشبختی مردم کردستان، می‌تواند چیز دیگری باشد؟!

در صفوف مبارزاتی حزب دمکرات همواره نگرشی انسانی بر شیوه‌ی تفکر آن درمورد زندگی و رفتار مبارزان آن حاکم بوده است. در این حزب همزمان با مبارزه، تلاش و جانفشانی در راستای آرمان‌های والای سیاسی و ملی مردم کردستان، عشق به زندگی در مفهوم کلی و اجتماعی آن، که شامل دوست داشتن، تشکیل زندگی مشترک و وجود فرزند، رقص و پایکوبی و دیگر شادی‌های زندگی باشد؛ کماکان ادامه داشته است. در این باره شهید دکتر قاسملو یکی از مشوقین و مروجین دیدگاه عشق به زندگی در میان صفوف حزب بوده است، همواره پیشمرگ‌ها را تشویق کرده است که زیبایی‌های زندگی را دوست بدارند. به آنان تاکید می‌کرد که نباید از پوشش سیاه رنگ استفاده کنند، از ریش گذاشتن آنان را منع میکرد. وی همواره با لبخند و ابراز خوشحالی در عروسی پیشمرگ‌ها شرکت و آنان را به زندگی توأم با خوشبختی تشویق کرده است.

این نگرش والای انسانی هرچند در بسیاری از مراحل امورات حزب را از لحاظ اسکان و رسیدگی با مشکلات عدیده روبه‌رو کرده است، اما همانند بقیه‌ی اصول سیاسی و اجتماعی، از خصایص نامتغیر است و به مانند مشی فکری-اجتماعی بخشی از افتخارات حزب دمکرات به شمار می‌رود. علیرغم اینکه یکی از گفته‌های پرمعنی و همواره زنده‌ی شهید دکتر قاسملو این است که؛ «ملتی که خواهان آزادی باشد بایستی هزینه‌ی آن آزادی را بپردازد»، اما «زندگی یک پیشمرگ» برای شخص دکتر قاسملو «از هر چیزی گرامی‌تر» بود.

به این دلیل است که حزب دمکرات با دیدی ارزشی به زندگی انسان کرد می‌نگرد و فقط کسب آزادی می‌تواند هزینه‌ی آن را تعیین کند.

تشکیلات، به مثابه‌ی سلاحی مهم

فرهنگ سازمانی جنبش کردستان به شیوه‌ی رسمی و ارگانیکسم از حزب دمکرات شروع می‌شود. حزب دمکرات که به شیوه‌ای مدرن و به دور از قدرت خاندان، شیخ و ارباب یک جنبش نوین ملی و دمکراتیک تشکیل می‌دهد، به این منظور که روحیه‌ی سازمانی فعالی به جنبش تزریق شود و خود را از وابستگی به سیستم‌های تکره‌بری رها سازد؛ اهمیت فراوانی به سیستم سازمانی جنبش می‌دهد. در این باره دکتر عبدالرحمان قاسملو که اعتقاد فراوانی به زنده نگه داشتن جنبش و حزب از طریق سازمان داشت، می‌گوید:

«اگر نگاهی به تاریخ جنبش آزادی‌خواهانه‌ی ملت کرد بیندازیم، متوجه می‌شویم که رهبری بیشتر جنبش‌ها را شیوخ، ملایان، اربابان یا بزرگان خاندان بر عهده داشته‌اند. نتیجه‌ی چنین وضعیتی این بوده است که هرگاه رهبر جنبش کشته شده، مرده، فریب داده شده، خیانت کرده باشد؛ جنبش نیز محکوم به عقب نشینی شده است. زیرا که کلیه‌ی امور وابسته به وجود یک شخص بوده است. برای رهایی از این وضعیت بایستی سیستم جنبش به سیستم سازمانی تبدیل شود و از دست رهبری تک نفره رها شود.»

پس از دیدگاه حزب دمکرات وجود سازمان و یا سازمان دادن جنبش، صرفاً خوانشی حزبی جهت رفع امورات حزبی نیست، بلکه بحث بر سر تضمین تداوم جنبش و عدم وابستگی آن به شخص بخصوصی است.

بر اساس دیدگاه حزبی نیز دکتر قاسملو «سازمان را همچون سلاح تأثیرگذار حزب» می‌داند و بر این باور است، وجود سازمان و تشکل است که احزاب سیاسی را از بند فرهنگ خاندانی، طایفه‌گری، اربابی و شیخ محوری نجات می‌دهد و ارگانیکسمی زنده و فعال به حزب می‌بخشد.

سازمان که در مراحل بعدی مبارزه‌ی حزب دمکرات تحت نام

«تشکیلات» معرفی می‌شود، بر اساس مراحل حیات سیاسی حزب، نقش آن تغییر می‌یابد. همگی بر این نکته به خوبی واقفند که حزب دمکرات بجز چهار سال از حیات سیاسی خود را تماماً در غربت و به دور از کردستان ایران بوده است؛ یعنی حزب دمکرات یکی از احزاب نادر در دنیاست که بیش از هفتاد سال به دور از سرزمینی که برای آزادی آن مبارزه می‌کند، زیسته است. به این دلیل است که وجود تشکیلات در این حزب از ضروریات انکار ناشدنی به شمار می‌رود. هم‌اکنون علیرغم دوری بسیار، مشاهده می‌کنیم جایگاه حزب دمکرات در میان مردم روز به روز افزایش می‌یابد، و دلیل عمده‌ی آن به «وجود» تشکیلات در این حزب باز می‌گردد.

حزب دمکرات که سیاستی درست و واقع‌بینانه را در نظر گرفته است و پشتیبانی جامعه‌ی مردم کردستان را داراست، میان سیاست‌های خود و حمایت مردم حلقه‌ی ارتباطی محکمی مشاهده می‌کند که همانا تشکیلات است. به همین دلیل شهید دکتر قاسملو در این باره می‌گوید: «میان سیاست اصولی حزب و جوامع وسیع مردمی که حامی این سیاست هستند، یک حلقه وجود دارد که ارتباط تشکیلاتی است.»

وظیفه‌ی تشکیلات فقط انتقال سیاست و اندیشه‌های حزب به میان مردم نیست، بلکه می‌بایست حزب از طریق این حلقه از نظرات و انتقادات و پیشنهادات مردم آگاه شود، در واقع تشکیلات دست، زبان، گوش و چشم حزب است.

دکتر قاسملو در این باره می‌گوید: «ما نیازمند سازمانی هستیم که سریعاً و به صورت فعال کلیه‌ی تصمیمات رهبری حزب را به جامعه‌ی مردم کردستان انتقال دهد، و نیز با همان فعالیت و چابکی خواست و مطالبات مردم را به رهبری حزب منتقل کند، به این خاطر که حزب بتواند سیاست‌های خود را با در نظر گرفتن آن مطالبات به شیوه‌ی درست‌تری اعمال کند و دنبال کند.» به همین دلیل در حزب دمکرات نقش تشکیلات در زنده نگه داشتن سیستم سازمانی حزب مهم انگاشته شده و به سلاح بسیار مهم شناخته شده است.

دکتر قاسملو در مورد اهمیت تشکیلات چنین می‌گوید: «بدون تشکیلات حزبی، قدرت پایان‌ناپذیر مردم همچون یک انرژی دست نخورده باقی می‌ماند، اگرچه به صورت مستقل از خود حرکت نشان می‌دهند، اما مؤثر واقع نمی‌شود، دشمن می‌تواند به آن ضربه وارد کند و موجب تسلیم آن شود. این واقعیتی تاریخی است و در جنبش‌های گذشته‌ی ملت کرد نبود تشکیلات باعث شکست و ناکامی بوده است.»

اولویت منافع ملی

حزب دمکرات که بر اساس اندیشه‌ی «ملی» و در راستای تلاش برای کسب «خواست و مطالبات ملی ملت کرد» تأسیس شده است، منافع ملی ملت کرد با نام و برنامه‌های آن عجین شده است؛ به همین دلیل در مورد حزب دمکرات بحث بر سر مسائلی چون «منافع ملی» و «منافع حزبی» اساساً نادرست و نابه‌جاست.

کلیه‌ی سمبل‌های مشترک ملی که امروزه انسان کرد در هر جای این جهان بدان افتخار می‌کند و به عنوان هویت ملی و بقای خود آن را معرفی می‌کند، از دستاوردهای مبارزه و تلاش حزب دمکرات است. این حزب دمکرات است که برای نخستین بار در تاریخ ملت کرد، ساختاری سیاسی-ملی به نام «جمهوری کردستان» تأسیس می‌کند و «خودباوری» را در درون انسان کرد به وجود می‌آورد. این حزب دمکرات است که برای اولین بار با اتکاء به حاکمیت رسمی‌ای همچون جمهوری، «پرچم کردستان» را به اهتزاز در می‌آورد و به انسان کرد و خاک کردستان «شکوه» می‌بخشد. برای نخستین بار این حزب دمکرات است که با تأسیس «سپاه ملی» و نام گذاری آن به نیروی «پیشمرگ کردستان»، اندیشه‌ی ضرورت «دفاعی» و اتکا به خویشتن را در ذهنیت انسان کرد بنیاد می‌نهد. تمامی این سمبل و شناسه‌های ملی بخشی از ذهنیت و اقدامات ملی حزب دمکرات در جهت تأمین «منافع ملی» است.

نهادینه شدن این شناخت حزب دمکرات کردستان از مفهوم «منافع ملی»، کلیه‌ی اندیشه و مبارزات این حزب را در همه زمینه‌ها تحت هژمونی خود قرار داده و به چراغ راه مبارزه‌ی تمامی مبارزان تبدیل شده است. پیشوای و الامقام حزب دمکرات، شهید قاضی محمد که حاضر می‌شود برای جلوگیری از قتل و کشتار ملت کرد، خود را تسلیم رژیم کند و اعدام شود - به عنوان مؤسس این حزب - با این کار پیام

همیشگی «حاضریم در راه خاک و مردم خود جانمان را فدا کنیم» را به نسل‌های آینده‌ی ملت کرد منتقل کرد.

در مراحل بعدی نیز، حزب دمکرات همچنان بر اساس اندیشه‌ی ملی و تلاش در راه کسب منافع عمومی و ملی ملت کرد، اندیشه‌ای مبتنی بر ملی‌گرایی را دنبال کرده و همچنین اقدامات آن بر اساس همین شیوه‌ی نگرش بوده است.

دکتر قاسملو، دبیر کل سابق این حزب که در تاریخ جنبش کرد به مرد دیپلماسی و جلب دوستان خارجی برای ملت کرد شناخته می‌شود، آن اندازه که در این زمینه برای مردم کردستان ایران، بسیار بیش از آن می‌کوشید که خدماتش در راستای منافع تمامی ملت کرد باشد.

دکتر قاسملو صرفاً در فکر حزب خود نبود. در واقع وی حزب دمکرات را وسیله‌ای جهت پیشبرد مبارزه‌ی حق‌خواهانه‌ی مردم کردستان و سایر اهداف والای انسانی می‌دانست. به‌همین دلیل در راستای منافع و مصالح ملت خود، همواره همسنگرانش را در صفوف حزب دمکرات به چشم‌پوشی از منافع حزبی توصیه می‌کرد.

به لحاظ هزینه دادن و فداکردن منافع و مصالح حزبی در راه حفظ دستاورد و منافع ملی و میهنی، حزب دمکرات دارای کارنامه‌ای درخشان و سرشار از افتخار است. این نگرش ملی حزب دمکرات به مفهوم «منافع ملی» که مطمئناً هزینه‌ی گزافی برای این حزب در پی داشته است، در بسیاری از موارد حتی تأثیرات منفی بر شیوه‌ی مبارزه و امکانات مادی و معنوی این حزب گذاشته است، اما در واقع این نیز همچون بسیاری از اصول تغییرناپذیر دیگر حزب دمکرات کردستان، مفهوم و شناسه‌ی وجودی این حزب محسوب می‌شود.

برای یک حزب سیاسی، که فلسفه‌ی وجودی خود را در راستا و بر اساس کسب محتوای برنامه‌های ملی - که همانا مطالبات و آزادی‌های مردم کردستان است - تعریف می‌کند؛ منافع ملی از دیدگاه حزب دمکرات صرفاً مفهومی اجتماعی یا سیاسی نیست، بلکه مفهومی جوهری به شمار می‌رود.

بدون آنکه بخواهیم از چهارچوب سوپرکتیف این موضوع خارج شویم و ظاهری «ارزشی» به آن ببخشیم، با توجه به موقعیت اجتماعی، علمی و سیاسی سه رهبر شهید این حزب (قاضی، قاسملو، شرفکندی) که جان خود را در راه اهداف والای ملت خود فدا کردند، این امر را به این فکر وا می‌دارد که مصرتر از همیشه به نگرش و تفکرات حزب دمکرات برای رسیدن به منافع ملی بیانده‌ایم.

عدالت اجتماعی

«حزب دمکرات هر چند یک حزب ملی-دمکراتیک به شمار می‌رود، اما در عین حال حزبی پیشرو و آوانگارد است. حزب پیشرو بدین معنی که می‌خواهد همزمان با حل مسأله‌ی ملی و گرفتن حقوق ملی ملت کرد، مسائل اجتماعی را نیز حل کند. به همین دلیل این حزب از همان ابتدا ضرورت تدوین برنامه‌ای آنچنانی را درک کرده بود که هم به شیوه‌ای اصولی و نهایی بتواند به حل مسأله‌ی ملی برسد، و هم اینکه مشکلات اجتماعی را نشان دهد و در جهت رفع آنها تلاش کند. این حزب از زمان تأسیس آن، در سال ۱۳۲۴ به عنوان یک حزب ملی‌گرای آوانگارد پا به عرصه‌ی وجود نهاد و از سال ۱۳۵۰ تاکنون برنامه‌ی خود را به ویژه بر اساس حل دو مسأله‌ی (ملی و اجتماعی) تدوین کرده است.»

اهمیت دادن به رسالت تاریخی، برای حزب دمکرات کردستان به عنوان یک حزب سیاسی که خود را در برابر سرنوشت یک ملت مسئول می‌داند، یک وظیفه به شمار می‌رود. وظیفه‌ای که مرتبط با اهداف آتی زندگی و معیشت این ملت است. به همین سبب حزب دمکرات برای نخستین بار در تاریخ جنبش ملی ملت کرد بر اساس سه اصل و خوانش؛ تاریخی، علمی و اجتماعی، به چگونگی حل مسأله‌ی اجتماعی در جامعه‌ی فردای کردستان می‌پردازد و در چهارچوب «اهداف آتی» خود که استقرار و پیاده کردن یک سیستم سوسیالیستی است؛ برنامه و پلان مخصوص به خود را داراست.

در این رابطه حزب دمکرات مدیون دکتر عبدالرحمان قاسملو است

که در این باره نه تنها در حزب دمکرات بلکه در جنبش ملی کردستان به لحاظ فکری و سیاسی مبتکر و قافله‌سالار بوده است.

پرداختن به سطح زندگی و معیشت مردم کردستان - پس از مرحله‌ی آزادی - که اکثر قریب به اتفاق این جامعه را مردمان «زحمتکش» تشکیل داده‌اند، بخشی از «اهداف آتی» حزب دمکرات است که در برنامه‌ی این حزب و به منظور تأمین حقوق طبقات مختلف جامعه؛ تحت مفهوم «سوسیالیسم» به عنوان «هدف» آمده است. این مشی که دهها شاخه‌ی مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و حتی مذهبی را در خود گرفته، «تطبیق» آن با جامعه‌ی کردستان به آسانی صورت نمی‌گیرد. به همین دلیل در حزب دمکرات شهید دکتر قاسملو در چهارچوب یک تحلیل دقیق و علمی تحت نام «گذری به سوسیالیسم» علیرغم اشاره به نقاط ضعف و قوت سوسیالیسم در کشورهای مختلف و انتقاد از مجموعه‌ای از مدل‌های ناموفق این سیستم اقتصادی و سیاسی، در پایان با توجه به ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه‌ی کردستان، «سوسیالیسم دمکراتیک» را همچون منطبق‌ترین و مناسب‌ترین نوع این سیستم برای آینده‌ی جامعه‌ی کردستان تئوریزه می‌کند که نهایتاً به تصویب کنگره‌ی این حزب هم می‌رسد.

در این هدف که شهید دکتر قاسملو تأکید زیادی بر آن دارد و کلیه‌ی انتقاداتش بر «سوسیالیسم موجود» را می‌توان حول دو محور؛ «دمکراسی» و «عدالت اجتماعی» خلاصه کرد.

در رابطه با دمکراسی دکتر قاسملو با اشاره به اتحاد جماهیر شوروی و تقلید این شیوه از سوسیالیسم توسط کشورهای اروپای شرقی، بر این باور است که نقض دمکراسی بیشترین ضربه را به این مکتب فکری وارد کرده است. و نیز در رابطه با ماهیت و هدف سوسیالیسم معتقد است، بدون استقرار «عدالت اجتماعی»، سوسیالیسم صرفاً یک شعار تهی از مفهوم و معنی است. در پایان بر این باور است که «عدالت اجتماعی» بدون در نظر گرفتن «دمکراسی» منجر به «دیکتاتوری پرولتاریا» خواهد شد؛ که نزد حزب دمکرات محکوم است.

از بین بردن ستم طبقاتی، بخشی از مبارزه‌ی حزب دمکرات است. این حزب بر این اعتقاد است که خوشبختی انسان صرفاً با تأمین حقوق ملیتی به دست نمی‌آید. به همین دلیل ریشه‌کن کردن ستم ملی (تأمین حق تعیین سرنوشت) و ستم طبقاتی (تأمین عدالت اجتماعی) و همچنین

تأمین و استقرار دمکراسی و آزادی، سه هدف اصلی مبارزه‌ی حزب دمکرات است.

تلاش در جهت استقرار و نهادینه‌سازی عدالت اجتماعی در جامعه‌ی کردستان یک پروسه‌ی دراز مدت و زمان بر است که ممکن است چندین نسل از مردم کردستان را درگیر خود کند، این امر یک هدف مدون است که از اعتقاد والای این حزب به «خوشبختی انسان کرد» نشأت می‌گیرد. به همین خاطر است که بر خلاف نگرش محدودی که بر این باور است ملت‌های تحت ستم با رسیدن به حقوق ملی‌شان برای همیشه به خوشبختی دست می‌یازند، حزب دمکرات معتقد است که با تلاش در جهت از بین بردن استثمار انسان توسط انسان، پروسه‌ی دراز مدتی که همانا رسیدن به یک جامعه‌ی عدالت‌محور است می‌تواند انسان را به سواحل خوشبختی برساند.

ارج نهادن به اعتقادات جامعه‌ی کردستان

از دیدگاه حزب دمکرات به عنوان یک جریان ملی که کلیه‌ی طبقات جامعه‌ی کردستان را در بر می‌گیرد، بر خلاف آن دسته از احزابی که ایدئولوژیک و مختص به طبقه‌ی خاصی از جامعه هستند، لازم است به لحاظ سیاسی و عملی به تمامی تشکلات مختلف کردستان بها داده شود. حزب دمکرات مختص به طبقه‌ی خاصی از جامعه‌ی کردستان نیست تا نگرش و مواضع و رفتار خود را تنها در راستای منفعت آن هماهنگ کند. بلکه نمایندگی یک جنبش متنوع در میان ملتی با ساختار گوناگون را برعهده دارد. به همین دلیل به منظور تقویت جایگاه مردمی خود لازم است توجه مجموعه‌ی کثیری از مردم کردستان را به خود جلب کند، برای نیل به این هدف صرفاً اندیشه و اتخاذ موضع درست سیاسی کافی نمی‌باشد، بلکه مشاهده‌ی جامعه‌ای متنوع، چند فرهنگی، چند کیشی، چند نگرشی و از همه مهم‌تر، به رسمیت شناختن این تفاوت‌ها الزامی است.

هنگامی که از لزوم به رسمیت شناختن این گوناگونی‌ها برای حزبی همچون حزب دمکرات کردستان سخن به میان می‌آوریم؛ دقیقاً به این معنی است که بایستی این حزب با نگاهی توأم با احترام به این تفاوت‌ها و گوناگونی‌ها بنگرد.

این موضوع در حالی برای حزب دمکرات از اهمیت بیشتری برخوردار است که این حزب خود را سازمانی آوانگارد و پرچمدار مجموعه‌ای از ارزش‌ها و مفاهیم نوین می‌داند که به بخشی از اصول آن تبدیل شده است و نمی‌تواند آن را کنار نهد. بحث در مورد مفهومی چون سکولاریسم در جامعه‌ای معتقد به باورهای مذهبی، اعتقاد به حقوق برابر زن و مرد در جامعه‌ای که تا همین چند سال اخیر پدیده‌هایی چون؛ ژن به ژنه (شغار)، «گه‌وره به چوکه» (یکی دیگر از سنت‌های مذموم زناشویی که در آن ازدواج دو فرد بالغ مشروط به ازدواج خواهر داماد با برادر عروس در آینده است که حالاً به سن تکلیف نرسیده‌اند؛ در مواردی ازدواج آنان حتی در سنین پایین رخ داده است)، «چند همسری» و «به‌رخوین» (خون بها؛ که در آن دختری در ازای خون ریخته شده به خانواده‌ی مقتول داده می‌شد)، نرم و ارزش محسوب می‌شدند، کم دشوار نیست.

حزب دمکرات که در برنامه و خوانش خود دارای نگرشی مترقی است و از استقرار عدالت اجتماعی در آینده‌ی مبارزاتی خود سخن می‌گوید، همزمان بر این امر واقف است که در محیطی باید به این ایده و نگرش مترقی بپردازد که، نه تنها در بسیاری از موارد یک‌شکل

نیست، بلکه سرشار از حساسیت‌های گوناگون مذهبی، طایفه‌گری و فرهنگی است که نادیده انگاشتن آن دستاوردی جز کاهش محبوبیت و عدم حمایت مردم را در پی نخواهد داشت. شکی وجود ندارد که مردم از دیدگاه حزب دمکرات سرمایه‌ی بزرگ و زنده‌ای به شمار می‌رود که عدم حمایت آنان، دقیقاً به معنی زیر سؤال رفتن ماهیت وجودی این حزب است.

از این رو حزب دمکرات کردستان همزمان با تلاش در راستای حفظ دستاوردها و افتخار به پیشرو بودن خود و همچنین ابتکار و باورهای دمکراتیک آن، همواره کوشیده است که برای نوع نگرش و باورهای جامعه‌ی کردستان با کلیه‌ی تشکلات گوناگون موجود در آن؛ احترام قائل شود. و یا حداقل این حق را به خود ندهد که با آنان به مخالفت بپردازد. اما این بدین معنی نمی‌تواند باشد که حزب دمکرات تسلیم تمامی آداب و رسوم واپس‌گرایانه شود و بگذارد جامعه به سوی ناهنجاری گام نهد. تفاوت قائل شدن در میان «اعتقادات» مردم و آن دسته از «پدیده‌های قبیح و زشتی که ریشه در واپس‌گرایی و جهل و عدم آگاهی دارد، در اندیشه و عکس‌العمل حزب دمکرات، به کلی دو چیز کاملاً متفاوت است.

برای مثال حزب دمکرات علیرغم اینکه همواره برای اعتقادات مذهبی مردم جامعه‌ی کردستان مانند اهل تشیع، اهل تسنن، یارسان و ... احترام قائل بوده است؛ در همان حال مصرانه علیه برخی از پدیده‌ها همچون «شغار» و «چند همسری» و سایر آداب و سنن مذموم و مرسوم زناشویی با اتخاذ تصمیم در عمل موضع گرفته و کماکان نیز این رویه ادامه دارد.

پیشرو بودن حزب دمکرات باعث نشده است که جامعه‌ی کردستان به دلیل نوع نگرش این حزب و همچنین اعتقادات و نگرش خود مردم؛ از سوی این حزب سرزنش شوند. بلکه در واقع بر خلاف آن کوشیده کلیه‌ی ویژگی‌های اجتماعی و مذهبی جامعه به رسمیت شناخته شود و برای آنها احترام قائل باشد.

این اندیشه و تفکر که بخشی از مشی حزب دمکرات است، به طور دقیق از «مردمی بودن» این حزب نشأت می‌گیرد و اثبات‌کننده‌ی این واقعیت است که حزب دمکرات از میان همین مردم کردستان سر بر آورده است، به همین دلیل است که به هیچ وجه اعتقادات چند بعدی تشکلات گوناگون این سرزمین را بیگانه از خود فرض نکرده است.

فداکاری، جانفشانی و ماندگاری

حزب دمکرات با سابقه‌ترین و با قدمت‌ترین حزب کردستانی و ایرانی است، که هنوز فعالیت دارد. این حزب با دادن هزینه‌های زیاد جانی از سوی فرزندان غیور و به ویژه فدا کردن جان رهبران خود در پیشگاه آزادی وطن، به جانفشانی‌ترین جریان سیاسی کردستان و ایران تبدیل شده است.

تاکنون که قریب به ۷۵ سال از عمر این حزب می‌گذرد، بیش از ۵ هزار شهید در کارنامه‌ی مبارزاتی خود دارد؛ که در میان آنان قریب به ۴۰ عضو رهبری دیده می‌شود که سه تن از آنان، قافله‌سالار شهیدان؛ پیشوا قاضی محمد، د. عبدالرحمان قاسملو و د. صادق شرفکندی به ترتیب فرد نخست حزب بوده‌اند. بدین ترتیب ماندگاری حزب دمکرات در صحنه‌ی مبارزه آمیخته به جانفشانی و دادن هزینه‌ی زیاد است. آن هنگام می‌توان در حد لزوم به درک درستی از بالا بودن هزینه‌ی جانفشانی و فداکاری در حزب دمکرات، رسید که؛ متوجه اعدام رئیس جمهور و سقوط جمهوری ملتی به‌غایت ناچار و در طول تاریخ استثمار شده که همواره حق و حقوق آن از سوی حاکمان نقض شده است؛ شویم. آن زمان می‌توانیم به درک درستی از مفهوم «هزینه» دست یابیم که بدانیم ترور رهبری همچون شهید دکتر قاسملو چه خسران

بزرگی برای جنبش ملی کرد به طور کل و حزب دمکرات به طور اخص در پی داشت. آن زمان می‌توان به درک ضرر و زیانی که از منظر ترور شهید دکتر شرفکندی متوجه حزب دمکرات شد؛ برسیم که چگونه یک حزب توانست طی مدت کمتر از ۵ سال دو دبیر کل خود را در حساس‌ترین مراحل مبارزه از دست بدهد. آن هنگام متوجه معنی هزینه‌ی از دست دادن فرد نخست حزب خواهیم شد که بدانیم، این سه فرد صرفاً فرد نخست و دبیر کل (مجری تصمیمات و مواضع حزب) نبودند، بلکه پیشوا، رهبر، متفکر، مبتکر و دارای شخصیت والای ملی بودند.

معنای فداکاری در حزب دمکرات فقط در همراهی اشخاص خلاصه نمی‌شود، بلکه رابطه‌ی مستقیمی با حمایت توده‌های مردم کردستان دارد که در راه حمایت از این حزب، مورد سرکوب سیستماتیک دولتی از هر نوع و شیوه‌ی آن قرار گرفتند؛ دهها هزار تن در راه این حزب جان خود را از دست دادند، دهها روستا ویران و ساکنان آن قتل‌عام شدند، هزاران خانواده بهترین فرزندان‌شان را در صفوف این حزب از دست دادند، هزاران تن با آوارگی و خانه به دوشی به زندگی خود ادامه دادند و همچنین زندگی هزاران تن دیگر نیز در سیاهچال‌های زندان سپری شد؛ که صدها تن از آنان اعدام و تیرباران شدند. و نیز دهها و صدها و هزاران تن دیگر به شیوه‌های مختلف و فقط به جرم کرد بودن و طرفداری از «حزب دمکرات»؛ هزینه‌های سنگین و جانی را متقبل شدند. بدین ترتیب فداکاری در حزب دمکرات و برای این حزب، به معنی «درد یک ملت» است.

زمانی که دکتر قاسملو می‌گوید: «بهترین پاداش برای شهیدان، ادامه دادن به راه آنان است.»، متوجه می‌شویم که «ادامه دادن» (ماندگاری) در حزب دمکرات دارای چه جایگاه ویژه‌ای است که می‌توان به عنوان «پاداش برای شهیدان» از آن نام برد.

ماندگاری در حزب دمکرات از اندیشه‌ی عمیق «مقاومت» نشأت گرفته که می‌خواهد علیه فلاکت و بیچارگی و تسلیم شدن قیام کند. ماندگاری در مقاومت و پیشروی، با وجود همه‌ی مشکلات و هزینه‌های آن، بخشی از خط مشی حزب دمکرات است.

این مشی برخلاف شکل ظاهری آن، نه تنها به معنی «شهید پروری» نادیده گرفتن «هزینه» نیست، بلکه بر تکریم شخصیت انسان و

خوشبختی جامعه استوار است. این اندیشه به هیچ وجه نمی‌خواهد خود را از آن واقعیت سیاسی و اجتماعی مخفی کند که؛ رسیدن به این شخصیت و خوشبختی، بدون هزینه به دست نمی‌آید. به همین دلیل دکتر قاسملو همزمان با اینکه پذیرفته بود که؛ «آنچه موجب نگرانی و ناراحتی وی می‌شد، همانا شهید شدن همسنگرانش بود» و «آرزو می‌کرد که کاش نسل ما شهید نداشت»، اما این واقعیت را نیز پذیرفته بود که، «ملتی که خواهان آزادی باشد، ناچار است هزینه‌ی آن را بپردازد.»

تنها بهانه و حامی ماندگاری و پذیرفتن جانفشانی و فداکاری، «مشروعیت» آن راه است. از این روی دکتر قاسملو می‌گوید: «مبارزه‌ی ما یک مبارزه‌ی مشروع است. مبارزه به منظور رهایی یک ملت است، مبارزه برای آینده‌ی فرزندان و نسل‌های دیگر است. به همین منظور بایستی با اعتقادی راسخ و با قلبی آکنده از حس انقلابی و با امیدی فراوان به مبارزه‌ی خود ادامه دهیم. هیچ کدام از ملت‌ها بدون زحمت، مرارت، تلاش، فداکاری و همچنین جانفشانی فرزندان ارزشمند خود به آزادی دست نیازیده‌اند. از این رو ما نیز نیک آگاهیم که رسیدن به آزادی، مستلزم ادامه دادن به مبارزه و فداکاری است.»

تجدید نظر و فرم

تأسیس حزب دمکرات به عنوان یک سازمان مدرن و دارای برنامه، نتیجه‌ی یک اقدام رو به جلوی معرفتی و نوین نسبت به خصایص جنبش‌های ماقبل خود بوده است. بدین ترتیب می‌توان گفت حزب دمکرات اساساً در نتیجه‌ی تجدید نظری آگاهانه بر جنبش ملی مردم کردستان است که با عبرت گرفتن از شکست‌ها و ناکامی‌های گذشته، خواسته با استفاده از ابزاری متفاوت از آنچه در گذشته وجود داشته است؛ این راه را بپیماید.

همه‌ی آن مفاهیم و اصول و نگرش‌هایی که در قالب «مشی قاسملو، مشی حزب دمکرات» همچون مجموعه‌ای از ارزش‌های جنبش حق‌خواهانه‌ی ملت کرد در کردستان ایران مورد بحث قرار گرفتند، اگر در یک پروسه‌ی مستمر «تجدید نظر» و در چهارچوب ضرورتی به نام «رفرم» نونوار نشوند و پوست اندازی نکنند، قادر نخواهند بود پاسخگوی این جنبش باشند. از این رو در حزب دمکرات بازبینی و نوسازی نه تنها همچون ضرورتی تاریخی، سیاسی و اجتماعی به رسمیت شناخته شده، بلکه در سطح ساختار سازمانی در جهت به انجام رساندن این نگرش مکانیسم مناسب تعیین شده است.

نگرش حزب دمکرات به بازبینی و رفرم بر اساس «سانترالیسم دمکراتیک» و مشارکتی عمومی و دمکراتیک شکل گرفته است و در بالاترین ارگان سازمانی که همان «کنگره»ی حزب است؛ عملاً در این باره تصمیم گرفته می‌شود. از شروط هرگونه تجدید نظر و اصلاحاتی، می‌توان به خلق موقعیت و شرایط مناسب و فضای دمکراتیک اشاره کرد، که حزب دمکرات جدای از اینکه دارای سازمانی زنده و مشغول به کار روزانه می‌باشد، و نیز به منظور آوردن نظرات متفاوت و تحلیل و آنالیز آن، فرصت بزرگتری به نام کنگره موجود است که یک سکوی دارای صلاحیت و تصمیم‌گیرنده برای هرگونه بازبینی، مداخله، رفرم و تغییرات محسوب می‌شود.

در حزب دمکرات بازنگری گذشته‌ی حزب و تشخیص اشتباهات و انتقاد از سیاست و مواضع حزب، مجاز است. نخستین فردی که در نگارش تاریخ حزب دمکرات و نوشتن گزارش سیاسی به کنگره‌های حزب با صراحت و جسارت گذشته‌ی حزب را به زیر تیغ انتقاد می‌برد، شهید دکتر قاسملو است. هنگامی که از دوران جمهوری کردستان و مراحل بعدی و حتی از دوران مدیریت خود در دبیرخانه‌ی حزب دمکرات سخن می‌گوید، با جسارت و در عین حال به صورت علمی، علیرغم افتخار به سیاست‌های درست حزب و فداکاری‌ها و دستاوردها،

با صراحت و بدون پرده نقاط ضعف را مشخص می‌کند و از کاستی‌های موجود انتقاد می‌کند. در این باره دکتر قاسملو می‌گوید:

«سطح مبارز بودن هر حزب سیاسی از آنجا مشخص خواهد شد که چگونه به گذشته‌ی خود و به ویژه اشتباهات آن می‌نگرد. احزاب مبارز نباید بترسند، از اینکه به ظن آنان با بحث در مورد اشتباهات گذشته دشمنانشان شاد خواهند شد، یا از اعتبار آن حزب کاسته می‌شود. بلکه بالعکس، اعتراف و اصلاح اشتباهات گذشته، شهرت حزب را در میان مردم افزایش می‌دهد و نشانگر جدیت و مسئولیت آن حزب خواهد بود.»

بازبینی در حزب دمکرات به هیچ وجه به معنی مردود دانستن و یا پاک کردن گذشته و نادیده گرفتن نقش و زحمات یک شخص یا یک نسل نیست، بلکه احساس یک ضرورت سازمانی، سیاسی و اجتماعی است که بدون آنکه با یک دید ارزشی به گذشته نگاه شود، خود را در برابر آینده‌ی یک ملت پاسخگو و مسئول فرض خواهد کرد.

اگر به مراحل مختلف حیات سیاسی حزب دمکرات بنگریم و اسناد مصوب رسمی آن را با دقت ارزیابی کنیم، بدون آنکه کوشیده باشیم در گذشته سیر کنیم، باید اذعان کرد این حزب در گفتار، نگرش، خوانش، شعار و حتی به لحاظ تشکیلاتی و سازمانی نیز، بازبینی جدی دیده می‌شود.

اهمیت تفکر و اندیشه‌های حزب دمکرات به منظور رفرم و نوگرایی و عملیاتی کردن این ضرورت، آن زمان برایمان قابل فهم‌تر خواهد بود که می‌بینیم این حزب در ۷۴ سال قدمت خود، بیش از هفتاد سال آن را به دور از محیط مورد نظر یعنی کردستان ایران، سپری کرده است، و متأسفانه به میزان ضرورت نتوانسته است از قابلیت‌های فکری داخل جامعه‌ی کردستان استفاده کند. آن زمان قادر خواهیم بود درک درستی از به‌روزشدن این حزب داشته باشیم که هم‌اکنون - پس از آن همه دوری و پس از آن همه دسیسه‌ای که علیه آن صورت گرفته است - نه تنها جایگاه مردمی آن کاهش نیافته است، بلکه وسعت جایگاه مردمی این حزب به صورت مداوم در حال افزایش و توسعه‌ی بیشتر می‌باشد. این گفته به این معنی نیست فکر کنیم در این حزب هیچ گونه کاستی و کمبودی وجود ندارد، و لازم به بازبینی و رفرم نیست، بلکه به طور دقیق بدین معنی است که بایستی به صورت روزانه در مورد بازبینی و نوسازی بر اساس ضرورت‌های سیاسی، سازمانی و اجتماعی به تفکر پردازد تا به این خاطر که تاکنون محبوب اکثر مردم کردستان بوده، از این به بعد نیز به همان صورت باقی بماند.

سخن آخر

«مشی قاسملو، مشی حزب دمکرات» از مجموعه‌ای از نگرش و تفکر، سیاست، موضع و رفتار سیاسی تشکیل شده، که برای جنبش ملت کرد در کردستان ایران به شناسه و هویت تبدیل شده است. به نرم و ارزش‌های یک مبارزه‌ی ملیتی و هویت‌خواهانه تبدیل گشته که مردم کردستان دهها سال است همچون بخشی اساسی از فرهنگ سیاسی آن جنبش عمومی با اعتقاد و اطمینان آن را پذیرفته که این امر برای حزب دمکرات یک سرمایه‌ی ارزشمند است.

در راستای حفظ و تداوم این مشی دهها هزار تن جان خود را فدا کرده‌اند و هزاران تن دیگر نیز عمر و زندگی خود را در این راه گذاشته‌اند و هزاران تن دیگر نیز به شیوه‌ی مستقیم و غیرمستقیم دچار گرفتاری و متحمل پرداخت هزینه شده‌اند.

آنچه حائز اهمیت فراوان است، نقش اساسی کسانی است که پس از به شهادت رسیدن دکتر قاسملو و دکتر شرفکنندی به عنوان اشخاص نخست این حزب، در دشوارترین مراحل مبارزه نه تنها ادامه دهنده‌ی این مشی بودند، بلکه در زنده نگه داشتن آن و نیز غنی‌تر کردن آن نقش اساسی ایفا کرده‌اند؛ که به‌جاست با قدردانی از زحماتشان مورد احترام واقع شوند.

اکنون که سی سال از ترور شهید دکتر قاسملو و ۷۴ سال از قدمت حزب دمکرات می‌گذرد، این حزب کماکان چشم امید توده‌های مردم کردستان و سرمایه‌ای سرشار از تجربه و دارای عقبه‌ای غنی از مبارزه‌ی ملی به انواع شیوه‌های مبارزه است. هم‌اکنون نیز بزرگترین حامی این حزب، مردم کردستان است و استقلال سیاسی آن یکی از بزرگترین افتخارات برای حزب دمکرات محسوب می‌شود. نیروی پیشمرگ همچنان که از اعماق این حزب پا به عرصه‌ی وجود نهاده است، اکنون نیز در نگرش حزب و نزد خود مردم «بازوی توانمند ملت است.»

بر اساس واقع‌بینی سیاسی و اعتقاد به حل آشتی‌جویانه‌ی مسأله‌ی کرد، حق تعیین سرنوشت این ملت است که همچنان محکم‌تر از گذشته اعتقاد و باور حزب دمکرات است، و حزب دمکرات کردستان مصرانه‌تر

از همیشه به این مشی ادامه می‌دهد.

آنچه گفته نشده و باید گفته شود این است که؛ مشی حزب دمکرات یا مشی دکتر قاسملو، بر خلاف آنچه که برخی از افراد فکر می‌کنند، اندیشه و یک نگرش دمکراتیک ملی است که همگان می‌توانند در راستای منافع مسأله‌ی جامع ملی آن را شرح و تفسیر کنند. به عبارتی دیگر؛ این مشی نه یک مکتب بسته‌ی دارای چهارچوب ایدئولوژیک است، و نه مذهب است که بتوان تک بعدی و با قداست بدان نگریست. به این ترتیب انتقاد و اظهار نظر متفاوت و تحلیل آن به منظور نشان دادن نقاط ضعف نه تنها تابو نیست، بلکه اتفاقاً بسیار ضروری و لازم است. هیچ شخصی حق ندارد، این مشی را در جهت سنگر به منظور کوبیدن افکار و اعتقادات متفاوت به‌کار برد. همچنان که شهید دکتر قاسملو می‌گوید: «تا زمانی که مخالفان ما، در راستای تحمیل نظرات خود دست به اسلحه نبرده‌اند، ما به عنوان حزب دمکرات، به نظرات آنان احترام می‌گذاریم.»

آنان که به نام دفاع از حزب دمکرات، بسته و مذهب‌وار به این مشی نگاه می‌کنند و به آنانی که به نحوی از انحا منتقد این مشی هستند، حمله می‌کنند، نه تنها دمکرات نیستند، بلکه به خوبی متوجه این خط فکری نشده‌اند و با این رفتار بدون آنکه خود درک کرده باشند به آن ضربه وارد می‌آورند.

حزب دمکرات بسیار بزرگ‌تر از آن است که برخی از افراد بخواهند تحت نام دفاع از این حزب و خط فکری آن به منتقدان حمله‌ور شوند و در این راه مرتکب بی‌احترامی به مخالفان شوند. این حزب که به بخشی جدانشدنی از تاریخ، فرهنگ و رفتار سیاسی مردم کردستان تبدیل شده است، در برابر حفظ کرامت و شخصیت تک به تک افراد این ملت خود را مسئول می‌داند. از این رو تمامی آنانی که از مشی حزب دمکرات به طور کل و از سیاست و مواضع آن به طور اخص انتقاد می‌کنند، مادامیکه پرچم کردستان، نیروی پیشمرگ کردستان، مبارزه‌ی هویت‌خواهانه‌ی ملت کرد و جمهوری کردستان را قبول دارند و همچنین حق تعیین سرنوشت را پذیرفته‌اند و در این چهارچوب ملی فکر می‌کنند، بر خوان حزب دمکرات دارای سهم هستند.

حزب دمکرات به این دلیل که در به وجود آمدن این دستاورد و ابتکارات ملی که برای ملت کرد به سمبل ملی تبدیل شده‌اند، نقش به سزایی داشته است؛ باید فراتر از یک حزب دیده شود و همچون فرهنگ سیاسی یک ملت به مشی آن نگریست.

فهرست

مشی قاسملو ، مشی دمکرات	۱۱۸
هویت‌طلبی ملی	۱۲۱
اتکا به اراده‌ی مردم کردستان	۱۲۳
استقلال سیاسی و استقلال در تصمیم‌گیری	۱۲۶
نیروی پیشمرگ کردستان همچون یک سرمایه‌ی ملی	۱۲۹
احترام به شخصیت فردی	۱۳۱
حمایت از جنبش ملی کردستان در بخش‌های دیگر کردستان	۱۳۴
مذاکره؛ اصلی در سیاست و راهکاری در مبارزه	۱۳۷
نهادینه کردن اتحاد فکری و سیاسی	۱۳۹
اعتقاد به دمکراسی، به مثابه‌ی یک هدف والای سیاسی	۱۴۲
دمکراسی، کلید واقعی حل مشکلات است	۱۴۵
دفاع مسلحانه	۱۴۷
مخالفت با تروریسم	۱۵۰
احساس مسئولیت در قبال زبان و فرهنگ ملی	۱۵۳
تلاش در جهت جهانی شدن مسأله‌ی کرد	۱۵۶
اعتقاد به مسأله‌ی زنان	۱۵۹
آمیختگی اخلاق و سیاست	۱۶۲
واقع‌بینی سیاسی	۱۶۵
حق تعیین سرنوشت	۱۶۷
استفاده از ابعاد و شیوه‌های مبارزه	۱۷۰
اتحاد و همبستگی	۱۷۵
عشق به زندگی و تلاش در راستای خوشبختی جامعه	۱۷۸
تشکیلات، به مثابه‌ی سلاحی مهم	۱۸۱
اولویت منافع ملی	۱۸۳
عدالت اجتماعی	۱۸۵
احترام گذاشتن به اعتقادات جامعه‌ی کردستان	۱۸۸
فداکاری، جانفشانی و ماندگاری	۱۹۱
تجدید نظر و رفرم	۱۹۴
آخرین سخن	۱۹۷

سه رچاوه کان:

- بهرنامه و ئه ساسنامه ی حیزبی دیموکرات (په سه ندرکراوی کۆنگره کانی
۳،۵،۶،۸،۹،۱۰،۱۳،۱۴،۱۶)
- چل سال خه بات و نیوسه ده تینکۆشان (کورته میژوویی حیزبی دیموکراتی
کوردستانی ئیران). دوکتور قاسملو و مامۆستا عه بدوللا حه سه ن زاده.
- هه ر سی بهرگی تافگه ی حه قیقه ت. کاوه بههرامی
- قاسملو له پێبازیدا زیندوووه. قادر وریا
- شیکردنه وه ی بهرنامه ی و ئه ساسنامه ی حیزبی دیموکرات
- کورته باسیک له سه ر سۆسیالیزم. دوکتور قاسملو
- ئارشویی «رادیۆ دهنگی کوردستان»
- ئارشویی پۆژنامه ی «کوردستان»، بلاوکراوه ی بییری حیزبی دیموکراتی کوردستان
- وتویژیک له گه ل مامۆستا عه بدوللا حه سه ن زاده تاییه ت به باسی «پێبازی قاسملو،
پێبازی حیزبی دیموکرات»

” دامه‌زانی حیزبی دیموکراتی کوردستان له ۲۵ی گه‌لاویژی ۱۳۲۴ی هه‌تاوی، له میژووی هاوچه‌رخى بزووتنه‌وهی نه‌ته‌وایه‌تیی خه‌لکی کوردستاندا ویستگه‌یه‌که بۆ دیاریکردنی دوو پوختاری “نهریت” و “مودیرن” بزووتنه‌وهی خه‌لکی کوردستان. ئیدی ئه‌وه نهریتی “خیالیه‌تی” و “بنه‌ماله” و “عه‌شیره” نیه که هیژموونی به‌سه‌ر بزووتنه‌وه‌دا هه‌بیته، به‌لکوو له‌م ریکه‌وته به‌ولاوه ئه‌وه “بیر” و “هزر” نه‌ته‌وه‌یی میله‌تییکی ویل و عه‌ودالی ناسنامه و شوناسه که رێبه‌رایه‌تیی خه‌باتییکی شه‌که‌ت له شکست و سه‌رکووتاری و هیوا به‌ داها‌توویه‌کی گه‌ش ده‌گریته ئه‌ستۆ. هه‌ر ئه‌م تینگه‌یشتنه له ئه‌قلی سه‌رده‌مه که له که‌سه‌ایه‌تیه‌کی به‌رزى وه‌ک قازی محه‌مه‌دا خۆی ده‌ده‌لینی و وه‌ک پێشه‌وایه‌کی بێهه‌ری له خیل و عه‌شیره و بنه‌ماله، رێبه‌رایه‌تیی ئه‌م به‌وته نوێیه له تیکۆشانی سیاسی – نه‌ته‌وه‌یی ده‌گریته ئه‌ستۆ. “

ناوهندی راگه‌باندی حیزبی دیموکراتی کوردستان
Kurdistan Democratic Party-Iraq Media Department